Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

TRY HØJSKOLES

ÅRSSKRIFT

1873 ~ 1973

TRY HØJSKOLES

ÅRSSKRIFT

1873 ~ 1973

1974

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

Tryk: DONI off-Z, Vodskov

FORORD

Det er tredie gang, Try Højskole udsender et jubilæumsskrift: For 50-året i 1923, 75-året i 1948 og nu ved 100-års-dagen.

Det var en selvfølge, at Try Højskoles gamle elev, nabo og gode ven, museumsbestyrer P. Christensen, blev bedt om at tage sig af den historiske side af sagen i 1923 og 1948, og vi har savnet ham nu ved hundredårets udløb.

Ved højskolens generalforsamling i august 1971 opfordrede daværende forstander Axel Pedersen undertegnede til at gå ind i arbejdet med at lave et jubilæumsskrift.

Jeg sagde ja dertil, og der blev nedsat et redaktionsudvalg bestående af skolens formand, Alfred Kristensen, Try, daværende forstander Axel Pedersen, nuværende forstander Knud Fogt samt mig, der blev udvalgets formand.

Når man står foran og i en sådan opgave, gør man sig uvægerligt mange tanker:

Hvem skriver vi for?
Er det for gamle Try-elever?
Er det for egnens folk?
Er det for historikerne?
Er det for kollegerne ved andre højskoler?

Det er vort håb, at alle de nævnte må kunne finde et og andet af interesse; men selvfølgelig er det frem for alt de gamle elever, vi har haft i tankerne og har følt, vi fortalte for.

Der skal her udtrykkes taknemmelighed for, at vi endnu en gang har kunnet udnytte P. Christensens tidligere bidrag, og der skal lyde en hjertelig tak til alle, der så beredvilligt sagde ja til at skrive artikler og hilsener. Ikke mindst skal der lyde en tak til højskolens gamle lærer, Alfred Truelsen, Åbybro, for hans nye tegninger fra Try Museum, og til vor gamle elev Valdemar Christensen for hans gamle vignetter, som vi så mange gange tidligere har glædet os over at kunne bruge i årsskrifter og skoleplaner.

På redaktionsudvalgets vegne

P. Sejlund Sørensen

" - groft tilhugget flinteplanke"

HILSEN TIL TRY

VED HØJSKOLENS 100-ÅRS JUBILÆUM

FRA SAGAS GRY

Fra istids bræ
til rugens dræ,
fra sagas gry - som oldtidsby -
tre høje blev en kim til TRY.

Mose, eng fra bund af hav,
harpiksfyr til fund af rav.
Rav til perler - varme, blanke -
groft tilhugget flinteplanke:
oldtidssmedens hånd og tanke.

Sten og bronze, ben og guld; -
jægers krat blev bondes muld.
Myremalm gav jern til sværd;
plovjern var dog mere værd.
Fra jægers jagt til bondes pagt:
natur med bonde deler magt.
Natur i bånd - kultur og ånd -
stof og ånd går hånd i hånd.

Agre vokser, sæden gror,
offer går til Tyr og Thor.
Viking over havet for.
Mødte der i fremmed egn
Hvide Krist i mildheds hegn.
Hammer blev til korsets tegn.
Hvide Krist slog Odin ud,
solhverv blev til julebud.
Guder vige må for Gud.

SOGNET

Sognet dannes. Gammel kirke
følges op af nonners virke.
Hellig kilde - markedsdal,
Hundslund klosters hospital.
Sortedød og tider onde
bortrev adel, borger, bonde.

Gammel Kirke blev et navn.
Hundslunds vækst blev egnens gavn,
sognet tog en egn i favn.

Kirkens bud var nådeord,
pavemagt blev verdslig-stor.
Luther trodsed' pavens kor.
Romermagt sin skæbne får;
bud om nådeord består. - -
- Sønderled blev præstegård.

Nye tiders skik må gælde,
magt bli'r snart til enevælde.
Ordet lød fra dronnings mund:
"Hundslunds navn er Dronninglund."

- 0 - 0 - 0 - 0 -

HISTORISKE GLIMT

Man med lyngen gik i krig,
hedejord blev "Himmerig".
Modgang tog dog tag i nakke;
sandflugts v e j r gav navn til b a k k e.

Med- og modgang sammen slår.
Hvad betyder "Hovmarksgård"?
Tider gode, tider onde,
herremand og fæstebonde.
Fællesskab, men hoveri;
stavnsbånd gør ej bonde fri.
Bånd man sprænger, ud man flytter,
samlet tryghed bort man bytter.
Nabofællesskab dog kendes,
pligtbud ud fra "Bojens" sendes.

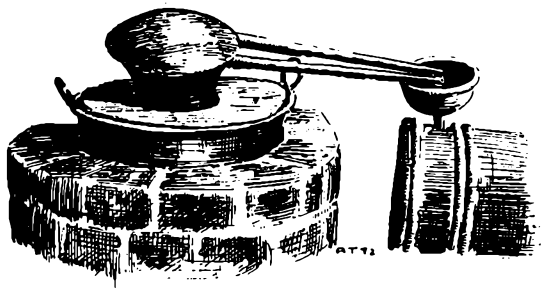

DRAM OG DRAMA

Når en arbejdsdag er døjet,
har man på "Gingsholm" fornøjet
sig med dram fra brændingstøjet. -
Tolderfrygt ? - Det ned blev pløjet.

Ane Kolding - straf for rænke -
må sin hånd, sit hoved' skænke.
Smed i TRY gør lås og lænke.

- 0 - 0 - 0 - 0 -

NYE TIDER

Krig i verden - Norge tabes.
Tanker blegner, nye skabes;
digtersyner, - bunden skrabes:
Landbrugskrisen, skoleloven,
bankerotten; sving i ploven.

- 0 - 0 - 0 - 0 -

Grundlovsdag med lyse birke,
grundsten lagt for folkevirke -
folkeskole, folkekirke.

HØJSKOLEN

Tider ny for land og by
spired' også her i TRY.
Høgsted bygged' købmandshus;
købmandsværket sank i grus.
Skæbneår nu lod sig se:
Atten hundred' syvtitre
dannes skolekomite.

Otto Larsen, Holt, fik planen,
drøfted' den med kapellanen:
Købmandsbygning skal udnyttes,
ungdomsskole ind skal flyttes,
sløvhed med oplysning byttes.

Dyredoktor Mørck fra tinge
kom for kundskab ud at bringe;
tidens skoler var jo ringe.
Lærer søges, - må ej blegne
for at bo i nordre egne.
Sønderjyde drog på togt:
TRY-bo blev Jens Hansen Fogt.

Mørck og Fogt i modgang vinder,
"Fremtid gror af dyre minder."
Snart drog Mørck fra TRY afsted,
tog sin bygningsende med.

TRÆER TIL TRY

TRY var barsk og uden læ:
Bare her dog var et træ!
Fogt da stikker pind i jord,
venter poppeltræer gror.
Nabo med forundring glor:
"J.H.Fogt er vist et fæ! -
planter pind af poppeltræ.
Sørgeligt! Den stakkels mand
må ha' mistet sin forstand."
Træer vokser. Læ og ly
præger snart den lille by.

FRISKOLEN

Tidens mølle langsomt maler;
her i TRY kun navnet taler
om en møllergernings kvaler.
Skole skabt på "Møllegård".
Møllen borte, skolen står,
følger med, som tiden gør.
Frode Fogt blev skolemester.
Vidt bekendt blev julefester,
juletræ og julegæster.

HØJSKOLE OG FRISKOLE

På en dobbelt skolevej
børn og unge ruster sig;
arbejds alvor møder leg.
Voksen ungdom - hårde bænke -
lytte først og siden tænke,
tænke i de stille stunder:
Livet er et stort vidunder.

Livets lange arbejdskæde
i historisk fald og sæde,
fuldt af virke, sorg og glæde.

TRY MUSEUM

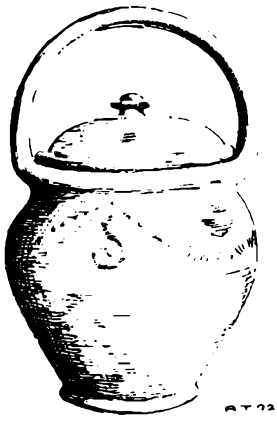

Fortids mode, nu antik,
viser os, hvad vej vi gik:
Barselpotte - dejlig mad -,
nabohjælp gør nabo glad.
Redskab, som sin mand gør træt,
smukt udskåret manglebræt,
ur, som tikker klokkeslet.
Ting blev samlet, mere fundet;
TRY MUSEUM nu blev grundet.

Køer med blomster; sang og dans,
heksebål ved Sankte Hans.
Frode Fogt med nære ven
smeden Peter Christensen
gik i spidsen, gjorde slæbet;
nu museet kroner stræbet.

Oldtids smede skabte værker;
oldtidsfund vor grund forstærker.
Nutids smed i Try gav mere:
vand så klart og tanker flere.
Med latin og gamle skrifter
har han øvet åndsbedrifter.
Silde op, men sent på færde
blev han Danmarks smed den lærde.

META OG FRODE FOGT

Frode Fogt med blink i øjet,
lys i sind og velfornøjet; -
piben hørte med til tøjet,
Fogt var Fogt, når den blev røget.
"Ordet, som af ånden føres,
skaber syn, hvor røsten høres."
Meta Fogt - en god værtinde -
kunne børnehjerter vinde;
skolemor så god at minde.

- 0 - 0 - 0 - 0 -

FÆLLES VIRKE

Selvvalgt bundethed gør fri:
husflid, brugs og mejeri.
TRY central besked kvitterer,
transformator strøm leverer,
teknisk fremgang, - bymanerer.
Frysehus til fælles gavn
rejste sig med andelsnavn.
Hilda her blev spærret inde;
hun og TRY på rygters vinde
satte sig et sjældent minde.
Gadelygter, kloakering,
vej lagt om og asfaltering, -
første trin mod forurening;
værker løses i forening.

"SYNDFLOD"

Trolddal samled' tøbrudsvande;
mange hundred' tusind' spande
sig i sal og stuer blande.
Alle hjalp! - Så godt at sande.

KRIG OG UNGDOMSVIRKE

Krig gi'r mangler, tørv man ælter.
"Snus" som pressepølser vælter.
Krigstids mørke også føder
gymnastik og folkemøder.
Ung med ældre krydser spor,
synger i det samme kor,
en har bas og en tenor.

Ungdomsvirke, sangforening,
bønders fremgang, fagforening
tider ny gav i forlening.

NUTID OG FREMTID

Skolen gav sin egn i eje
gamle mål, men nye veje.
En af dem hed sygepleje.

Sekel gik; men skolen står,
ungdom præger TRY med vår.
TRY gav skolen livets kår,
lod det gro i hundred' år.
Skolen fik så ny en ramme;
ånd og stof i kamp gi'r flamme.

Byen bli'r, som folket vil,
bli'r det, folket gør den til.
Lad da fremtids ry og gny
bli' et værdigt rim for TRY!

P. Sejlund Sørensen.

Fremført som kantate med kor ved jubilæumsfesten.
Komposition, arrangement og direktion: S. A. Sørensen.

Hjemstavnsmuseet, Try.

Try Højskole i 100 år

1873 - 1973

1873 - ÅRETS NYHEDER.

Krusninger, bølger og kildespring.

Vendsyssel Tidende oprettes. Danmark får arbejderbeskyttelseslovgivning. Dronninglund Sparekasse grundlægges.

Napoleon den 3. dør. Justus v. Liebig, Stuart Mill og David Livingstone dør. Danmark får en ny møntlov; kroner og ører afløser rigsdaler, mark og skilling.

Spanien bliver republik. Tyske tropper forlader Frankrig. Udvandrerannoncer fra de store rederier florerer. Hus averteres til salg på grund af udvandring.

Hidsig polemik mellem bjørnbakkere og grundtvigianere. Peru-guano averteres til salg. Tuborg-bryggerierne stiftes. H.C. Andersen er i bedring og rejser den 21. april til det sydlige Europa for sommeren.

Friskolelærer Klaus Berntsen, en høj, smuk ung mand, vælges til folketinget. Louis Pio og andre danske socialister får deres dom. I Norge rejser Ivar Åsen m. fl. målstræbssagen.

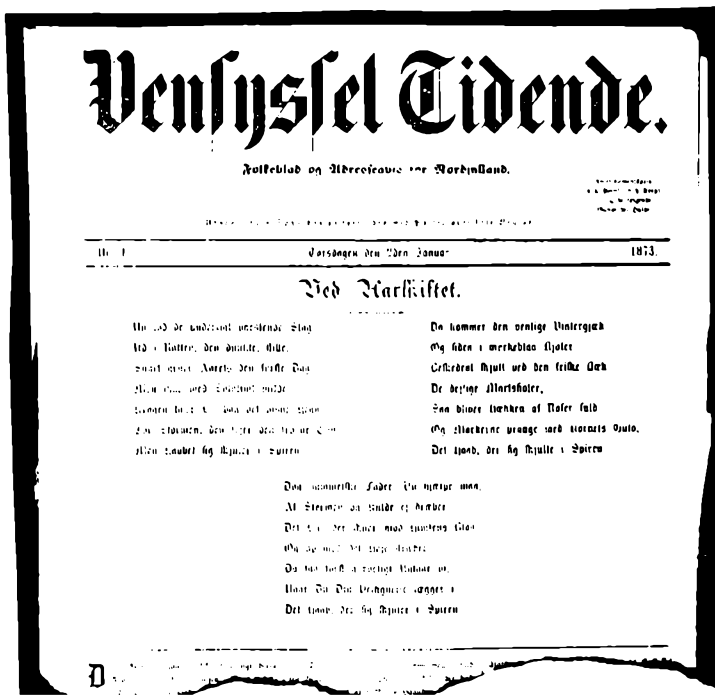

Vensyssel Tidende.

Folkeblad og Adresseavis for Nordjylland.

Vorsdagen den 2den Januar 1873.

Ved Karlskiftet.

Da kommer den venlige Vintergjæk
Og siden i mærkeblad Njoler
Cerkedral skjult ved den friske Læk
De dejlige Marsholer,
Saa bliver tiækken af Nøser fuld
Og Markerne prange med Kornets Guld,
Det Ljaab, der sig skjulte i Spiren

Fra amtsrådsmøder refereres: 9/4: Der ansøges om en landevej fra Sæby til Hals. Herpå kunne amtsrådet ikke indlade sig. 15/4: Lærer Wimmelmann ansøger om bevilling til den af ham købte ejendom Hallund Kro. 13/6: Der bevilges 500 rigsdaler pr. skoleråd til højskoleelever - også kvindelige. I Vester Brønderslev har der siden Vendsyssel-banens åbning "udviklet sig et liv, som er sjældent at se i en landsby".

Bj.Bjørnson har udtalt: "Vi skal vinde Slesvig tilbage, men derfor alligevel tale med tyskerne."

"Enhver vendelbo er født finansminister".

Otto Larsen af Holt (Holtegård) har vundet en vejsag mod gdr. Chr.Pedersen, "Hjulet", af Try. Den 4. maj indvies Lundbye Højskole ved Løgstør.

I et læserbrev af 13. aug.: " - med højskoler drives en slags markskrigeri. Det svarer til, at en købmand, der er nær ved fallit, har store avertissementer."

Folkehøjskolerne i Smidstrup, Brønderslev (58 elever) og Stenum (24 elever) averterer om deres kursus fra maj og november, og den 9. juni kan læses følgende: "En folkehøjskole påtænkes oprettet i Try, Dronninglund sogn, idet aktierne hertil ere tegnede, og et udvalg indbyder til en generalforsamling. Det er altså den 5. skole af sit slags her i amtet."

De fra 1873 nævnte begivenheder var noget af det, der faldt i øjnene ved at gennemblade Vendsyssel Tidende årgang 1873. Det afspejler stort og småt om nogen af tidens rørelser og begivenheder og lader os ane lidt om baggrunden for oprettelsen af Try Højskole.

Nævner vi alle de vendsysselske højskoler, som har eksisteret, bliver det til en betydelig række: Smidstrup, 1855 (Th. Bjørnbak); Jetsmark Højere Bondeskole, 1859 (J.S.Beck); Brønderslev, 1868 (N.C.Nielsen); Stenum (Vrå), 1872 (Jørgen Terkelsen); Try, 1873 (E.G.A.Mørck); Kvissel, 1875 (cand. phil. Viborg); Åby, 1877 (J.S.Beck); Horne, 1891 (N.M.Tophøj), og Risgård ved Hørby, 1898 (C.Rønne Petersen).

Deraf fungerer 2 (to) som højskoler i dag: Vrå og Try. - Højskolernes sejlads "på verdens vidtløftige hav" har altid været risikofyldt.

TRY HØJSKOLES TILBLIVELSE

Det var næsten et tidens løsen at oprette folkehøjskoler. "Hvad udad tabes, skal indad vindes", viste sig vel også her. Men at der kom en højskole i Try, skyldtes nok mere en tilfældighed end et åndeligt røre.

I førnævnte avisårgang omtales den 24. maj, at "Pastor Wilhelm Schøler, der var med for 30 år siden ved oprettelsen af folkehøjskolen i Rødding (1844 - Danmarks første) samt senere folkehøjskolen i Staby, havde talt i Vester Hassing skole om højskoletanken. Han og hans medarbejder, pastor Bjerre, vil åbne en højere folkeskole i præstegarden, hvis tilstrækkelige elever melder sig."

Der var altså noget i gære i Østvendsyssel.

Når Try kom ind i billedet, skyldtes det, at en driftig og dristig mand, købmand C.F.B.Høgsted i 1871 havde bygget en efter tiden og stedet moderne og anselig købmandsgård med tilhørende pakhus, lade, stald og bageri. Høgsted havde dog slået større brød op, end han kunne bage. Hans dristighed endte med konkurs allerede i sommeren 1872. Vanskelighederne anes i, at der blev holdt hele tre forgæves auktioner over bygningerne, og først ved en 4. auktion den 19. oktober 1872 blev de solgt for 1145 rigsdaler + auktionsomkostningerne til daværende ejer af Holtegård, Otto Larsen.

Han har sikkert haft mange spekulationer over en fornuftig anvendelse af bygningerne, og måske har Stenum Højskoles oprettelse i efteråret 1872 og Brøn - derslev Højskoles gode søgning gjort udslaget - sandsynligvis sammen med de før nævnte tanker om at holde højskole i V Hassing præstegård

Dertil kom den helt reelle grund, at det stod ret sløjt til med oplysning og boglige færdigheder hos landboungdommen, hvorimod der ikke er mange synlige spor af en idealistisk eller åndelig virketrang.

En god grundtvigianer, kapellan N.P.Christensen, Dronninglund, har dog sikkert haft sin store andel. Da Dronninglund Sparekasse åbnede den 18.juni 1873, var pastor Christensen dens første formand, og han var i hvert fald med i den kreds, der stiftede det aktieselskab, som skulle omdanne den fallerede købmandsgård til en folkehøjskole. Foruden kapellan Christensen bestod ledelsen bl.a. af to proprietærer, Otto Larsen, Holtegård, og Otto Jensen, Hyllen, Ulsted.

Nu var Try Højskoles ydre rammer sikret, og det næste vigtige punkt var at finde en egnet mand til at lede skolen.

1873 - 1876

P I O N E R T I D

Den første forstander: E. G. A. Mørck.

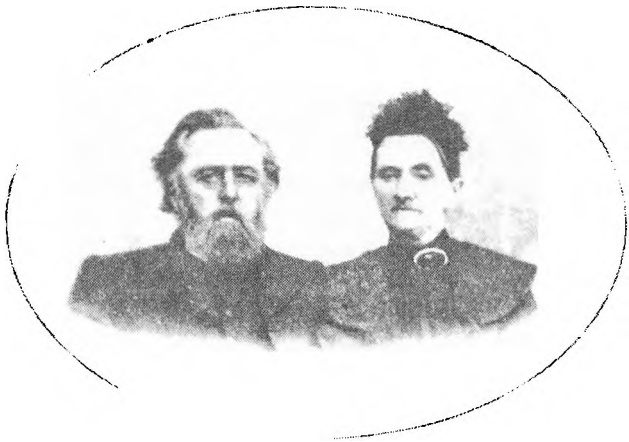

Valget af forstander faldt på en mand, der boede i Ørsø, og som var ledig på torvet. Hans navn var Emil Georg Apollinaris Mørck, født den 23. juli 1829 på Egensekloster i Himmerland, og gift med Jensine Actonia Vilhelmine, født den 28. oktober 1837 på Nørre Hallundbjerg - datter af landinspektør C. J. Sparrevohn, senere Løgtved og Frederikshavn.

Mørcks fornemt og klassisk klingende mellemnavn skyldes hans fødselsdag den 23. juli, som ifølge de gamle kalendere var festdag for biskop Apollinaris i Ravenna i Italien. Han var efter en legende en af apostelen Peters disciple og led martyrdøden omkring år 75, hvorefter hans ben blev bisat i den skønne kirke, der blev bygget til hans ære uden for Ravenna: S. Apollinare in Classe.

Den samme hellige mand er opkaldt i Apollinarisbrønden i Rhinegnen, hvis helsebringende, kulsyreholdige kildevand folk valfartede til, og som også er blevet et finere navn for "dansk vand".

Mørck-slægten er meget talrig og kan føres langt tilbage. Den har haft betydelig tilknytning til Try og Dronninglund sogn iøvrigt, og dens medlemmer har forgrenet sig til næsten alle livsstillinger og sociale lag samt vist alle verdensdele.

Om E. G. A. Mørck som ung har følt sig bundet eller inspireret af Apollinaris - navnet til at søge sig en uddannelse som helbreder, kan man kun gætte om; men han fik i hvert fald sin dyrlægeeksamen i 1852.

En tid var han lærer ved Næsgård Agerbrugsskole, og i 1857 - 70 var han distriktsdyrlæge i Østvendsyssel. Han skal have været ret dygtig som dyrlæge og skrev f. eks. i Tidsskrift for Veterinærer et bidrag med titlen: "Tvende tilfælde af besværlige fødsler (hos hoppen) forårsagede ved misdannede fostre". (En broder var dyrlæge i Hjørring, og de var vist de eneste dyrlæger i Hjørring amt på den tid.)

E.G.A. Mørck boede i Nørgård i Dorf 1858 - 70. Han var folketingsmand for Sæby-kredsen 1869 - 72 - valgt af Venstre.

I bogen "En gennembrudstid" af Thomas Larsen gengives nogle citater fra et par af datidens politisk - satiriske skrifter om E.G.A. Mørck som folketingsmand. "Pennetegninger" skriver i 1870: "E.G. Mørck er noget under middelhøjde, men kraftigt bygget. Til rigsdagen medfører han ingen særlig begavelse eller evne, og begrundet derpå er det givet, at hans stilling må være svævende. Hørende til Højre-Centrum stemmer han dog af og til med Venstre."

I "Rigsdagsviser" hedder det:

"Har godtfolk! I syge dyr,
heste, kvæg og grise,
E.G. Mørck, den mørke fyr,
kan kurere disse.
Kvægforstand er også god,
den på meget råder bod
selv i midtpartiet."

Og et andet sted:

"Om dyrlæge Mørck skal jeg intet sige,
hyldende mundheldet: "Lige for lige".
Hvi gøre et eneste øjeblik broget
for ham, der fast intet siger om noget?"

Th. Larsen føjer dog til, at Mørck er behandlet noget for overfladisk, idet han i den lokale politik blev en meget benyttet agitator for sit parti.

Mørcks folketingsperiode satte dog næppe større varige spor, og han blev ikke genvalgt i 1872. Derimod var hans dyrlægepraksis blevet forsømt i den tid. Hans gård i Dorf var blevet solgt i 1870, og i de næste tre år boede han til leje i et hus i Ørsø, forøvrigt den senere krobygning.

Det var derfor rimeligt, at Mørck havde store forhåbninger til den stilling, han fik tilbudt som højskoleforstander i Try, og når Mørck fik tilbudt stillingen, skyldtes det sandsynligvis, at han en tid omkring 1857 havde drevet gården Sommervang i Try for en syg broder, og der har han sikkert lært Otto Larsen på Holtegård at kende. Det berettes iøvrigt, at det var Mørck, der tog initiativet til dannelse af det aktieselskab, der stiftede Try Højskole.

Otto Larsens søn, Bertel Ottosen, var desuden elev på Mørcks første hold.

Den nye skoles indretning kom man let over. - Butikkens disk og reoler blev fjernet, en skillevæg revet ned, borde og bænke blev flyttet ind, og et lille kateder anbragte man ved nordvæggen, der også fik en vægtavle. Sådan fungerede skolestuen i ca. 40 år. Senere blev den til spisestue; men det første inventar var bevaret på skolen til for få år siden.

Det aktieselskab, der havde forestået højskolens oprettelse, solgte snart jord og bygninger til Mørck, og Try Højskole var derfor - som de allerfleste andre højskoler - i privat eje fra dens start til 1. januar 1966, da den som en af de sidste skoler overgik til selvejende institution.

Den gamle købmandsforretning fungerede som skolebygning, forstanderbolig og køkkenafdeling til sommeren 1972, da den måtte vige for skolens sidste store byggeri.

Mange begivenheder og minder knytter sig til den gamle bygning, og hyggelig og smuk var den; men den havde i lang tid ikke svaret til tidens krav, især vedrørende køkkenafdelingen.

Om Mørcks tid og indsats ved Try Højskole vil jeg foretrække at gengive uddrag af P. Christensens beretning fra højskolens jubilæumsskrifter fra 1923 og 1948:

" I 1873 rykkede dyrlæge Mørck med familie ind på købmandsgården i Try og traf i løbet af sommeren forberedelserne til at begynde karleskolen til 1. november. Om man nogensinde i Mørcks tid har tænkt på at holde pigeskole, kendes ikke, og den side af virksomheden blev da heller ikke taget op med held i de første år af højskolens levetid - et meget talende vidnesbyrd om, hvor sløjt det stod til med befolkningens åndelige interesser."

"Den 4. november åbnedes skolen og fik i vinterhalvåret ca. 25 elever, hvoraf dog en del var børn, resten, så vidt vides, ganske unge mennesker. En del ældre karle fra omegnen nød undervisning i aftentimerne.

Der holdtes jævnlig offentlige møder, ved hvilke Mørck og (lærer) Christensen holdt oplysende foredrag; men hverken disse eller skoleundervisningen afsted - kom nogen folkelig vækkelse eller åndeligt røre i sognet. Mørck var vist nok en kundskabsrig mand og ret dygtig i sit fag; men han var langsom og tungvindt som taler og formåede sjældent at fange tilhørernes opmærksomhed. Det skal også indrømmes, at hans tilhørere, endskønt flere af de unge mennesker var ret godt begavede, mødte med yderst ringe forudsætninger for at forstå en boglærd mands tale; thi egnens almueskoler var i en meget tarvelig forfatning."

Vi Christian den Niende,

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg,

Gjøre vitterligt: at Vi, efter allerunderdanigst Ansøgning og derover indkommen Erklæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, ligesom Vi ogsaa, i [illegible] allerhøieste Resolution af 5te Juli 1815, herved bevilge og tillade, at Peder Rasmussen maa udstykke sin Gaards Jorder Matr.-Nr. 63 af Bolle Fjerding, Cronninglund Sogn, Hjørring Amt af Hartkorn: 2 Tdr. 6 Skpr. 2 Fjdk. 2 Alb. og Gammelskat: 20 Rd. 48 Sk.

uden at den tilbageblivende Hovedparcel har den ved Forordningen af 3die December 1819 foreskrevne Størrelse, paa Vilkaar, 1) at Hovedparcellen, Matr.-Nr. 63a, bestandigen som saadan bliver at ansee og med Bygninger og Beboere at vedligeholde, og 2) at de Kongelige Skatter og Rettigheder, saavelsom Panthaveres og alle Andres Rettigheder, blive ved denne Forandring aldeles uforkrænkede.

Gebyr 14 Rd. 48 ß. Hvorefter Vedkommende have sig at rette.

[illegible]

1873 a-c-212

Udstykningsskødet til Try Højskole

"Betegnende nok nød han i sin dyrlægepraksis blandt bønderne ry for klogskab, netop fordi han sagde så lidt og så så alvorlig ud. Med det store, hvide fuldskæg, han bar som ældre, lignede han en vismand fra oldtiden, og det er let forståeligt, at han med sligt et væsen kunne slå alle konkurrenter blandt de rigtige kloge mænd af marken. Han var ingenlunde som folk er flest."

"Til medhjælper antog Mørck seminarist Hans Christensen, der var fra Dalby på Fyn og sikkert har kendt den grundtvigske højskolebevægelse fra sin hjemegn - Kr. Kold holdt højskole her i 60-erne. Christensen var en ualmindelig dygtig lærer i de almindelige skolefag og kom til at gøre langt det betydeligste arbejde ved højskolen i de to år, han var her. Mørck underviste kun i landbrugsfag: Husdyrbrug, kemi, landmåling o.l."

Try Folkehøiskole

i Prøvningslund Sogn begynder sin Virksomhed til 4de November. Skolen har Plads til 30 a 40 Elever og Undervisningen ledes af 3 a 4 Lærere.

For at oplyse Lærlingene om, og vække Kjærlighed hos dem til vort Folk, Fædreland og Modersmaal meddeles der Undervisning i Fædrelandets Historie, Geografi og Modersmaalets rette Brug i Tale, Sang og Skrift. Og for at oplyse dem om Naturen, dens Kræfter og disses Anvendelse i Menneskets Tjeneste, undervises de i Naturhistorie, Naturlære og Chemi særlig med dens Anvendelse paa Landbruget. Desuden meddeles der Undervisning i Regning, Skrivning, Tegning, Landmaaling og Nivellering

Betalingen for Undervisningen samt for Brug af Skolens Undervisningsmidler og for Varme og Lys i Skoletiderne er 20 Rdl. for et Halvaar. For enkelte Maaneder 4 Rdl. for hver Maaned. Paa Skolen kan skaffes Plads til enkelte Elever, naar Anmeldelse herom sker inden 1ste October, og er Betalingen for fuld Kost og Værelse 45 Rdl. halvaarlig. For enkelte Maaneder 9 Rdl. om Maaneden. Desuden vil der i Byen og dens nærmeste Omegn kunne faaes Kost og Logi billigt.

Anmeldelse om Elever modtages af

E. G. Mørck.

Try pr. Hjallerup, d. 6te August 1873

Mørcks skoleplan.

Mørcks "højskoleprogram", der er dateret 6. august 1873 og trykt hos Olufsen i Aalborg, er velformet og holdt i et moderne sprog, men tegnsætningen er noget usikker. Det hedder deri blandt andet: "For at oplyse Lærlingene om, og vække Kjærlighed hos dem til vort Folk, Fædreland og Modersmaal meddeles der Undervisning i Fædrelandets Historie, Geografi og Modersmaalets rette Brug i Tale, Sang og Skrift. Og for at oplyse dem om Naturen, dens Kræfter og disses Anvendelse i Menneskets Tjeneste, undervises de i Naturhistorie, Naturlære og Chemi særlig med dens Anvendelse paa Landbruget. Desuden meddeles der Undervisning i Regning, Skrivning, Tegning, Landmaaling og Nivellering."

"Sandsynligvis var det et fejlgreb af Mørck, at han ikke holdt ren landbrugs - undervisning, der sikkert på dette tidspunkt ville have vakt stærkere interesse for hans skole; men han valgte i lighed med de grundtvigske højskoler at sætte Fæd - relandshistorien og modersmålet øverst på sit program, og det er efter hans forudsætninger al ære værd, selv om han næppe mestrede historieundervisningen i praksis."

"Den følgende vinter dalede elevtallet til 15, og Christensen opgav derefter sin stilling ved skolen. Derefter antog Mørck til lærer seminarist J.H.Fogt, der tidligere havde været forstander for Brørup Højskole; men i vinteren 1875 - 76 var der kun 10 elever, og Mørck måtte nu opgive forstanderstillingen. - Han forpagtede fra november 1876 skolen til Fogt og besluttede sig til at leve af sin dyrlægepraksis. For ham selv som for skolens venner havde hans skolevirksomhed været en stor skuffelse. Da han senere så, at Fogt kunne få skolen til at gå, blev han helt fortrydelig og ville have haft forstanderstillingen igen; men egnens folk gav tydeligt til kende, at man ville hindre ham deri - eventuelt ved at oprette en anden skole til Fogt, og Mørck måtte da bøje sig og den 22. juni 1877 sælge skolen til sin tidligere medhjælper, som han fra nu af følte sig helt forbitret på.

Han havde dog sikret sig en god fortjeneste ved salget, idet han skulle have 5200 kr. og endda forbeholdt sig en del af beboelseslejligheden, 15 alen af hovedbygningen fra sydenden, med ret til at blive boende indtil videre og siden tage de 15 alen hus med sig, hvis Fogt ikke ville give en passende pris i afståelse. Den ny forstander indrettede sig en tarvelig lejlighed i portrummet, og begge familier levede nu i besværligt naboskab, indtil alle mellemværender afvikledes 1880 - 81, og Mørck brød sin husende ned og flyttede til Dronninglund.

Inden flytningen bød Fogt ham 900 kr. for lejligheden, men Mørck var stædig og forlangte 1200, og da ingen havde held til at mægle dem imellem, blev det skammelige hærværk på bygningen iværksat."

Før Mørck forlod Try, havde han købt Graverhuset i Dronninglund, nu Lehms ejendom, og her kom hans mursten fra Try Højskole til nytte. Til Graverhuset hørte ca. 20 td. land, og en stor del af Dronninglund by er udstykket derfra af Mørck, så dette salg af byggegrunde sammen med dyrlægegerningen gjorde ham til en velhavende mand.

I 1907 holdt han op som dyrlæge og flyttede til København; men under et besøg i Dronninglund døde han den 31. oktober 1913 og blev begravet ved siden af sin hustru i det sydvestlige hjørne af Dronninglund kirkegård.

P. Sejlund Sørensen.

1876 - 1914

G R O T I D

Marie og J. H. Fogt

I onsdags, det var den 17. oktober, ringede hr. Arne Rise fra Vendsyssel Tidende. Om 10 minutter ville han gerne komme og tage et par billeder i anledning av 100-års-jubilæet. Hilkka sagde ja og tænkte vel ikke på, at Frank Sørensen fra Aalborg Stiftstidende i anden anledning havde en avtale til samme tid.

Arne Rise kom med sin fotograf,Preben Veiby, men det var nu ikke nok med billederne. De ville også vide noget om skolens historie. -Ja, sagde jeg, I kommer en uge for tidligt. Jeg har lovet at skrive et stykke til Try Højskoles jubilæumsskrift. Når det er færdigt, ved jeg nok en hel del mere end i dag.

Tidspunktet var måske ikke så dårligt alligevel. Nu blev reportagen da ikke for lang. Det er et år siden,jeg lovede at hjælpe lidt med jubilæumsskriftet. Dengang anede ingen, at Hilkka og jeg skulle havne her i Try til 1. august 1973. Men alt det der vil jeg foreløbig springe over. Om jeg er den rette til at skrive om far og mor og bedstefar og bedstemor er en anden sag. Det er vel gået for mig som for de fleste: Indstillingen over for ens forældre ændres med årene. I ungdomsårene er man ofte særdeles kritisk. Efterhånden som man op - dager sin egen skrøbelighed, erkender man måske også, at "de gamle" alligevel ikke var så tossede på alle områder. Dette være sagt, uden at jeg dermed vil hæve far og mor til skyerne. Jeg tilslutter mig gerne Mogens Lorenzens ord: "Lad andre fælde dom," hvis der i det hele taget skal fældes nogen dom.

Lad mig begynde med min bedstemor, Marie Fogt, født Thomsen. Hende kan jeg nemlig huske. Hun døde i 1929, 80 år gammel. Da var jeg 7 år. Hun havde en lille stue i sydgavlen av den gamle hvide hovedbygning. Der besøgte jeg hende iblandt. Engang købte jeg endda en lille glasskål, et saltbæger, pris 25 øre, hos købmand Christoffersen til hendes fødselsdag den 29. marts.

Jeg håber, det var uden bagtanke, for et par dage senere havde jeg selv fødselsdag, og så kunne det måske være rart med en pæn gave fra hende.

En juleaften sad jeg til højre for hende; og hun fik mandelen. Den skubbede hun lige så stille over til mig, og det glemmer jeg aldrig. Jo, de små ting kan somme tider være større, end man egentlig tror.

Da hun lå for døden, kom doktor Sørensen fra Dronninglund for at se til hende. "Giv hende godt med kaffe," var hans lægeråd. Det hjalp - en tid.

I øvrigt må bedstemor have lignet både Hilda og min mor med hensyn til at føle sig godt hjemme i køkkenet. Bedstemors specialitet var boller i selleri, hvilket gerne var hovedretten til gamle Fogts, altså min bedstefars, fødselsdag den 8. januar. Det var en festdag av rang. Min egen fars fødselsdag, som jeg gerne mindes, var efter hans egen beskrivelse kun en avglans derav, selv om jeg godt kan forstå, at der var lighedspunkter. Fra min barndom husker jeg tydeligt, hvordan vi legede ordsprogsleg den aften. Vi sluttede gerne, ikke med et ordsprog, men med et navn, nemlig 'Galtrup Højskole". (På Mors).

I alskens forklædninger og til larm og skrål marcherede - eller cyklede - den gale trup gennem "højskolen", den største skolestue, for bagefter at holde "høj"-skole med de lange bænke oppe på de brede skoleborde. I bedstefars tid troppede Try-boerne op til forstanderens fødselsdag. Selv om "gamle Fogt" var sparsommelig, blev der ikke altid sparet. Foruden den varme ret var der koldt bord med andesteg og hare. Haren var en julegave fra Bertel Ottosen, Holtegård. Eleverne var med. Rødvinen yndede de ikke, men man kunne også få en bajer og en snaps. Ja, og "Mor havde en underlig evne til at gøre alt festligt i stuerne sådan en dag," har far fortalt.

Bedstemor var gårdmandsdatter fra Brørup, mellem Kolding og Esbjerg, lige nord for 1864-grænsen. Som 14-årig oplevede hun den nye grænsedragning, og den bevægede tid i den politiske og nationale guldalder satte for stedse sit præg på hende. "Hun levede kun for, hvad der var dansk," skrev Rich. Gaarde i "Højskolebladet" efter hendes død. Han fortsætter: "Jeg tror, at dybt i hendes sind lå skuffelsen over, at Slesvigs land ikke var vundet tilbage, som hun i sin ungdom havde troet; det, hun og hendes mand havde viet deres livs evne og kraft. Hun mindede os om den gamle, indefra, hjemmefra opbyggede nationalisme. Tillige ejede hun i fuldt mål den grundtvigske retnings frie, lyse syn på menigheds- og folkeliv."

Sin mand, Jens Hansen Fogt, fandt hun i Brørup og fulgte senere efter ham, da han var havnet i Try.

J. H. Fogts første elevhold

I 1958 var jeg inviteret til USA sammen med 100 tyske og 20 engelske skolefolk. Det var en oplevelse. Amerikanerne forstår at organisere den slags. Allerede i flyet derover fik jeg besked om, at jeg skulle køre med den første av tre busser fra lufthavnen til hotellet. En amerikansk vært råbte vore navne op i bussen. "Hvordan kan han mon udtale mit fornavn, "Knud"?", tænkte jeg. "K" er jo stumt foran "n" på engelsk. Værten klarede imidlertid den sag forbavsende godt. Jeg listede hen for at se på hans navneskilt. Arthur Madsen hed han. Så kunne jeg bedre forstå hans forholdsvis gode udtale. Jeg gav mig i snak med ham. Jo, hans sønderjyske bedstefar ville ikke være tysk soldat efter 1864, derfor var han udvandret.

"Ja, så er vi i samme båd," kunne jeg svare. "Min bedstefar ville heller ikke være preussisk soldat. Derfor udvandrede han også, men til Danmark, "Kongeriget", som man sagde."

Det var helt mærkeligt for mig, at den første amerikaner, jeg mødte, havde sin rod tilfælles med mig, i Slesvig. Det var forresten også ham, jeg sidst tog afsked med en måned senere.

Lige efter krigen, mens jeg ventede på indrejsetilladelse til Sydslesvig for at blive lærer i Tolk, var jeg en vinter lærer på Nordborg Slots Efterskole hos Mette og Chr. Demuth. Det var en dejlig ventetid. Her lærte jeg alsingerne at kende, og deres "nationalsang", melodi Vift stolt på Kodans bølge: "Var hele verden mig til fals, og frit jeg måtte kåre, jeg valgte dig mit Als." Den sang elskede bedstefar. Og han elskede sin fødeø, Als, det skønne land med dal og bakker fagre - og langs med vejen hækken, hvor fugleskaren bor.

Som 3 - 4 - 5 - årig oplevede han krigen i 1848 - 50. Hans far, boelsmand Hans Johannesen Fogt, Asserballeskov, havde indkvartering av danske soldater, og på deres knæ lærte den lille Jens sine første sange. Det glemte han aldrig.

Jens fulgte godt med i skolen. Klasserne var store, og det var ret almindeligt, at en begavet dreng blev lærer for de yngste klasser. Gik det godt, kunne han så læse videre. I 16 - 17 - års alderen blev Jens på den måde andenlærer i Lys - abild. Et par år efter 1864 forlangte tyskerne imidlertid, at bedstefar skulle avlægge tysk embedsed. Var det rigtigt? Hans far mente, det var bedst at føje sig, men moderen tog sagen lidt anderledes: "Jeg er ikke bange for at se mine drenge vandre over grænsen til Danmark. I kommer nok tilbage."

Og moderens røst var den stærkeste. Bedstefar nægtede at avlægge eden og fik straks sin avsked.

I 1866 drog så bedstefar og hans yngre bror over grænsen; bare for en kort tid, troede de. Men bedstefar endte sine dage i Vendsyssel, og hans bror blev vognmand i Kolding.

Seminarietiden i Gedved blev en oplevelse for bedstefar. Seminarieforstander P. Bojsen drev også højskole, og her fik bedstefar timer i sin studietid, timer, der gav ham lyst til at fortsætte i højskolens tjeneste.

Først blev han dog huslærer hos kromanden i Ulfborg. Hans 3 børn skulle bl. a. lære tysk og engelsk. Her boede også stedets læge, ugift. De to blev gode venner, så gode, at bedstefar mistede tiltroen til lægekunsten. På egnen var der også en "klog kone". Lægen mente, hun skulle brændes, men bedstefar tog hende i for - svar. Lægen udbrød da: "Når sådan en kone slår hundrede mennesker ihjel, er der ikke en hund, der gøer, men når vi læger slår én ihjel, er fanden løs." Bedstefar svarede lige så stille: "Slår I læger virkelig folk ihjel?"

Som sønderjyde ville bedstefar absolut aftjene sin værnepligt, endskønt han havde stær på sit højre øje. På sessionen måtte han indrømme, at hans syn ikke var så godt. "Det er vel ikke så meget, at det gør noget?" Nej, det mente han ikke, og han blev infanterist uden nærmere undersøgelse.

I Viborg blev han linksskytte, og det gik godt. Men en skønne dag kom den forordning, at der ingen linksskytter måtte være i hæren.

"Så må jeg skyde med løst krudt!"sagde bedstefar.

"Hvad i alverden, gør De oprør?" spurgte kaptajnen.

"Nej, men jeg kan ikke se med det højre øje!"

"Det er løgn! så var De aldrig bleven soldat. Det skal nøjere undersøges. Træd av!"

Ved næste skydning blev bedstefar kaldt frem.

"Hvad er den av? De har på session meddelt, at Deres syn ikke var godt. Hvorfor blev De ej kasseret?"

Jo, som sønderjyde ønskede bedstefar jo at være dansk soldat.

"Ja, det er godt. De har gjort nok. Nu skal jeg få Dem hjemsendt!" brummede kaptajnen.

Men bedstefar ville tjene tjenesten ud, og det fik han lov til. "Men vi vil ikke have Dem til at skyde! "

Og så fik bedstefar kronede dage som oppasser for en fransk kaptajn, lidt av en særling. Bl. a. skulle bedstefar sørge for, at der ud for hans seng altid stod en række blankpudsede støvler, og benklæderne skulle være stukket ned i støvleskafterne, så kaptajnen hurtigt kunne komme i fuld mundering.

Højskolegerningen stod stadig i hovedet på bedstefar. Ved Brørup havde man oprettet en højskole, og her blev Jens Hansen Fogt forstander.

Men det blev en skuffelse for ham. For sent opdagede han, at det var en flok højre-bønder, der havde fået skolen på benene som en modvægt mod Askov Højskole. Bedstefar kunne godt lide Askov-læreme, og han viste også sit venstresind fra P. Bojsen i Gedved, så selv om skolen gik nogenlunde, var modsætningerne til stifterne dog for store. Bedstefar sagde op, selv om han på egnen havde venner, der opfordrede ham til at fortsætte.

Han havde tilbud om plads fra flere sider, f. eks. ville lærer C. Jensen, Jelstrup, have ham til at overtage Smidstrup Højskole ved Hjørring; men det endte med, at bedstefar tog plads hos dyrlæge Mørck i Try den 1. november 1875.

Noget udbytte fik bedstefar dog av sin Brørup-tid. Han fik en ung gårdmandsdatter, Marie Thomsen, til at holde hus på skolen. I 1877 blev hun hans hustru, efter at hun havde haft plads i huset hos lærer Petersen i Bolle.

Når bedstefar i 1877 kunne købe skolen af Mørck, var det fordi hans unge kone hjalp ham med hele 2000 kr., som hun havde arvet. Det var startkapitalen, men smalhans var der i mange år fremover.

Vinterskolen startede med 14 elever. Om sommeren begyndte man med pigeskole, 7 elever. Nogen særlig tiltro til skolen havde man ikke, i alt fald ikke blandt de handlende. Rygterne fortalte jo, at Fogt snart var færdig i Try. Det eneste sted, hvor bedstefar havde næsten ubegrænset kredit var hos købmand Holst i Landbolyst. Det reddede skolen flere gange, og bedstefar glemte det ikke. Senere vendte billedet sig, nu var det ham, der måtte skrive under på købmand Holsts veksler. Engang kom fru Holst grædende ind på skolen: "Nu må vi vist sende nøglen på herredskontoret. Holst vil ikke bede Dem, Fogt, om at skrive under på en veksel igen. Han ved jo ikke, om han nogensinde kan indfri den." Nu var det bedstefar, der gik til Holst og bad om lov til at skrive under, og han tabte aldrig en øre hos Holst.

Et par gange var der bud efter bedstefar fra andre skoler, i 1881 ønskede man ham til Søgård Landbrugsskole ved Vamdrup, og vistnok i 1886 tænkte man på en ny højskole på Langeland. Bedstefar holdt foredrag på Langeland, men trods de små kår i Try ville han ikke flytte.

Så dårligt gik det nu heller ikke, og Try-boerne fandt han sig godt til rette med. Egnens folk mødte pænt op til skolens møder. Engang læste bedstefar "Jeppe på bjerget". Nogen tid efter bad man ham læse stykket igen. "Ja, a ved nok, hvorfor Fogt læser "Jeppe" ", sagde Jacob Dahl, "for vi er nogle Jepper allesammen".

Lidt skeptisk kunne man jo være av og til. Som nu da bedstefar, som ny på egnen, ville til at plante omkring skolen. Et poppeltræ blev hentet i Ørsø og skåret i stiklinger. Et par Try-boere kom forbi, og bedstefar hørte godt deres bemærkning: "Ja, se hvor tossede folk kan være. Han stikker en pind i jorden og tror, det kan blive et træ." Bedstefar gik ind til bedstemor og sagde: "Nu skal træerne gro, ellers får jeg attest på, at jeg ikke er rigtig klog."

Noget lignende oplevede Jørgen Terkelsen i Stenum, da han ville købe 1 td. land til beplantning. "Vi vil ikke have jorden overbegjort med løse ris", sagde bønderne.

Vinterskolen 1904-05

Samme Jørgen Terkelsen, der jo i 1890 flyttede sin højskole til Vrå, var vist også i Try for at hjælpe med at oprette en skytteforening. En Try-gårdmand blev formand, og man lånte 20 geværer og en træhest fra garnisonen i Aalborg.

Så kom riffelbevægelsen, mod Estrup, og geværerne måtte tilbage, til lettelse for visse Try-boere, der mente man kyste kreaturerne løs ved alt det skyderi. Men træhesten husker jeg endnu fra min barndoms gymnastik med Skak, vor gymnastiklærer.

Jeg har aldrig set min bedstefar, kun læst og hørt om ham. I 1967 var jeg censor i København. Ved samme lejlighed blev jeg inviteret til 85-års fødselsdag på restaurant Bellahøj hos lektor Alfred Lyngbye, søn af Mine på Try Central. Det var en dejlig fest, med mange af lektor Lyngbyes gamle elever. Jeg følte mig nærmest som æresgæst, vel fordi jeg også stammede fra Try.

Et par dage efter var jeg hos Lyngbyes privat, og vi fik en god snak. "Jeg kan takke din bedstefar for, at jeg i det hele taget blev lektor," fortalte Alfred Lyngbye. "Han fik mig gjort rigtig interesseret i matematik, det var hans kæphest". Alfred Lyngbye fortalte også, at bedstefar havde uddannet sig i landmåling og kemi ved Landbohøjskolen i København. Da pigeskolen ikke altid gik for godt, havde han i mange år en avdeling med unge mænd, der læste videre, og her fik han brug for sine naturvidenskabelige interesser.

Try Højskole omkring 1905

Men ellers var det især Nordens historie, han gik op i - og kirkehistorien. Det sidste fag beholdt han til sin død i 1920. Gamle Fogt var næppe så veltalende som min far, Frode Fogt. Men han var altid vel forberedt og kunne fængsle sine tilhørere. I 1919 gav han ved elevmødet et tilbageblik. Vi låner lidt af referatet fra årsskriftet:

"Da klokken var 2½ var der mødt sådan noget som 350 deltagere til mødet. Man samledes inde i gymnastiksalen, og efter at man havde sunget en sang, alle Try Højskoles elever kender: "Hvad solskin er for det sorte muld," tog skolens gamle forstander, J.H.Fogt, ordet: "Ja, når jeg tænker på mine første elever og så nu, ja, så er der forskel. De var f. eks. ikke så gode til retskrivning og regning som nu, men det synes mig, at de gamle var forud med hensyn til interesser. Jeg blev meget mere bombarderet med spørgsmål.

Der er to ting, der kan være skyld heri. 1864, grundlovens forandring i 1866 og den følgende politiske bevægelse havde været vore gamle elevers forældres stående samtaleemne, og de unge kom hertil påvirket deraf - med et åbent og videlystent sind. Der var også mere hjemfølelse. Man opholdt sig i hjemmet om aftenen og i den øvrige fritid, medens cyklerne nu let kan føre de unge ud til fornøjelser og adspredelser.

De gamle elever mødte i lang vadmelsfrakke, med et stort tørklæde om halsen og i store træsko, som de på ingen måde ville af med - gulvet var

da ikke for godt at træde på. Bag på frakken var der to knapper, og de kunne bruges til meget. Således havde en elev - der "følte" sig lidt - fået et par store plakater hængt på knapperne, hvad der gav anledning til en hel del løjer, og fra den tid følte han sig altid bag på ryggen, når han sagde godnat.

Pigerne kom til vore fester i hvergarnskjole og med et yndigt tørklæde om hovedet. Vore unge baldamers dragt er jo nu noget anderledes.

Når jeg ser tilbage og mindes de gamle elever, jeg har haft, er det med glæde. Særlig det, at så mange elever senere beklædte forskellige tillidsposter, glæder mig; det viser dog, at det er vågne mennesker, og jeg synes, at jeg ligesom har en lille smule part i det.""

J. H. Fogts mindesten

HØJSKOLEFORSTANDER
J. H. FOGT
1875 — 1915
DANSK I TALE
DANSK I SIND OG HU

Paa en lille flad Sten under Mindesmærket staar:
REJST 1925 AF VENNER OG ELEVER SOM TAK FOR TROFAST VIRKE

1914 - 1944

Meta og Frode Fogt

Omkring 1908 udsendte A. Nordahl-Petersen sit værk "Danmarks Højskoler". Try har også fået et par ord i bogen. Bl. a. kommer Nordahl-Petersen ind på forholdet mellem bedstefar og far, mellem den "gamle" og den "unge" Fogt, (f. 9.3.1878). Stykket om Try slutter:

"At J.H. Fogt har været lykkelig i sin skolegerning i Try, er der ingen tvivl om, selv om kårene ikke altid har været lige lyse. Og en stor glæde er det ham sikkert, at han har en søn, der kan fortsætte gerningen, når han selv falder fra.

Denne søn, Frode, har nu i tolv år været lærer ved skolen. Desuden bestyrer han en til højskolen knyttet friskole, der besøges af ca. 60 børn. Han har indsuget højskoleluften fra barndommen, og han ejer en lykkelig ævne til at omgås og tiltale eleverne. Desuden mestrer han sit modersmål vel både med mund og pen, og han ejer uden tvivl gode betingelser for at kunne fortsætte sin faders gerning."

Vi må nok give Nordahl-Petersen ret. Far kom tidligt ind i arbejdet, dels fordi han havde lyst, og dels fordi "gamle" Fogt behøvede hans hjælp. Allerede som 16-årig begyndte Frode at undervise. Han kunne dårligt nok få tid

til selv at få en uddannelse. Den side av sagen måtte han klare i sommerhalvåret, når skolen var lukket. Så blev der tid til at læse på Askov og ved Københavns universitet. Men udover køreprøven ved Dronninglund Fattiggård i 1923 har far vist aldrig taget nogen examen. Hovedparten av sin kunnen fik han fra sin far og ved selvstudium. "Tidligt kom jeg ind i arbejdet - og jeg kan nu nok selv se, at det var for tidligt," har han engang sagt. Sandsynligvis har han haft ret i det; jeg kan dårligt se det, og jeg beundrer ham for, at han kunne klare sit arbejde så godt. Det skyldes også - men ikke alene - den store hjælp, han fik fra sin kone, Meta Sanden (f.31.8.1887), gårdmandsdatter fra Sdr. Ravnstrup ved Hjallerup.

Far gik aldrig i nogen børneskole. Mon ikke han begyndte på højskolen, før han var 5. I vinteren 1887-88 var han officielt indskrevet som elev på Try Højskole for første gang. Han var ikke mere end 10 år, så han var absolut den yngste blandt de 24 elever. Købmand Holsts sønner fra Landbolyst, Konrad (12 år) og Viktor (14 år) var også i det yngste, og de tre har nok haft en dejlig tid sammen med de mere bedagede karle, hvorav den ældste, Kristian P. Sørensen, Tidselbak, dog kun var 22 år. De næste 8 vintre og et par somre var far Try-elev; men fra 1896 er han rykket op i lærernes række og fører selv elevprotokollen.

Hans første fag, som han så smått var begyndt at undervise i året før, var Danmarks geografi. Selv om jeg i modsætning til min bror, Ejvind, aldrig har været indskrevet som elev på Try Højskole, har jeg dog som lille været med til flere av fars timer oppe i "højskolen", foredragssalen.

Hvad far fortalte i disse timer har jeg naturligvis glemt. Men jeg husker stemningen i timerne, og den var god. Jeg ville gerne have hørt min far fortælle verdenshistorie, fx om revolutionen i Frankrig, men det har jeg aldrig opnået. Foredragstimerne i historie var vel henlagt til 8-9-timen, og så var jeg jo i friskolen. Men Danmarksgeografien fik vi midt på eftermiddagen, og så skete det, at jeg fik lov til at være med på turen rundt i landet. Vi oplevede en masse. Far forstod altid at fængsle eleverne. Han vidste, hvor de stod og trak dem med sig. Om mandagen var der fysik fra 16.30 - 17.30. Det var ikke efter de mest moderne principper; men vi var med - også jeg med mine 7 år. Ja, så godt var jeg med, at jeg en aften efter en sådan time forsøgte at trække en flis ud av fingeren med en magnet. Det mislykkedes. Flisen var av træ.

Og så må jeg ikke glemme oplæsningstimerne efter aftensmaden. Stykkerne har jeg glemt. De fleste da. Men den dag i dag kan jeg se far for mig, når han citerede digtet "Du dejlige rosenknop" fra skuespillet "Ambrosius".

Og jeg kan endnu høre ham begynde på "Fred hviler over land og by" efter timer - lidt hæs i røsten, men hurtigt hjulpet av bedre sangere blandt eleverne, eller måske av mor, som godt kunne stikke hovedet indenfor fra spisestuen og give tonen an, hvis sangen var alt for broget.

Jeg tror, far var i sit es på en talerstol. Sit første offentlige foredrag holdt han i 1896 ved en husflidsudstilling i Rævdalsvad. Den 18-årige taler var, som han selv har fortalt, "ikke mange fireskillinger værd." Der var mange gamle Try-elever til stede. De var spændte på at høre, hvordan drengen fra Try Højskole ville klare sig. En ting havde far forstået: Det er bedst at tale uden manuskript. Så er det lettere at fængsle tilhørerne. Men man kan jo risikere helt at tabe tråden. For alle tilfældes skyld havde far skrevet hovedpunkterne ned på en lille "snydelap". Denne lille seddel havde han klistret på skiven til sit lommeur. Så kunne han jo altid lade, som om han lige skulle se til klokken, hvis han fik brug for hjælp. Foredraget gik nu godt. Foreningens formand opfordrede ham til at sende talen til "Dansk Husflidstidende", der bragte den som spidsartikel. Det glædede far, og fremover skrev han flere artikler til aviser og ugeblade. Hans sidste bidrag til ugebladene blev en lille novelle, som jeg fandt i hans papirer efter hans død og sendte til Berlingskes landboblad "Landet". Måske kan vi engang bringe den i et årsskrift.

Historien handler om en præst, vist fra Ørum kirke, og det får mig til at tænke på mor.

I 1909 holdt mor og far nemlig bryllup i Ørum. Mor yndede at kokettere med, hvordan far fandt hende på Hjallerup marked. Hendes søster, Emma Djernis - ved jubilæet blev hun æresmedlem af skolekredsen, og nu til feb. 74 fylder hun 91 år - var også med til oktobermarkedet i 1904, og hun kan nok huske, hvordan det gik til.

De unge søstre Sanden, altså tante Emma og mor, følte sig egentlig lidt for ophøjede - de var jo 21 og 17 år - til sådan at rende til marked, men deres lille søster, Marie, ville absolut av sted. Bedstemor, Maren Sanden, syntes godt, de kunne føje den lille, så derfor gik de tre søstre til Hjallerup.

Emma kendte godt Try Højskole. Hendes ven, Peter Djernis fra Kællingbro, havde været elev i Try forrige vinter. Nu var han også kommet til marked sammen med sin broder, Svend. De kom i snak med de tre Sdr. Ravnstrup-piger, og snart stødte den unge Fogt fra Try til. Om det var av hensyn til sin gamle elev, Peter Djernis, eller av interesse for pigerne, ved jeg ikke, men Frode ville da give et glas vin på kroen.

"Det er skammeligt nok," fortalte far, "vi har lige fået avbud fra den unge pige, som vi havde fæstet nu til november."

"I kan da få Meta," var Peter Djernis' løsning."Hun vil gerne ud at tjene?" Hvad man mere talte om over vinen, ved jeg ikke, men mor skrev i alt fald et brev til den unge Fogt et par dage efter. Når han på søndag skulle tale i Ørum forsamlingshus kunne han måske først få sin eftermiddagskaffe på Sdr. Ravnstrup, og man kunne så drøfte det med pladsen. Frode kom og fæstede Meta for 10 kr. om måneden.

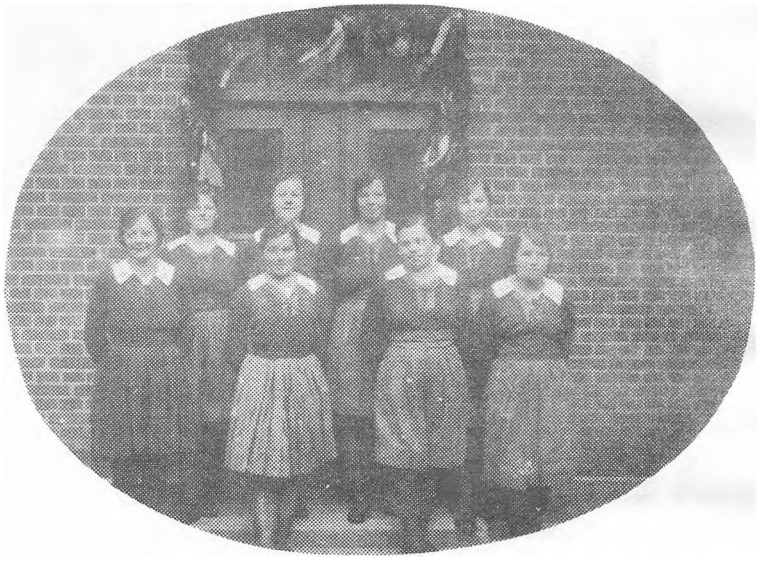

Sommergymnaster 1920

Hun blev blot vinteren over i Try, men mon ikke de to allerede den vinter havde bestemt sig for hverandre, hvis det ikke allerede var sket på markedet. Bedstefar var vist lige så glad for hende som Frode. Engang brummede han dog noget over, at lærer Didriksen havde været inde på hendes værelse; men det ville Meta nu ikke høre tale om. "Han var blot i døren, og han fik bare lov til at låne en stoppenål." Ja, den gamle Fogt syntes vel, han skulle passe lidt på den unge Meta, men inderst inde var han nok en smule jaloux på Frodes vegne.

De nærmeste år var mor i huset og på højskole, først i Sorø og så på Ryslinge. Hun var glad for at være på højskole. Bedst følte hun sig hjemme på den mindre skole i Sorø, og sin kærlighed til højskolelivet bevarede hun til sin død.

Avrejse, marts 1926

I Ryslinge lærte mor at lede gymnastik, og hun var på håndarbejdskursus i København. Sine øvrige pædagogiske færdigheder havde hun i lighed med fader tilegnet sig på egen hånd. Dog pralede hun gerne lidt om den enestående lærer Erichsen fra børneskolen i Ravnstrup. Ham satte hun pris på.

For de mange gamle Try-elever er mor først og fremmest "højskolemor". Hun gik op i arbejdet, man kan godt sige med "liv og sjæl". Også i madlavningen. Jeg besøgte hende mange gange på sygehuset i januar 1967, lige før hun døde. Hun så døden i øjnene, men sin humoristiske sans bevarede hun til det sidste. "Ja, hvis jeg skulle få lov til at komme i paradiset, vil jeg da rigtignok håbe, at der også er noget, der hedder at lave mad der. For det kan jeg nu ikke ret godt undvære."

Karen Blixen har skrevet en novelle, "Babettes gæstebud", en dejlig historie, kanske lidt uden for Karen Blixens vanlige stil. Når jeg læser den, kommer jeg altid til at tænke på mor. Babette kommer som revolutionær fransk flygtning i huset hos et par ældre, kristelige provstedøtre i Norge.

Hendes største glæde er, da hun på provstens 100-års-dag får lov til at lave en udsøgt fransk festmiddag med den fineste champagne og anden ædel saft for menighedens brødre og søstre. At Babette selv har betalt gildet og er segnefærdig og "storktræt", da gæsterne tager hjem sent på natten, gør ikke noget. Hun har virkelig fået noget ud av det.

Ja, mor var også mange gange "storktræt", både i sine unge år og på sine gamle dage. Men hun levede med, når det gjaldt den materielle føde og også i åndens verden.

I sine unge dage og i sine sidste år fik hun også tid til at undervise. Højskolepigerne havde hun til gymnastik, ja et år fik hun endda tid til at have et gymnastikhold i Dronninglund. Håndarbejdet måtte hun snart kvitte, tiden var for knap.

Meta og Frode Fogt, ca. 1930

Efter at Sejlunds havde overtaget højskolen, fik hun mere tid til at undervise i friskolen. Hun var lykkelig,når børnene flokkedes om hende ved klaveret, eller når hun fortalte eventyr og bibel historie. "Jeg har aldrig været ked av en eneste undervisningstime," betroede hun mig på sygehuset før sin død. Det var store ord, men jeg tror, hun talte sandt.

Hendes sidste opgave i skolen var at fortælle "Peters Jul" for børnene lige inden juleferien. Men så var hun også færdig. På vej til en undersøgelse på sygehuset, i Margrethe Hansens bil, fik hun sit første hjerteanfald. Lidt bedre blev hun i løbet av januar 1967. "Hvis jeg ikke kan fortsætte med at undervise, kan det være det samme med at komme hjem", havde hun betroet den sygeplejerske, der en sen lørdag aften måtte ringe til os om hendes død.

Hun blev forskånet for bare at se på, at vi andre var i virksomhed. Modgang mødte hun mange gange. Far har sagt, at de to var ret forskellige, men i grundanskuelse, i det, der bærer, var de på samme linje. Hun tog ikke verden så let som far, men han vidste godt, at uden hendes daglige, solide arbejde ville hans lyssyn have svært ved at stå sig.

En lykke for far har det været, at han har evnet - eller haft held til - at finde gode medarbejdere foruden mor. Jeg har ikke kendt dem alle, så derfor burde jeg måske ikke nævne nogen i det hele taget. Men helt kan jeg ikke lade være.

Den første, jeg mindes, er Holger Andresen. Han kom til november 1923 og var her i tre år. Jeg var flink til at besøge ham i hans lille hvide pavillon bag ved spisestuen. Han har nok gennet mig ud av og til på grund av travlhed, for jeg syntes "ham Andresen" havde alt for mange timer.

I 7 somre fra 1925 var Anna Bak fra Ravnkilde ved Arden husholdningslærerinde. Hun var rigtig på bølgelængde med mor, ja med os alle. Pigeholdene om sommeren var små, i 1925 kun 9 piger. Men så var der 4 unge mænd, der blev forberedt til seminariet, bl.a. Laurits Pihl, senere skoleinspektør i Ulsted.

Måske var husholdningsundervisningen med til at øge elevtallet, for 1926 var der 15 piger, så mange som aldrig før. Frk. Bak kom som gårdmandskone i Vammen til at hedde fru Offersen. Forbindelsen med Try bevarede hun til sin død.

Den første pigeskole holdt far i 1916. Der var 12 elever, hvorav dog 5 mandlige. Blandt disse må jeg nævne lærersønnerne Anker og Svend Hillgaard fra Aalsrode på Djursland. Try Højskole betød en hel del for Svend Hillgaard. Her fandt han sin kone, min kusine, Kathrine Sanden. I 1919 vendte han og hans Try-kammerat Alfred Pedersen, fra Jellinge Seminarium tilbage til Try som

lærere. De bevarede begge forbindelsen med Try Højskole senere hen. Som førstelærer i Thise var Svend Hillgaard kendt og værdsat i vide kredse. I mange år var han formand for vor elevforening, og da man den 28. august 1965 mødtes for at danne den selvejende institution Try Højskole, ydede han også sin indsats. Alt for tidligt gik han bort. Han omfattede skolen her med en levende interesse og en varm kærlighed. Hans svigersøn, assurandør Jørgen Svanholm, overtog hans plads i styrelsen og har gjort en stor indsats som medlem af byggeudvalget.

I 1926 kom Richard Gårde, hvis far var forstander på Vesterdal Højskole ved Middelfart, som ung lærer til Try Højskole. I 1935 overtog han og hans hustru, Kirstine Gårde, hans fars skole, som de fik moderniseret og drev i en lang årrække. Richard Gårde blev tæt knyttet til Try og Nordjylland. Jeg tror, han og Kirstine følte sig hjemme heroppe. Der var "liv" i Gårde. Og hver sommer tog han på tur i Europa, engang til Frankrig sammen med Kresten Damsgaard (nuværende kirkeminister), der var landbrugslærer her fra 1930 - 33.

Gårde var også i Rusland. Bagefter viste han lysbilleder for eleverne, både på højskolen og i friskolen. Helst ville jeg se lysbilleder om aftenen oppe i "højskolen". Selv om jeg bare var 8-9 år, syntes jeg bedst om forklaringen der. Om Gårde var venstremand, ved jeg ikke; men der var næppe en VU-forening i Nordjylland, som ikke havde bud efter Richard Gårde som taler.

Far var også tit ude til møde, men i en tid tror jeg, Gårde var lige så efterspurgt. I 1930 overtog han fars gamle HGF for 500 kr, og den tjente ham tro i mange år.

Til vinterskolen i 1928 kom sønderjyden Jens Jepsen som lærer sammen med sin kone, Asta. De var her indtil de i efteråret 1930 overtog Ubberup Højskole.

Senere overtog de domænegården "Strågården" ved Åbenrå, og ved siden av gården bor fru Jepsen den dag i dag. Jens Jepsen havde været på Grønland og viste lysbilleder deroppefra. Han var vittig, og vi børn var begejstrede for hans digteriske evner. Det var altid skik, at skolebørnene fik chokolade til fars fødselsdag, og ved sådan en lejlighed fik vi Jepsen til at skrive om fødselsdagsgaven, de fineste sølvgafler, til melodien "Jeg elsker de grønne lunde":

"Vi bringer dig mange gafler,
og de er av bare sølv.
Med dem kan du spise vafler,
men ikke vin og øl."

Fru Jepsen var min store kærlighed. Hun tog på vævekursus i Sverige og læste op av "Niels Holgersons underbara resa" for os i børneskolen. Det kneb for os at forstå det svenske, men det gør det jo den dag i dag, selv om det vist er blevet bedre i den sidste tid, især blandt de unge. Skønt jeg ikke al-

tid var så ihærdig i skolen - engang opfordrede hun mig endda til at blive væk, hvilket jeg så gjorde - tror jeg nu nok, Asta også var lidt "forelsket" i mig. Ja, det var tider.

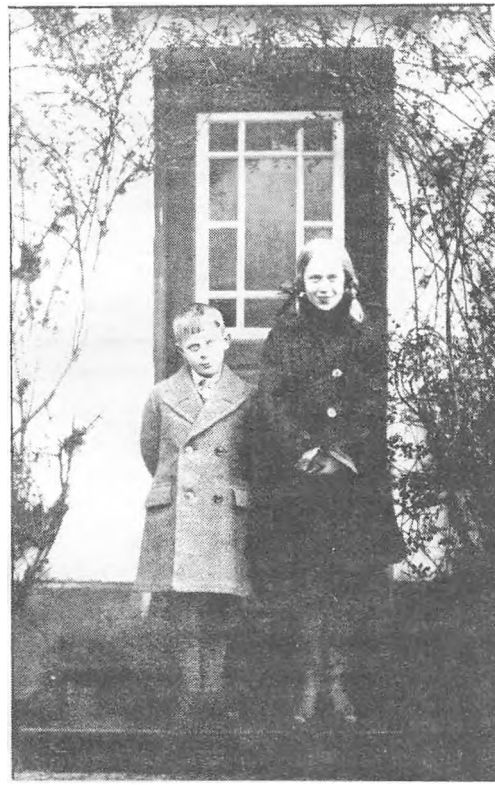

Hilda og Knud, omkring 1929
Højskolemor og højskolefar in spe

Kresten Damsgaard ville gerne diskutere med højskoleeleverne og omegnens landmænd, for hvem han arrangerede forskellige velbesøgte kursus. Jeg husker endnu en udstilling, han lavede med plancher og fødevarer. Det var vist noget med kalorier og sligt. Og så gav han os 5 øre for hver muldvarp, vi bragte ham. Om han har sin muldvarpepels endnu, ved jeg ikke. Men han ligner ellers sig selv fra først i 30-erne i sind og skind. Ja, jeg synes næsten, han er blevet endnu mere jævn og ligetil. Ganske vist har jeg ikke talt med ham, efter at han er blevet minister; men jeg har da fået brev fra ham, så jeg tror ikke, ministertitlen har forandret noget.

Han og gymnastiklærer Skak var ude for et slemt biluheld ved Dronninglund,

men ellers tror jeg, han befandt sig vel i Try, også som lærer i friskolen. Herfra kom Damsgaard til Korinth Landbrugsskole, inden han blev konsulent i V. Skerninge på Fyn.

Fra Åby højskole kom Holger og Meta Aagaard i 1930 og avløste Jepsens. Aagaard var uddannet tømrer. Hans kone satte ham engang til at hjælpe mig med at lave en tømmerflåde til museumsdammen, og jeg var duperet over, som han forstod at bruge en hammer, kraftigt og præcist ramte han. Og på samme måde, synes jeg, underviste han, fx i regning. Der var ikke lejlighed til mange svinkeærinder. Vi fik lært noget, og vi kunne lide det. Derimod tror jeg ikke, Meta Aagaard var særlig ivrig efter at komme til at undervise i friskolen. Det var nok mor, der fandt på at få fru Aagaard til avløser der, og det var faktisk en god ide for alle parter. I 1935 kom Aagaards tilbage til Åby. Aagaard blev derefter forstander på Ask Højskole og var senere leder av friskolen i Vallekilde.

Lærerstaben 1932-33

Blandt lærerne i 30-erne må jeg også omtale min broder, Ejvind. Som stor dreng kom han til skade med ryghvirvlen ved et styrt på cyklen. Skaden blev vist negligeret og kom først for alvor frem, da han tog sin studenterexamen.

Hvor meget den spillede ind i hans livsløb, kan jeg ikke sige, men let havde han det ikke. Han var meget optaget av skolen og kunne til tider yde det helt store, men ofte var det nok svært for ham at undervise på det rette niveau.

Han var levende interesseret i bl.a. politik, historie og engelsk sprog og kultur. Engang havde skolen besøg av en flok engelske skoleelever. De var synligt imponerede over den introduktion, Ejvind gav dem til den danske folkehøjskole.

Ved sådan en lejlighed var han rigtig i sit es. Han var også glad for at skrive til vort årsskrift og til aviserne, mest til Aalborg Amtstidende. Måske var han i for høj grad perfektionist. Overlæge Henry Olsen i Brønderslev kaldte Ejvind for et geni, men fra 1944 tog tungsindet overhånd. Han fik det lidt bedre en overgang, så godt, at han kunne tage på tur til Tyskland og Norge-Sverige med Frode - min søn - og mig. Han døde av en mavebløding et par år før mor. Jeg ved, han mente det godt med os alle, og jeg kunne godt have undt ham en blidere skæbne.

Damsgaards avløser blev Peter Sejlund fra Hollensted, og han er jo efterhånden groet helt fast her i Try. Det har han selv fortalt om her i skriftet. For Sejlund og Hilda er Try Højskole et og alt, og de er altid parat til at stå os bi med råd og dåd, enten det nu er skolens styrelse eller vi andre, der har brug for bistand. Det er en stor hjælp. Tak!

Lærerstaben 1935-36

Aagaards avløser i 1935 blev Asta og Christen Daugbjerg. I 19 år virkede de her i Try. Bortset fra Margrethe Hansen og forstanderfamilierne har ingen været så længe ved skolen som Daugbjergs. Daugbjerg tog sig også meget av friskolen, elevforeningen og ungdomsarbejdet. I 1954 flyttede Daugbjerg av helbredshensyn til børneskolen i Rosenby, hvor han virkede til sin død.

Asta Daugbjerg er stadig i fuld sving som lærerinde i Thorup.

Mange andre lærere og lærerinder fra fars tid har jeg lært at sætte pris på. Sletting avløste Sejlund som landbrugslærer, og han og Sinne er nu faldet godt til som gårdmandsfolk i Try. I en lang årrække var Sletting ved civilundervisningen ved Nr. Uttrup Kaserne. Mange landbrugskonsulenter har jo ord for at være bedre i teorien end i praksis. Hvis det er rigtigt, er Sletting i alt fald en undtagelse. Han har i høj grad udvidet og forbedret sit landbrug.

I lærerfortegnelsen står endnu flere navne. Arne Jørgensen og Søgaard Jørgensen blev begge forstandere efter Try-tiden. Det samme gælder Alfred Truelsen. Jeg var ikke hjemme lige før krigen, da han og Stinne var i Try. Men vi fandt alligevel hinanden og bevarede forbindelsen, også efter at de flyttede til Snoghøj og Åby. Jeg tror faktisk Try Højskole har en større plads i deres hjerte, end almindelig forholdsregning egentlig berettiger den til. Og det er jeg glad for.

Og nu tilbage til far. Selv om han levede og åndede for Try Højskole, kunne han ikke undgå på mange måder at tage del i livet uden for skolen, og det var jo som oftest også i skolens interesse.

Try Højskole og Dronninglund Sparekasse er så at sige lige gamle. Efter sin far overtog Frode hvervet som revisor i sparekassen, og det beholdt han til sin død. Han interesserede sig for Dronninglund Sparekasse og blev da også betroet at skrive både dens 50-års og dens 75-års jubilæumsskrift. Hvis ikke far havde været så glad for sit arbejde som højskolemand, ville han vist gerne have været bladmand, i alt fald i sine unge dage, eller - det har mor fortalt - sparekassedirektør.

Et pengeinstitut må naturligvis tænke i økonomiske baner, og det må vi også somme tider her på skolen. Alligevel føler jeg, at Dronninglund Sparekasse sætter pris på kontakten med Try Højskole, ikke alene fordi vi har lån i sparekassen.

Sin interesse for den sønderjydske sag havde far selvfølgelig fået fra bedstefar. I mange år arrangerede han et årligt sønderjydsk møde på Dronninglund Hotel. Jeg var vist med hvert år i lang tid, og jeg husker endnu, hvordan han i børneskolen kunne give os et referat, når han var blevet optaget av noget, fx ved et årsmøde i Grænseforeningen.

Som formand for 2. hovedkreds av "De danske Skytte- og Gymnastikforeninger" ordnede far hvert forår her i Østvendsyssel et stort gymnastikstævne, hvori Try-karlene ivrigt tog del.

Far var ikke stærkt engageret i partipolitik. Han læste "Politiken" og stemte nok også radikalt, men han var mest optaget av problemerne fra sag til sag. I

sine unge dage var han med i sognerådet i en periode. Da han på sine gamle dage fik mere tid, var han atter med 2 gange. Som menighedsrådsmedlem var han i provstiudvalget, og han var i lang tid med i styrelsen for Historisk Samfund for Hjørring Amt. Her arbejdede han sammen med sin ven P. Christensen, der jo, selv om far var formand for Try Hjemstavnsmuseum, var den drivende kraft for dettes oprettelse og trivsel. De to, P. Christensen og far, supplerede hinanden, også når museet holdt St. Hansfest.

Lad os høre lidt av, hvad Aalborg Stiftstidende skriver om "En rigtig dansk Midsommer-Aften" i 1936:

> "Omme paa Toften er Midsommerfesten i fuld Gang. Midt på Pladsen er rejst en blomstersmykket Majstang, og i Læ under de bredkronede Elme, der drysser Manna som Sne ud over Pladsen, sidder Landsbymusikanterne flankeret af de nordiske Rigers Flag, der er slidt ved megen Brug og mærket af alt for stærk Sol, Blæst og isnende Regnskyl.
>
> De tre Musikanter er sært højtidelige. Foran hænger en lille blank Tingest, en Mikrofon, der opsuger hver Tone og gengiver den i mangefold forstørret Udgave. De brave Musikere betror hviskende hinanden deres små Iagttagelser, og Højttaleren brøler troskyldigt det hele ud for alle Vinde. Paa Pladsen rører sig et muntert Folkeliv.
>
> Nu staar Højskoleforstander Frode Fogt paa Talerstolen. Han byder de mange, som har fulgt Traditionen fra Aar til Aar og er kommet til Midsommerfest i Try, Velkommen, og saa præsenterer han Aarets "Erobring" til Midsommerfesten, en ung Videnskabsmand, Nationalmuseumsinspektør Therkel Mathiesen, der vil fortælle lidt om, hvad man ved om de ældste Mennesker, som har levet her i Landet".

Det der med højttalerne husker jeg udmærket. Far ledede mødet, og hans ru sangstemme lød ud over hele Try - selv ind i køkkenet til mor. Jeg listede mig op på talerstolen:"Far, do synger ind i højttaleren." Far trøstede mig med, at han havde bedt teknikkerne om at slå højttaleren fra og fortsatte ufortrødent sin midsommersang til glæde for den velvillige forsamling.

Og nu da vi er begyndt at læse i avisen, synes jeg lige, vi skal plukke lidt i "Stiften" om fars 60-årsdag, den 9. marts 1938.

300 til Fødselsdagskaffe paa Try Højskole

TRY, det lille Kulturcentrum i Østvendsyssel, stod i Gaar i Festens Tegn. Udenfor Højskolen vajede de fem nordiske Landes Flag til Ære for Skolens Forstander, Sønnen af Skolens Grundlægger, Frode Fogt, der fyldte 60 Aar. Det sædvanlige Liv paa Skolen maatte suspenderes, Forstanderen havde nemlig nok at gøre med at tage imod Gratulanter, Blomster, Gaver og Telegramer.

Blandt Gratulanterne var Historisk Samfunds Bestyrelse. Blomster, Blomsterkurve og Gaver fyldte det smukke og kultiverede Hjem.

Dagens Fødselsdagsbarn med sin lange Pibe.

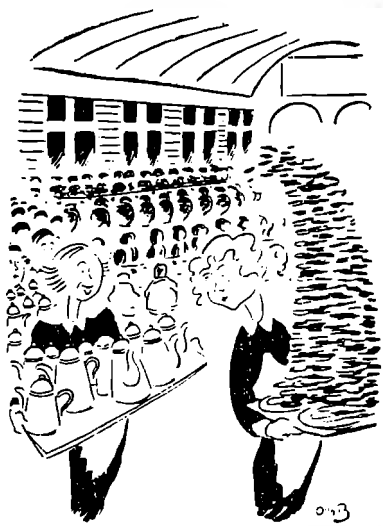

De bugnende Kagefade bæres ind.

I den store Sal, i Skolestuerne, alle Vegne var der dækket op. Bordene bugnede af Kagefade fyldt med herligt Bagværk.

Fru Fogt læste et Digt af Jens Thise til Forstanderen. Vi citerer første Vers:

I Wejlboens Østerlaj
der bovr i kvik aa lykle Maj
med Fremsyn aa en skarp Forstaj
a Hjaete paa de ræjti Stæ.
Wi wæ,
din Willi dæj er stærk aa gue;
do goer aapaa med frejdigt Mue,
aa do haa dybt i Forti Rue:
do bygger paa de Fædre wæst
nu'r end di flæst.
Aa ved aa ha e Mool i Sigt
sit Lyv bløv rigt

Lærer Jensen, Thorup, takkede [illegible] Aarene og

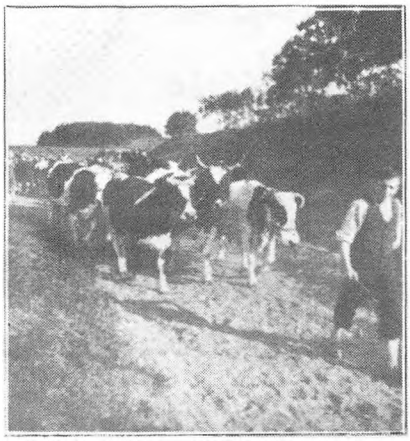

Sankthans-køer

Da Sejlund i 1944 overtog Try Højskole, betød det ikke, at far lagde op. Endnu i 11 år fortsatte han sin gerning, både i friskolen og på højskolen.

Først i april 1955 måtte han imidlertid på sygehuset efter et hjerteanfald. Doktor Jessing betroede mig, at far i bedste fald måtte regne med 6 uger på sygehuset. Far blev synligt chokeret, da jeg bragte ham den besked. Han havde jo lovet at tale ved en befrielsesfest - jeg husker ikke hvor - den 5. maj. Sådan skulle det ikke gå. På Dybbøldagen, den 18. april, døde han efter at have været i langsom bedring.

Der blev skrevet mange velmente ord ved fars død. "Aalborg Amtstidende" skrev bl. a.:

> "Gamle elever ved at fortælle om, hvordan de allerede fra den første aften, de samledes i skolestuen, følte sig hjemme. I det daglige samvær rådede et stort frisind, men undervisningen skulle passes, og elevtallet var ikke større, end at denne kunne indrettes efter den enkeltes trang og evner. Ledetråden i forstander Fogts forkyndelse var denne, at det er menneskets herlige ret at leve et åndeligt liv. Talen, han førte, blev aldrig mere højtragende, end at jævne bønder forstod ham. Hans jævne ord, talt med varme og liv, åbnede de unges sind og gav tankerne næring. Personligheden udvikledes."

Og ved begravelsen sagde pastor Claussen:

> " Han var medarbejder på andres glæde og så dejlig uinteresseret i sig selv. Han fik lov at øve sin gerning blandt ungdom og var

ikke blot et lykkeligt menneske, men også et velsignet menneske, fordi han fik den gave at bringe velsignelsen videre. Men han røbede også, hvor de kilder var at finde, som han øste af.

Hvor Frode Fogt færdedes, blev luften ren, og han har renset luften og tilværelsen for mange unge. Hans sidste ord til mig fra sygesengen var: Hvor har jeg været et lykkeligt menneske."

Fars gamle lærer, forstander Richard Gaarde, skrev også et stykke. Jeg citerer:

"Det som gjorde, at vi gerne lyttede til hans tale på skolen og ude i foreningerne, var, at der bag hans jævne tale stod en mand, der svarede til det, der blev talt. Han stod som selve indfrielsen af de ord, han udtalte. Mon et menneske kan nå højere i harmoni mellem gerning og virkelighed. Næppe. Vi skal helt ind til dette centrale for at forstå mennesket og skolemanden Frode Fogt."

Hvis jeg selv skulle sige noget om far og hans gerning, ville jeg gøre nogle av pastor Claussens ord til mine og håbe, at de også må have gyldighed for fars gamle elever og andre, som gerne vil gå i hans fodspor: "Han var medarbejder på andres glæde og så dejlig uinteresseret i sig selv."

Knud Fogt.

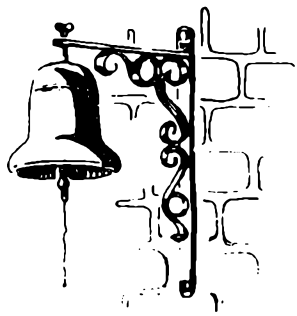

1. april 1944 - 6. januar 1968

KRIGSTID - EFTERKRIGSTID - OPBRUDSTID

Hilda og Peter Sejlund Sørensen

At skildre et hus set indefra vil give et andet billede end en skildring af det samme hus set udefra, og endda kan begge de tegnede billeder være rigtige.

Det er en ret så dristig ting at fortælle om Try Højskoles historie i de knap 24 år, vi selv stod med hovedansvaret for skolens ve og vel.

Mange kritisable ting vil nok blive "glemt", og synes man selv, der også har været ting at rose, vil det vist se bedst ud at tie med det.

Derfor vil jeg søge at undgå bedømmelse (det danske ord for kritik) og i stedet prøve at fortælle om rammer, forudsætninger og mål samt liv og virke i ca. en fjerdedel af Try Højskoles tilværelse.

Hilda og Sejlund

BAGGRUND OG FORUDSÆTNINGER

Som datter af Meta og Frode Fogt blev Hilda født ind i højskolelivet. Hun har på godt og ondt prøvet at være højskolebarn med delagtighed i det liv, der rører sig på højskolen, men vel også prøvet, at forældrenes virke for eleverne ikke sjældent måtte gå forud for børnene. Det sidste følte hun vist aldrig.

Barneskolen foregik derhjemme, for Try Friskoles lokaler var dengang i de samme bygninger som højskolens.

Som datter af en dygtig og fornuftig mor fik hun tidligt lov til at tage fat med husligt arbejde. Da hun var 16 år, kom hun på husholdningsskole på Ankerhus, og derefter var hun en vinter pige på en gård i Vammen ved Viborg. Husmoderen der, Anna Offersen, havde tidligere været husholdningslærerinde ved Try Højskole, og alt husligt arbejde, inklusive malkning, hørte med til dagens gerning.

Derefter fulgte et halvt år som kokkepige hjemme på højskolen samt to vintre som elev på Snoghøj Gymnastikhøjskole, hvor især Anna Krogh, Jørgine Abildgård og Sune Andresen hver på deres vis var gode og inspirerende læremestre.

I det mellemliggende sommerhalvår i 1937 var Hilda igen pige i huset - denne gang hos pastor Eriksen i Asserballe på Als. Her ledede hun gymnastik for egnens unge og havde iøvrigt mulighed for at opleve grænselandet og sin bedstefaders fødeø.

I mellemtiden havde hun taget sig tid til at forlove sig med Try Højskoles daværende landbrugs- og højskolelærer.

I sommeren 1938 var hun lærerinde ved Try Højskole og underviste i gymnastik og håndarbejde, for så den 30. august at gifte sig med den daværende landbrugs- og højskolelærer ved Ry Højskole. Han hed Peter Sejlund Sørensen og vil fremover blive omtalt i jeg-form.

Jeg er født i 1907 på Sejlegård i Hollensted ved Brønderslev. Barndommens skole var Hollensted skole, en god toklasses landsbyskole, hvorfra jeg faktisk kun har gode minder.

Try-lærere 1944-45

Højskole var ikke et ukendt ord derhjemme. Mor havde været på Vrå Højskole som elev, far på Brønderslev og Rødkilde Højskole og min ældre søster på Grundtvigs Højskole ved Lyngby.

Far døde, da jeg var 11 år, og mor drev gården videre med bestyrere af familien. En af dem, Chresten Sørensen fra Vestergård i Hellum, var også gammel elev samt delingsfører fra Vrå Højskole, og i de første par år efter min konfirmation, hvor jeg var karl derhjemme, gik jeg med stor begejstring til gymnastik. Han var her leder, og derhjemme fortalte han på fængslende vis om sine højskoleoplevelser, og det gav inspirationen til, at jeg kom på Vrå Højskole som elev - endda i 1½ vinter, og den tid har senere stået for mig i forklaret glans.

Jeg kan se i dag, at jeg med mine 16 og 17 år var for ung og umoden til at fatte det dybeste i højskolens sigte og til selv at give vægtige bidrag; men jeg var åben og modtagelig og nød kammeratskabet og højskolelivet i fulde drag, så her skabtes drømmen om selv at blive højskolelærer.

Men jeg skulle jo være landmand, og da overgangen fra højskoleelevens frøkenfingre til landmandens barkede næver var overstået, gled højskolelærerdrømmen i baggrunden. I sommeren mellem de to ophold på Vrå Højskole var jeg andenkarl hos min onkel, N.C.Nielsen i Horsens ved Langholt. Det var et godt lærested, og to fyndord fra min husbonds mund har jeg aldrig senere kunnet ryste af mig: "Du skal komme så let fra al ting som muligt, - bare det bliver lige godt gjort." og "Enhver ting skal have en plads, og enhver ting skal findes på sin plads."

Efter det andet Vrå-ophold var jeg forkarl i mit barndomshjem i sommerhalvåret 1926, hvorefter turen gik til Korinth Landbrugsskole i 9 måneder. Der var jeg også i den yngste ende af elevflokken; men jeg havde det herligt og havde ikke mindst en god ballast af kemi (N.Dyrbye) og botanik (H.Sloth) med derfra samt en rig høst af ny sange fra Højskolesangbogen, som vi brugte flittigt. Det var forøvrigt også her, jeg fik inspiration til senere at lede sanglege.

Landbrugsskolen var vel tænkt som en forskole til at få egen bedrift; men i stedet blev den for mig en vejviser til Landbohøjskolen og dermed ca. tre pragtfulde år i København. Studiet her blev passet; men kammeratskabet blev ikke forsømt. Teatre, museer og ikke mindst Københavns Højskoleforening havde en trofast gæst i mig.

I de år havde jeg som mål at blive lærer ved en landbrugsskole; men allerede før min eksamen som landbrugskandidat i 1930 havde jeg fået plads som lærer ved Stevns Højskole og Efterskole - som landbrugslærer om vinteren og højskolelærer om sommeren.

I sommeren, inden min start som lærer, tog jeg på højskolelærerkursus i Askov, hvor jeg ikke mindst sled med dansk, regning og tysk, men iøvrigt også snusede

lidt til kunsthistorie og andre "unyttige" fag. En af de andre elever hed iøvrigt Arne Sørensen, og det bekendtskab skulle senere blive til inspiration og skæbne for mig.

Min debut som lærer blev altså på Stevns Højskole, og det var i hvert fald en god læretid. Forstander Skar var ikke bange for at give ansvarsfulde opgaver selv til en ung og grøn lærer. Jeg protesterede kraftigt og længe, da han bad mig om at holde foredrag til elevmødet; men han stod fast: "Du skal!" - og det skal han nu mindes for med tak.

Den første sommer fik jeg lov til at deltage i et begynderhold i engelsk, og jeg var selv begynder. Året efter fik jeg besked på selv at tage et begynderhold i engelsk, og jeg gjorde det; men det havde nok ikke været helt forsvarligt, hvis jeg ikke havde haft en engelsk elev på holdet. Nu var der i hvert fald intet problem med udtalen.

Engelsk i Try, 1953

Stevns-tiden gav mig lyst til i højere grad at være højskolelærer, og med det for øje tog jeg et sabbatsår til videre uddannelse. Det blev først til 6 mdr. på Askov Højskole, og hvor er det dog en givende ting at blive elev igen, når man har prøvet at være lærer. Mest inspirerende for mig var C.P.O.Christiansens timer i kunsthistorie og verdenshistorie samt Arnfreds foredrag om astronomi og filosofi. De magtede begge to folkelig tale om krævende emner. Også Hans Hårders studiekreds i dansk politisk historie fik jeg stort udbytte af.

Fra Askov gik turen til Fircroft College i England - formidlet gennem forstander Skar på Stevns. Det gav en sproglig gevinst, og da de fleste kammerater

på skolen var arbejdere og socialister, kunne det ikke undgå at skabe en øget social forståelse, som blev hængende ved bondedrengen med Venstre-blod i åreme. Fircroft College var jo iøvrigt en slags folkehøjskole efter dansk forbillede.

Inden jeg forlod England, var jeg i London i 14 dage, og her modtog jeg et brev fra min mor, hvori hun bl. a. skrev, at hun i avisen havde set, at landbrugslæreren på Try Højskole, Kresten Damsgård, skulle rejse til Fyn, og så øjnede hun en chance for mig i Try. Men jeg var jo i England, og så fik mor den tanke at ringe til sin fætter, Anders Jensen, V. Kraghede. Hun vidste, at han var opvokset på "Sommervang" i Try og havde været ungdomsven med Frode Fogt.

Nu ringede Anders Jensen så til Fogt, som lovede at holde pladsen åben, til jeg kom hjem. Og sådan gik det da til, at jeg en augustdag i 1933 - endnu med søsygeslaphed i kroppen og iført plusfours og alpehue - kom cyklende fra Hollensted til Try Højskole for at søge plads.

Det blev så aftalt, at jeg skulle overtage Damsgårds lærerplads, og selv om jeg ikke som ham drev det til at blive formand for finansudvalget og minister, så tjente jeg i stedet fire "år for Rakel", som i mit tilfælde hed Hilda.

Min tid som lærer ved Try Højskole strakte sig over fire vintre og to somre. De

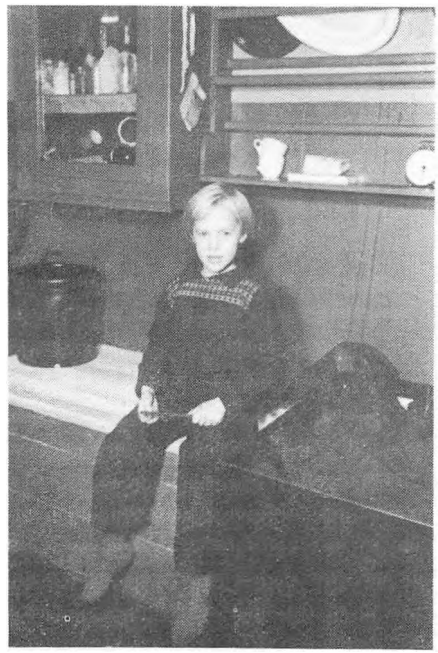

Karen på høkassen ved tørvekassen, 1950

to første somre var jeg assistent i Brønderslev Landboforening (90 kr.pr. måned på egen station!) I vinterhalvåret var jeg først og fremmest landbrugslærer og stod bl. a. for uddannelse af kontrolassistenter. Men udover det landbrugsfaglige havde jeg også en studiekreds i samfundsspørgsmål eller de politiske partier samt naturhistorie, læsning og sang med børnene i Try Friskole. De to somre i Try var jeg almindelig højskolelærer, der underviste i bl. a. dansk, sang og kunsthistorie og spillede til gymnastik.

Fra november 1937 fik jeg plads på Ry Højskole, og det blev for 6 år - en i så mange henseender lys, inspirerende og lærerig tid - og i de sidste 5 år sammen med Hilda. Her var det landbrugsfag, regning, studiekreds og historiske foredrag om vinteren, mens sommerskolen bød på bl. a. dansk, litteraturgennemgang, botanik og kunsthistorie. Hilda medvirkede i håndarbejdsundervisningen.

Krig og besættelse satte givetvis sit præg på vore sidste 4 år i Ry, og da den tyske værnemagt i efteråret 1943 beslaglagde Ry Højskole, måtte vi se os om efter andet arbejde. En tid prøvede vi at realisere en gammel tanke hos os: At købe en større gård og forsøge at holde en slags højskole for vore medhjælpere. Folke Trier Hansens virke i Nordslesvig var inspirationen dertil.

Vi så også på forskellige gårde, som var til salg; men en dag, hvor jeg kom hjem til Try efter at have set på en gård på Hadsund-egnen, blev Hilda og jeg højtideligt kaldt til familieråd i Fogts pæne stue, og her lød det så til os: " I må hellere købe skolen her!" Det endte det så med, men ikke uden store betænkeligheder. Vi vidste lidt - men langtfra alt - om,hvilke krav der stilledes til et forstanderpar.

Når vi sagde ja, var det nok af lige dele lyst til opgaven og lige dele pligt dertil - pligt overfor slægten Fogts værk, men også overfor min slægts værk, der havde muliggjort det økonomiske grundlag for at købe Try Højskole og Friskole.

Vi flyttede så til Try i oktober 1943, og jeg var i den vinter ekstra timelærer ved højskolen. Samtidig blev alle de praktiske forberedelser klaret: Køb af skolerne, godkendelse som forstander, trykning af skoleplan m.m.m. Den 1. april 1944 flyttede Meta og Frode Fogt efter en 30-årig beundringsværdig forstandertid op til det nykøbte "Knudsgård" som gårdmandsfolk; men de fortsatte deres - lærergerning ved højskolen og friskolen.

Samme 1. april 1944 rykkede Hilda og jeg så ind i den gamle forstanderbolig. Vi var unge (25 og 37 år) og følte os i hvert fald selv som uerfarne til de krævende opgaver i samvirke med elever og medarbejdere i skolestuer, køkken og have. Lyssyn havde vi dog, og inspiration og ideer lå der for mig fra mine egne skoleophold i Vrå, Korinth, Askov og Fircroft, men ikke mindst fra de tre skoler, hvor jeg selv havde fået lov til at prøve evner og kræfter: Stevns, Try og Ry.

Tre ting stod især for mine øjne fra alle disse tre skoler: Det gælder eleverne, hjemlige forhold og frihed for medarbejderne til selv at finde metode og form.

SIGTE OG MÅL

En fodboldspiller har et mål og en skytte en skive at sigte efter. De rammer ikke mål eller plet hver gang; men havde de ikke noget at sigte efter, ville resultaterne kun få tilfældighedernes præg.

I den skoleplan, vi fik trykt i foråret 1944, har jeg forsøgt at udtrykke højskolens mål, og selv om denne målsætning har været forelagt og drøftet i lærermøder ved alle senere udgaver af skoleplanen, har der aldrig været forslag til væsentlige ændringer.

Teksten i sidste udgave fra 1967 lyder: "Try Højskole ser det som sin opgave at give de unge kundskaber og færdigheder, så de bedre end før kan klare sig i det praktiske liv; thi "kundskab er magt." Men magt kan bruges til både godt og ondt, og højskolens hovedopgave må da være: At vække værdifulde interesser hos de unge, at hjælpe dem til at tænke selvstændigt og at åbne deres sind for det gode og skønne. Da kan der fås forudsætning for at finde et ståsted i tidens problemer og ansporing til at leve rigt med i vort folks kultur og åndsliv."

Jeg ved, at målet kan udtrykkes på så mange andre og sikkert bedre måder, og jeg husker også, at Grundtvigs ord om den historisk-poetiske højskole ofte var ved at løbe mig i pennen; men jeg var altid bange for at bruge for store ord, selv om de var rigtige. For mig lå de to ord dog som en undertone for ovennævnte formulering.

Skulle jeg tale 1973-sprog, ville jeg vel også vove at sige, at en naturlig følge af at leve rigt med i sit eget folks kultur og åndsliv vil være respekt for andre folkeslags muligheder for det samme og for et socialt, nationalt og mellemfolkeligt medansvar.

MIDLERNE: FAG OG UNDERVISNING

Her har der også været meget, der gik igen i skoleplanernes forskellige udgaver. Danmarks- og verdenshistorie, litteraturhistorie, kirkehistorie og kunsthistorie var de hyppigste foredragsemner, mens samfundslære oftere behandledes i studiekredsform. Dertil kom fag som dansk, regning, gymnastik og sang samt pigernes håndarbejde - hver med sit formål.

Sangen figurerede på timeplanen som sangtimer - i fællessang eller korsang; men desuden blev der sunget før alle timer samt morgensang, aftensang, bordvers og ved underholdning. Det ville være forkert at sige, at der aldrig kunne lyde protester mod denne "unyttige" sang; men det ville være endnu mere forkert at glemme alle de mundtlige eller skriftlige udsagn om glæde over sangen, som vi også har fået.

Væveri

En særlig glæde kunne vi føle, når en flok sygeplejeelever fortalte, at de havde fået lov af deres undervisende læger og sygeplejersker på hospitalet til at synge efter Højskolesangbogen før timerne.

Hvor en lærerstab er fælles om det at være sangglade, kan det smitte til eleverne og i høj grad være med til at styrke det kammeratskab og fællesskab, som er noget fundamentalt på en højskole.

Foruden disse gennemgående fag havde vi indtil april 1955 landbrugsundervisning med tilbud om kontrolassistentuddannelse om vinteren, og i 3 vintre fra 1944-45 kunne vi tilbyde delingsføreruddannelse. Fra 1948 til efteråret 1955 var der mulighed for husholdningsundervisning for pigerne - som i Fogts tid - samt tilbud om sprog.

Den største ændring i fagtilbuddet skete fra maj 1949,da vi optog sygeplejeundervisning. Det havde følgende optakt: Den 15. februar 1949 havde Hjørring amtsråds sygehusudvalg indbudt forstanderne for de daværende fire højskoler i Vendsyssel, Åby, Vrå, Horne og Try til et møde i Hjørring. Baggrunden var, at der var for lille tilgang af kvalificerede sygeplejeelever til de vendsysselske sygehuse. Man havde nemlig erfaret, at hvis en ung pige søgte optagelse som elev i Hjørring, Brønderslev, Dronninglund o.s.v., og man så anbefalede hende først at tage på sygeplejehøjskole i f. eks. Testrup eller Fårevejle, så blev hun i mange tilfælde tiltrukket af det sydligere "klima", og man så ikke mere til hende i Hjørring, Brønderslev eller Dronninglund. Strømmen har jo været tilbøjelig til at gå fra nord mod syd.

Derfor havde amtsrådsudvalget - med proprietær Holm, Eskjær, i spidsen - fået den tanke, at en af de vendsysselske højskoler måske var interesseret i at tilbyde en forberedende sygeplejeundervisning.

Da alle fire vendsysselske højskoler på den tid havde for få elever, var man på alle skolerne interesseret i amtsrådets forslag; men da vi alle var klar over, at et tilbud fra alle skolerne næppe ville blive til glæde for nogen af dem, mindes jeg endnu med taknemmelighed, at kollegerne i Åby, Vrå og Horne trak sig tilbage til fordel for Try.

Fagplan og timeplan blev nu udarbejdet i samråd med forstanderinden på Centralsygehuset i Hjørring, som selv tog visse timer på højskolen og iøvrigt var behjælpelig med råd og dåd. Som faglærere fik vi desuden sygeplejerske fru Asta Christensen, Try, og læge Hugo Hansen, Dronninglund.

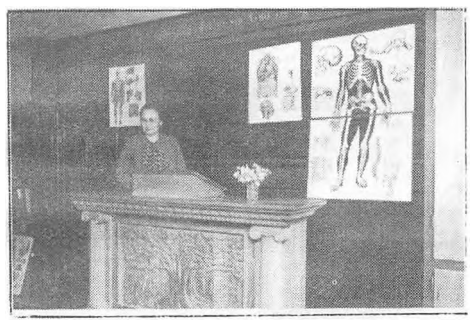

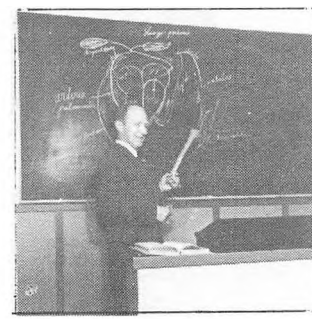

Sygeplejeundervisning

Desuden kom min egen grunduddannelse ved Landbohøjskolen til nytte, idet jeg kunne overtage undervisningen i kemi, fysik og arvelighedslære. Amtets sygehuse støttede os dertil ved at stille sygehussenge, sengelinned, rekvisitter og instrumenter til rådighed, så vi den 3. maj 1949 kunne gå i gang med dette nye indslag i Try Højskoles undervisning.

Vi havde nu 2 årlige kursus på hver 5 måneder, og foruden de vordende sygeplejersker havde vi også andre kvindelige elever samt stadig mandlige elever på vinterskolen, og de 6 vintres fællesskole havde vi megen glæde af.

Vi nåede dog aldrig op på mere end 10-12 sygeplejeelever på et hold, og da en del sygehuse af principielle grunde ikke ville tage vore elever ind, var vi i 1953 ved at køre fast og måtte prøve at søge andre veje. En af disse var at ændre skolen til efterskole, og jeg havde faktisk søgt Undervisningsministeriet derom, da jeg i efteråret 1954 af forstanderinden på en af de statsanerkendte sygeplejehøjskoler fik det råd at søge Sundhedsstyrelsen om en tilsvarende godkendelse. Det gjorde jeg så, og vejen gik over medicinaldirektør Frandsen, som havde megen forståelse for den højskolemæssige side som et led i sygeplejeuddannelsen. Først brummede han lidt over, at vi havde begyndt for os selv uden først at spørge i Sundhedssty-

relsen; men efter at have hørt begrundelsen derfor (Hjørring amtsråds tilskyndelse og hjælp) var han meget forekommende og hjælpsom. Vi fik så tilsendt de krav, Sundhedsstyrelsen måtte stille som betingelse for godkendelse som sygeplejehøjskole, d.v.s. en fagplan, krav til bygninger samt ansættelse af en forstanderinde til at forestå den faglige side af undervisningen samt en sygeplejelærerinde.

Forstander Svend Dræby, Ubberup Højskole, var behjælpelig med den praktiske side, og fra 3. november 1955 kunne vi - efter at have opfyldt betingelserne og fået godkendelsen - modtage 39 elever, d.v.s. en fyldt skole. Den første forstanderinde var Margrethe Hansen, der kom fra Testrup Højskole, og som foruden sin sygeplejerskeuddannelse med efteruddannelse ved Sygeplejerskehøjskolen i Århus havde været friskolelærerinde og højskolelærerinde, og som derved for os opfyldte nogle meget vigtige betingelser: De faglige kvalifikationer parret sammen med et positivt syn på folkehøjskolens ide og almentmenneskelige sigte.

Margrethe Hansen blev Try Højskoles første og sidste forstanderinde for den sygeplejefaglige linie, og hun har sin meget store andel i, at vi hele tiden efter evne søgte at forene den bedst mulige fagundervisning med de egentlige højskolefag. Hvor lidt eller meget, det så lykkedes, må andre dømme om, men er der nogen, der har brug for den almentmenneskelige ballast, som højskolen ønsker at give, må det vist være sygeplejerskerne.

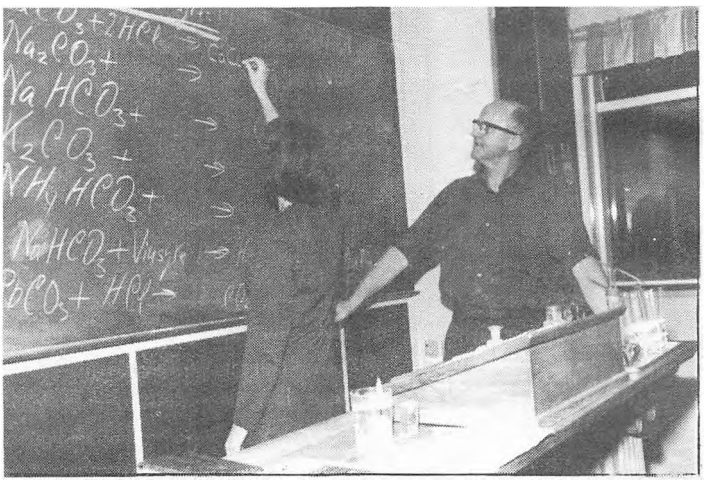

Kemitime

Jeg mener ikke, det er nogen skam at indrømme, at sygeplejeuddannelsen blev Try Højskoles redning i en kritisk tid, og samtidig skal det siges, at eleverne gennemgående var yderst flittige, lydhøre og samarbejdsvillige. At mange af dem så

kom fra såkaldt højskolefremmede kredse, men ofte blev meget optaget af netop den højskolemæssige side af skolen, var til ekstra oplivelse for os, der stod i arbejdet.

Det er vort håb, at det ikke alt for sjældent er kommen en patient til gode, at sygeplejersken havde en forståelse for patientens tanker, interesser og problemer - ved at lytte eller samtale, en forståelse, som måske havde rod i hendes højskoleophold. Endelig har det store elevtal i sidste halvdel av 5o-erne og gennem 6o-erne jo givet økonomisk mulighed for den modernisering og udbygning, som Try Højskole har klaret i de sidste 17 år.

KAMMERATSKAB. UNDERHOLDNING-LEG-SKUESPIL

Alle højskolefolk har sikkert brugt udtrykket "et godt hold" eller "et vanskeligt hold", men har sandsynligvis i begge tilfælde et billede af en række udmærkede elever i tankerne. Et holds "kvalitet" bestemmes selvfølgelig af de enkelte elever, men er dog ganske givet især bestemt af samspillet og fællesskabsfølelsen mellem elever og lærere og mellem eleverne indbyrdes.

At der i en elevflok opstår et nært sammenhold i små grupper og måske et rigtigt venskab mellem nogle helt få i flokken er helt naturligt, og det forhindrer slet ikke, at disse grupper også føler sig som led i det samlende skolefællesskab. Bliver det derimod til klikedannelser, der isolerer sig fra fællesskabet og bliver kilde til misundelse, splid, gold kritik og meningsløse opdelinger, så kan det "vanskelige hold" opstå.

Hyggeaften

Den store kunst består derfor i at skabe et fællesskab, som alle kan føle sig hjemme i, og som tit er grundlaget for nogen af de varigste lyse minder. Sådan er erfaringen fra mine egne højskoleophold, og tilsvarende fælles oplevelser har jeg altid gerne villet formidle som lærer og forstander, og her kommer da sang, leg, skuespil, fester m.m. ind i billedet. Når jeg har talt op fra min kalenderdagbog, hvor mange forskellige ting, vi har søgt at samles om og gå op i gennem årene - især lørdags- og søndagsaftenerne, så kommer jeg langt over tallet hundrede. Der kunne sågmænd godt skrives en hel lille bog alene om den side af højskolelivet. Her skal blot nævnes nogle gamle kendinge som handling efter musik, gesandtskabsleg, panteleg, sangleg og ordsprogsleg, der egnede sig for os alle: Elever, køkkenpersonale og lærere, og hvor vi ofte kunne gøre "fund" til deltagelse i sketches og skuespil. "De stille" i en elevflok gik jo nemlig tit med skjulte talenter, der kun ventede på at blive opdaget.

Mange hold lavede en skoleavis - ofte kaldet "Try Tidende", og det er ikke uvæsentligt at have en sådan avis, når den redigeres og skrives rigtigt. Den kan fjerne nogen af vore unoder, slibe nogen af vore skarpeste kanter af eller pege på nogen af de uheldige særheder, vi måske slet ikke anede, vi havde. Men det er en ikke ringe kunst at skrive på en sådan måde, at "synderen" kan more sig lige så hjerteligt som de andre, og så virker den form jo helt anderledes end den satire, der sårer mere,end den morer. Her er der brug for humorens nådegave - som overalt i livet, hvor mennesker gerne skal trives sammen.

Gjaldt det en mindre flok i en udrejse-weekend, var der en masse lege og konkurrencer, som både kunne aktivisere, more og samle: Skyde skibe, rimleg, hviskeleg, digte en historie, blive optaget i kvækersamfundet m.m.m. Fra scenen kunne der opføres sketches, synges viser, laves nordisk aften, Åkjær-aften, dialekt-aften, opførelse af små eller større skuespil o.m.a.

De egentlige skuespil var her i en klasse for sig - indøvet til fastelavnsfest, elevmøde eller forældremøde. "Genboerne", Holbergs "Julestue" og Soyas "En ærgrelse på vandring" er bare eksempler på vellykkede vinterkomedier. Det helt store arbejde og den helt store oplevelse kunne vi møde i sommerskuespillene, hvor vi alle var med - det være sig i optog, sang, dans eller egentlige roller. Jeg nævner her bare "En søndag på Amager", "Eventyr på fodrejsen", som vi på opfordring også opførte ved byfester i Dronninglund, og "Søstrene på Kinnekullen", som vi optrådte med så langt borte som i Thorshøj - og hvad med "Alferne", "Dunungen", "En spurv i tranedans" m.m.fl.

Af selvkomponerede ting kan f. eks. nævnes eventyrspillene "Kejserens nye klæder", "Det utroligste", "Svinedrengen" og "Hvad fatter gør -" og dramatiserede folkeviser som "Liden Karin" og "Prinsessen og gangerpilten". Måske 1960-holdet vil huske et 9.-april-spil, som vi opførte på 20-årsdagen efter besættelsen.

Endelig kan nævnes som eksempler på mulighedernes mangfoldighed: Interviews med elever med særlige oplevelser, diskussionsaftener, elevbesøg hos gæstfri lærere, klippefilmsrevy, mortensaftensfestligheder, fætterbal m.m.

I dag er det sværere at holde sammen til alle disse ting, for det er blevet så let at komme fra og til skolen i en weekend; men når det lykkes at samle til fælles arrangementer, tror jeg stadig, det i høj grad bidrager til at skabe de fælles oplevelser, som i høj grad forbinder alle ved en skole og dermed har sin store værdi.

Iøvrigt er det da på sin vis moderne at skabe et fællesskab gennem leg o.l., hvor alle kan være med. Det er bare ingen ny opfindelse.

Endelig har jeg altid haft den opfattelse, at når vore elever havde besøg af venner og kærester, var det af gensidig værdi at prøve at drage gæsterne med ind i skolens oplevelser og fællesskab.

UDFLUGTER OG EKSKURSIONER

En anden værdifuld ting til fremme af kammeratskab og fælles oplevelser er udflugter, ekskursioner o.l. Hver højskole har her sine særlige muligheder og traditioner, og Try Højskole har også sine. De klassiske ture har her været traveture i Dronninglund Storskov og badeture til Aså - ofte arrangeret tidligt på et kursus for at "ryste sammen".

Ved Troldestenen i Storskoven, 1955

Da vi havde landbrugsundervisning på timeplanen, nød vi tit godt af åbne døre på veldrevne landbrug som Langholt, Striben, Klitgård og Dronninglund Hovedgård. Efter sygeplejeundervisningens indpas var der ofte lærerige besøg på amtssygehuset i Dronninglund, forsorgscentret i Vodskov, revalideringscentret i Ålborg samt virksomheder, hvor hygiejnen var af særlig vigtighed: Vandværk, mejeri, slagteri, fiskehermetikfabrik o.l.

Ålborg hørte gennem mange år til vore faste udflugtsmål med nyttige besøg på virksomheder som cementfabrikkerne, tobaksfabrik, avistrykkeri, tekstilfabrik m.m. Her kunne besøg i Zoo, Ålborg-tårnet, sejltur til Egholm og besøg i Tivoli - Karolinelund indgå i programmet, og var der mulighed derfor, sluttede vi altid af med teaterbesøg.

Frederikshavn og Skagen var målet for mange heldagsudflugter, hvor nyttige besøg på virksomheder blev kædet sammen med færden i skøn natur ved Grenen og Råbjerg Mile samt lødig kultur i Skagens Fortidsminder, Kunstmuseet og Drachmanns Hus. Toppunktet på en sådan tur kunne være oplevelsen af en solnedgang ved Kandestederne eller et betagende syn fra Pikkerbakken ud over Kattegat, Frederikshavn eller det vendsysselske bakkedrag.

Grindsted og Hammer Bakker, Rebild Bakker og kalkminerne i Tingbæk med Bundgårds skulpturer lå også indenfor mulighedernes grænser, ja, en enkelt gang endda Livø.

I nogle få tilfælde, hvor der var stemning for det og råd til det, blev det måske til en flerdages tur til Viborg, Himmelbjerget, Ry, Århus og Sydslesvig. På den sidstnævnte tur i 1954 havde vi fast station hos Knud Fogt i den danske skole i Tolk.

Vort nærmeste udflugtsmål må ikke glemmes: Try Museum, men heller ikke Dronninglund Kirke og Slot eller Voergård med sine fantastiske kunstskatte, og hvor vi færdedes med den ejendommelige fornemmelse, at slottet var blevet tilbudt Frode Fogt til højskole.

En udflugtsform af helt særlig art havde vi især mulighed for i de år, da elevflokken var lille. Jeg tænker her på de mange indbydelser til elevhjem og andre gæstfri hjem, der åbnede sig for os. Ja, vi har endda allesammen været indbudt til både bryllup og krondiamantbryllup. Hvilken anden højskole kan prale med det? Transportmidlet kunne være fødderne, cyklen, lastbil med gengas (under og efter sidste krig, før benzinen blev "genopfundet") og senere blev det jo næsten altid bussen. Disse besøg i mange hjem - i flere endda adskillige gange - står vist for os alle i en særlig glans, med fint traktement, leg, sang og gemytlighed. Jeg tør ikke begynde at nævne navne på vore værter; men jeg beder dem alle tage imod endnu en hjertelig tak for bidrag til gode minder.

Adskillige gange deltog vi også i stævner og folkemøder, hvor vi til tider med-

virkede aktivt med gymnastikopvisning, skuespil, sang, foredrag o.l., og jeg har svært ved at lade være med at spørge mig selv, hvorfor alle disse arrangementer til fælles glæde var meget lettere at praktisere i "gamle dage" end i vor langt mere velbeslåede nutid.

HØJSKOLEN OG EGNEN - MØDER OG KURSUS

En højskoles normale hovedopgave er at holde skole for voksne elever, der bor på skolen. Men udover det har vist alle højskoler været samlingssted for egnens befolkning, foreninger o.l. til møder, fester og kursus, enten det så var med skolen som arrangør, eller deltagerne selv har været arrangører og stået for programmet.

Sådan også med Try Højskole. Ved en løselig optælling har jeg konstateret mindst 700 sammenkomster af vidt forskellig art i de knap 24 år efter 1. april 1944, hvortil kommer, at skolens lokaler gav mulighed for gymnastik, delingsførermøder, amatørteaterkursus, sangkor, danseskole for børn, folkedans, samariterkursus, sykursus o.l.

I lærer Salomonsens tid stod vi selv for foreningslederkursus og håndbolddommerkursus i samarbejde med de respektive organisationer.

Min første erindring om møde- og kursusvirksomhed i Try går tilbage til 1933, idet jeg i dette efterår - før jeg endnu var begyndt som lærer i Try - medvirkede ved et weekend-kursus, som Venstres Ungdom afholdt på højskolen. Når jeg tager dette med, er det fordi,der deltog tre formænd for tre politiske ungdomsorganisationer som indledere. Den ene hed Erik Eriksen (V), den anden Karl Skytte (R) og den tredie Peter Nielsen (S). Ingen kunne den gang ane, hvor kendte disse navne skulle blive.

To årlige begivenheder har fundet sted hvert år i min forstandertid og har gamle traditioner bag sig, - jeg ved desværre ikke hvor gamle. Den ene er børnenes juletræsfest, måske begyndt med Meta Fogts ankomst til Try omkring 1906. Den har Try Friskole stået for; men da friskolen blev drevet sammen med højskolen helt til 1966, var højskolen impliceret med mere end de ydre rammer. Der har været ændringer i juletræsfestens form og tilbud; men tidspunktet har altid ligget fast. Det var Hellig tre Kongers aften. Så havde man efter traditionen helligdag dagen efter - til skolebørnene at hvile ud i og til højskoleeleverne at møde på efter juleferien - julemætte og udhvilede. Det var i hvert fald mødedagen til og med 1958.

Juletræsfesten har kunnet tælle op til 200 deltagere af børn, unge og ældre, og det er vist ingen overdrivelse at sige, at den har været den mest samlende årlige Try-begivenhed.

Den anden årlige begivenhed var højskolens efterårsmøde. Sammenlignet med visse andre skolers efterårsmøder, f. eks. i Vrå, har de i Try været af beskeden art. De har kun strakt sig over én dag - eftermiddag og aften; men når deltagerne fra den nærere eller fjernere omegn tænker tilbage på mødernes optakt med "Nu falmer skoven" og "Vi pløjed' og vi så'de", så vil mange minder og tanker dukke frem - fra foredrag, der nu er glemt; men hvorfra der alligevel ofte var spiredygtige sædekorn til kommende arbejdsdage.

De talrigste møder i den periode stod Try Ungdomsforening for, - over 200 arrangementer har jeg talt op, indtil foreningen måtte lægge op i 1962. Det var på lærer Daugbjergs ide, indsats og udholdenhed, ungdomsforeningen blev skabt i det i dobbelt forstand mørke efterår 1940. Allerede før sygdom tvang Daugbjerg til at trække sig tilbage, havde han ønsket, at ledelsen gik over til andre, for at de kunne prøve kræfterne. Formandskabet gik derfor over til Try Højskoles nuværende formand, Alfred Kristensen, og senere til J. Sigurd Pedersen, der var bleven lærer ved friskolen og højskolen.

Efterårsmøde 1967

At ungdomsforeningens tilslutning mindskedes, så den til sidst måtte holde op, skal ikke forklejne de senere formænd og bestyrelser. De gjorde - som Daugbjerg - et stort og uselvisk arbejde, og det skal de æres for. Men "tiden" var efterhånden imod et sådant arbejde. Besættelsestidens og de første efterkrigsårs glæde ved og trang til at mødes svækkedes her som overalt i landet. Dertil

kommer fjernsynets og knallertens indflydelse samt den kendsgerning, at der rent faktisk var meget få unge i Try Ungdomsforenings opland. Endelig må det jo nok indrømmes, at højskolens ændrede status med sygeplejeundervisningens arbejds - krav simpelthen gjorde det svært for eleverne at afse tid til at deltage i ungdomsforeningens møder, og dermed faldt grundlaget for dens virke bort.

Men ungdomsforeningens arbejde har haft sin meget store værdi for højskolen som for egnen, og dens sideskud med f. eks. gymnastik for egnens unge og sangkoret under S.A. Sørensens ledelse er ikke glemt endnu. Sangkoret, der har medvirket ved jubilæumskantaten i anledning af 100-året, er jo faktisk et frisk skud fra Try-koret i 1950-erne.

Som led i egnens politiske, folkelige, nationale og kirkelige liv kan nævnes en række weekend-kursus og møder. Arrangørerne har f. eks. været VU, DSU, Dansk Samling, Socialdemokratisk Vælgerforening, Sønderjysk Ungdomsforening for Ålborg, Kristelig Socialdemokratisk Forening, AOF, Blå Kors, Foreningen Norden, FDF og Try-Tolk Fadderskabskreds.

Fadderskabskredsen for den danske skole i Tolk i Sydslesvig havde Knud Fogts lærergerning der som sin naturlige forudsætning. Den formidlede i en årrække mange sydslesvigske børns ferieophold her på egnen og sammenkomster på højskolen for disse børn og deres plejeforældre. Der er kontakter fra den tid bevaret endnu. I 1950 havde vi i en uge besøg af en gruppe fra Tolk. De kom med vore første efterkrigstids-bananer, og foruden at deltage i foredrag, sang, underholdning og udflugter gæstede de også en del af deres børns ferieværter.

Den store 2-dages bazar i 1951 til fordel for skolen i Tolk var udtryk for en virkelig vilje til en fælles indsats for landsmænd syd for grænsen, og bazaren blev vellykket og festlig.

Elevmødeforberedelse

I flere år holdt vi "8 dage på højskole" - især med egne kræfter, og to år i træk indbød vi til "Grundtvigsk Feriemøde" - inspireret af forstander Martin Nielsen, Videslet. Det var især med talere udefra, bl. a. Folke Trier Hansen. Blev det ikke den store talmæssige og økonomiske succes, var det i hvert fald til menneskelig berigelse for os, der var med.

I 1947 blev vi opfordret til at være værter for en svensk-dansk sommerlejr arrangeret af Kristelig Socialdemokratisk Forening i Danmark sammen med en tilsvarende svensk organisation. Der var to sommerlejre at vælge imellem - i Värmland og Try, og det var helt oplivende, at der på det trykte program var to billeder: Et smukt landskab fra Värmland og Try Højskole, og så stod der som overskrift: Värmland eller Danmark. - Deltagerne var fra fire nordiske lande samt Holland.

Sommerens elevmøder må heller ikke glemmes. Der var glæde over gensyn med gamle kendinge og åbent sind overfor, hvad der blev budt på af foredrag, sangleg eller folkedans, gymnastikopvisning, håndarbejdsudstilling, deltagelse i søndags-gudstjenesten, sangkor og ikke mindst vort sommerskuespil, som er omtalt andet-steds. Men står mange års elevmøder i festglans for os, må vi indrømme, at da vi kom et stykke ind i 60-erne, måtte vi holde op.

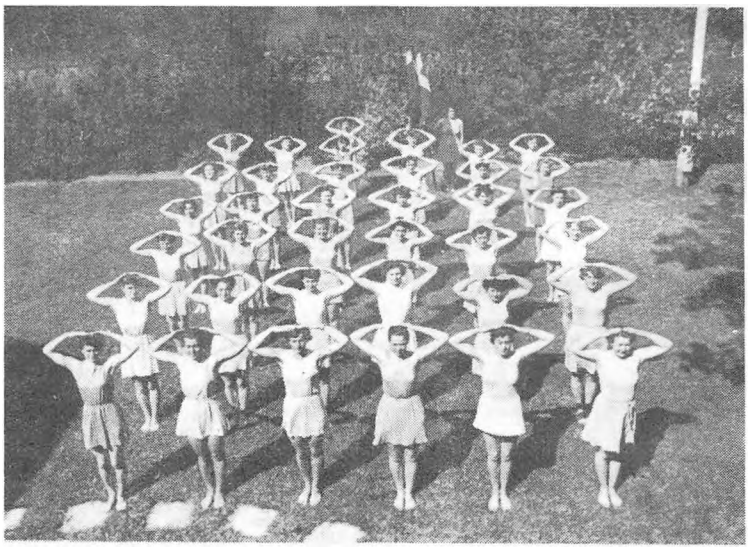

Gymnastikopvisning, elevmødet 1956

Tilslutningen var dalet stærkt, forberedelserne var stadig mange og krævende, og dette sammen med det store daglige arbejdskrav for eleverne, fik os til at sige

stop for elevmøderne. Vi gjorde det ikke med glæde - tværtimod. At vi så prøvede på at gøre efterårsmøderne til elevmøder også samt at holde gensynselevmøder et par måneder efter et holds afrejse, skal dog nævnes.

En ret gammel tradition for et årligt møde, som højskolen indbød til, må ikke glemmes. Det er adventsmødet eller julemødet, som vi tiest har kaldt det. Provst Claussen skal her nævnes som den, der i en lang årrække beredvilligt talte ved disse møder, og hvor tale, sang, oplæsning, kaffebord, lys og samvær kunne stemme sindene til højtiden forude. Vi var også meget glade for de kirkehistoriske foredrag, som provst Claussen gennem mange år holdt for eleverne eller i ungdomsforeningen. Han havde altid noget på hjerte. Efter provstens død har vi kunnet glæde os tilsvarende over pastor Christiansens medvirken.

Af tilsvarende lokal art må også nævnes de sammenkomster, der udsprang af tilknytningen til friskolen. Jeg tænker på det årlige forældremøde og den festlige årsprøve, som vi var ugrundtvigske nok til at kalde eksamen. For os lærere var det jo sådan set eksamen. Samme dags aften havde vi for skik at indbyde de børn, der nu skulle forlade skolen,til en hyggelig aften i vore stuer. Det var forøvrigt ved et friskoleforældremøde, at en nabo og gammel elev, Anton Bak, foreslog at arrangere aftenhøjskole i vinteren 1949-50. Tanken blev realiseret. Emnet var "Kommunen".

Højskolens forældrefest for hvert elevhold tror jeg, både værter (lærere og elever) og gæster (forældrene) mindes med glæde. Det var altid ekstra interesserede og lydhøre gæster at tage imod, og som lærer i arvelighedslære var det ganske spændende at iagttage, hvor meget forældrene slægtede deres børn på. Men først og fremmest var forældrenes hyppigt udtrykte tak for deres børns skoleophold et af de håndslag, der kunne give os frimodighed og friske kræfter til dagens gerning. Vi følte vist tit, at forældremødet var et skoleholds største begivenhed.

Stoffet til dette afsnit er næsten uudtømmeligt, og pladsen er begrænset. Et par ting var vi dog på skolen ekstra glade for at kunne yde rammer og bistand til. Jeg tænker her på de kursus, som hhv. Aftenskoleforeningen ved lærer Krogh, Rubjerg, og Dronninglund Herreds Lærerkreds stod for. Det var nyttigt, berigende og inspirerende at deltage i disse møder og kursus, hvor man følte, at der ad forskellige veje arbejdedes for den samme sag. Try Højskoles nære tilknytning til Try Friskole gjorde mange af disse kursus særlig værdifulde, samtidig med at folkeskolelærernes elever jo udgjorde højskolens eventuelle fremtidige elever.

I den første del af dette afsnit nævnte jeg ungdomsforeningens sammenkomster og møder; men selvom Try hører til de små landsbysamfund, var der dog også andre foreninger, der satte medlemmerne stævne på højskolen. Try Boldklub havde sine arrangementer her, og da Try Borgerforening blev stiftet i 1949 med det primære formål at skaffe gadelygter og kloakering i Try, blev den også i en årrække arrangør af udmærkede forårsfester og fælles høstgilder på højskolen.

Så har skolen desuden efter evne fungeret som forsamlingshus og mødested på mange andre områder. I nogle år indbød vi til et åbningsmøde den 1. søndag efter et elevholds ankomst; men desuden har der været holdt bryllups- og sølvbryllupsfester, konfirmationsfester samt fester for brugsforenings-jubilæer, købmandens kunder og ved afskeden for landpost Martin Kammer.

Hjemstavnsmuseet og højskolen stod for de berømte St. Hans-fester - sidste gang i 1954, da den nu berømte Evald Thomsen var i spidsen for spillemandsmusikken, og hvor St.Hans-kæerne igen var pyntede.

Da højskolen fyldte 75 år i 1948, holdt vi en stor jubilæumsfest, og det var i den anledning, skolen fik sin smukke talerstol som jubilæumsgave. Den var billedskærer Monsrud, nu museumsleder, mester for.

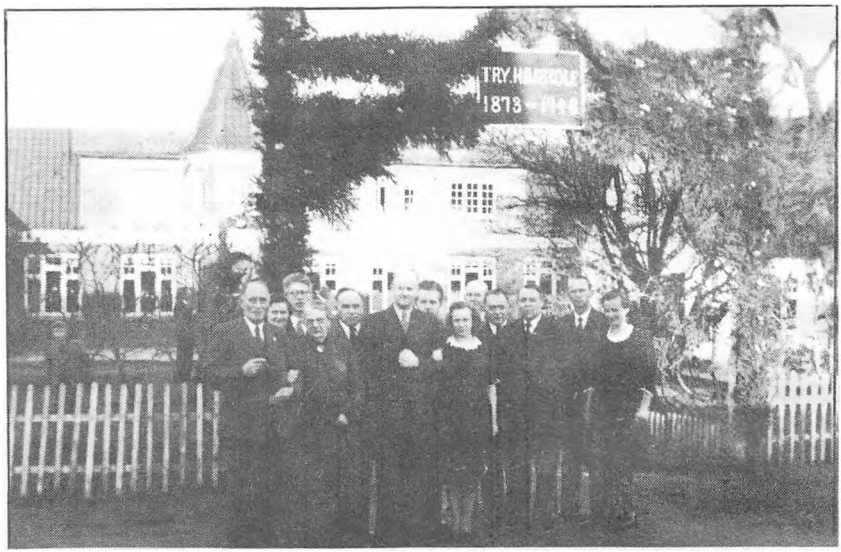

Fra 75-årsjubilæet, 1948

Endvidere indbød vi nogle år til jubilarelevmøder, og rent privat glemmer vi ikke vor egen sølvbryllupsfest i 1963, hvor jeg tror, det lykkedes at skabe et virkelig hyggeligt fællesskab mellem de forskellige grupper af gæster: Familie, naboer og venner samt husets folk, d.v.s. elever og lærere.

Endelig skal tilsidst som en opremsning berettes om, hvad Try Højskole også blev brugt til: Husflidsskolen holdt udstilling og andespil, brugsen, transformatorforeningen, kontrolforeningen og museet holdt deres generalforsamlinger og møder her. Opstillingsmøder til kommunalvalg og menighedsrådsvalg kunne

holdes her, og i krigsårene samt helt frem til 1951 havde alle Try-boer - uden undtagelse - ærinde på højskolen, når sognerådsmedlemmerne uddelte rationeringskort.

Try Højskoles åndelige betydning for sin egn kan ingen måle; men skolen har været brugt, og det er det,den er her for.

GÆSTER

Foruden de besøgende, som har deltaget i møder og korte kursus, er der også mange, der som et led i en foreningsudflugt ell. lign. har ønsket at lægge turen om ad eller slutte af på højskolen. På den måde har 107 hold gæster med ca. 9000 deltagere fået et lille højskolepust i Try i den periode, som her fortælles om.

Det almindelige ønske fra disse gæster var at se højskolen og museet, høre en tale eller et kort foredrag om højskolen, evt. se eleverne optræde med gymnastik, sketch eller korsang, synge sammen og købe kaffe eller drikkelse til den medbragte madpakke. Det største besøg skal nævnes først, selvom det foregik sidst. Det var et led i en Østvendsyssel-tur, som Aalborg Amtstidende havde arrangeret den 1. oktober 1967, og hvor vi alle på skolen assisterede med at vise ca. 1300 gæster rundt på museet og højskolen i en nogenlunde glidende strøm. I dette tilfælde var det mennesker af alle kategorier, der havde taget denne tur; men ellers var de besøgende grupper selvfølgelig hver for sig mere ensartede, f. eks. ungdomsforeninger, husmoderforeninger, husmandsforeninger og landboforeninger. Der kom Hi-

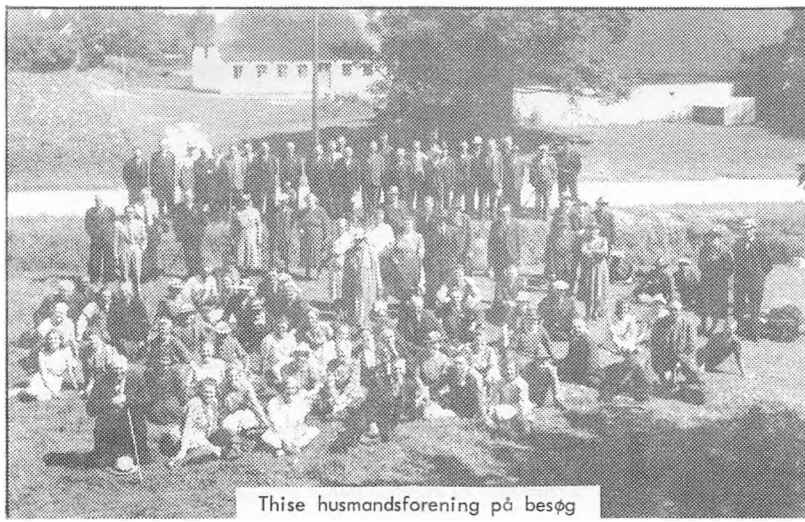

Thise husmandsforening på besøg

storisk Samfund, skoleklasser, studiekredse, aftenskoler og aftenhøjskoler. Dansk Folkeferie, folkedansere, sangkor og Himmerlands-spillemænd lyste også op i gæstemes rækker.

En gruppe invalider modtog vi også; men den kategori, som udgjorde de fleste grupper af gæster, var gamle på udflugt, og meget tit var turen planlagt af det stedlige sogneråd. Jeg går vist ingen for nær ved at sige, at de gamle og invaliderne var ekstra glade og taknemmelige over det, vi kunne byde på, - enten det så var det gamle husgeråd i museet, sang og tale eller vore elevers enestående hjælpsomhed mod dem, der var dårligt gående.

Udlændinges besøg har vi også haft, omend i langt mindre tal end mange andre højskoler. Tre grupper af disse skal nævnes. Et hollandsk selskab kom på gennemrejse fra Norge, og her var turen tilrettelagt af en hollandsk folkehøjskole og ledet af en hollandsk dame, der kunne tale norsk. Det var hyggeligt.

Det andet udenlandske selskab var lille. Det bestod af en landbrugsdelegation på fire fra Sovjetunionen. De var på genvisit i Danmark og ledsaget af tre vendelboer, der lige havde gæstet Rusland. Programmet var, at gæsterne skulle se skolen, tale til og med eleverne samt udspørges af disse. Først blev de dog budt på en kop kaffe inde i vore stuer, hvorefter jeg skulle fortælle noget om den danske folkehøjskole. Nu kan jeg ganske vist kun to russiske ord (njet og pravda); men sproget var ikke noget problem, for en af gæsterne - en student fra Leningrad - fungerede som tolk. Han talte fejlfrit dansk næsten uden accent, og han oversatte så stykke for stykke, hvad jeg fortalte på dansk. I min fortælling kunne jeg ikke undgå at komme ind på den danske andelsbevægelse: Andelsmejerier, andelsslagterier, brugsforeninger o.l. som en slags børn af folkehøjskolen, og her tilføjede jeg med smil på læben og blink i øjet, at andelsbevægelsens fællesskab med at løfte i flok var den danske form for kommunisme. Hvordan tolken kunne "oversætte" smilet og blinket i øjet, aner jeg ikke. Måske blev jeg senere refereret i "Pravda" som en god dansk kommunistisk højskoleforstander. Hvem ved? Det var et spændende besøg - af meget flinke mennesker.

Den 3. udenlandske gruppe bestod af 40 englændere. Dem skulle jeg holde et foredrag for - om Danmark og den danske folkehøjskole. Nu er engelsk heller ikke mit modersmål, selv om det er noget præget af vendsysselsk; men gæsterne smilte dog på det rigtige sted, da jeg bød dem velkommen til Try med et citat af Chamberlain: "Try, Try, Try again!"

For mange besøg på en højskole kan være tidkrævende og gribe forstyrrende ind i det daglige skolearbejde; men værdien af kontakten til gæsterne og "verden uden for Verona" skal ikke undervurderes.

KONTAKT TIL GAMLE ELEVER

På enhver højskole ønsker man at bevare forbindelsen til eleverne, også når skoletiden er endt. Det kan være af rent skoleegoistiske grunde: De gamle elever er dem, der bedst kan skaffe de nye; men det er i hvert fald ikke den eneste og væsentligste grund. De gamle elever og medarbejdere er stadig - bevidst eller ubevidst - en organisk del af skolen, ligesom nuværende elever og lærere er det.

Bygningerne er kun rammer; men alle, der har levet med i disse rammer, har også været med til at præge skolen og skabe dens særlige atmosfære og miljø, og påvirkningerne vil være gensidige. En meget vigtig kontaktmulighed har elevmøderne og årsskriftet været, begge dele formidlet gennem elevforeningen, men især praktiseret af forstander og lærere. Vi må erkende at have sat begge dele over styr i vor tid, og selv om vi har virkelig gode undskyldninger rede, så har vi nok selv hovedskylden derfor, og det er ingen hemmelighed, at elever, der var her for mange år siden, gennemgående har udvist størst trofasthed mod deres gamle skole.

Da vi i 1944 udsendte vort første årsskrift, havde jeg redigeret det ud fra den tanke, at de forskellige artikler skulle belyse et bestemt emne, og det år valgte jeg emnet Den danske Folkehøjskole. Dels var det som nævnt vort første årsskrift; men det udkom desuden i 100-året for Danmarks første højskole i Rødding. I 1945 - befrielsesåret - belyste de fleste artikler vort grænsespørgsmål, især Sydslesvig, og det forekom også naturligt. I 1946 samlede skriftet sig om Norden og den nordiske tanke, og sådan var det meningen at fortsætte med nye væsentlige emner, der trængte sig på. Jeg tror stadig, der lå noget værdifuldt i ideen; men da vi efter

Lærermøde i Romkabinen, 1965

det tredie forsøg med at tage et bestemt emne op, mødte en del kritik, turde vi ikke overhøre den og lod enhver skrive om, hvad de selv syntes, de havde på hjerte. Alligevel: Medlemsbidragene svandt ind, og efter flere års underskud blev årsskriftet i 1958 det sidste.

I stedet bestemte vi os til at udsende en duplikeret julehilsen til alle, der havde været elever efter april 1944 samt alle ældre elever, der stadig havde sendt deres medlemsbidrag. På den måde kom der stadig hvert år en hilsen fra skolen med korte indlæg. Det var primitivt, men økonomisk overkommeligt, selv om medlemsbidragene var ret få. I 1966 udsendte vi på opfordring en lidt større og pænere julehilsen, som igen blev fyldigere og smukkere fra 1969, idet skolen påtog sig at dække underskuddet. Fremtiden må vise, hvad gamle elevers vilje og skolens økonomi i fællesskab kan magte.

Her i jubilæumsskriftet skal det nævnes, at Frode Fogt i sin tid alene stod for adresseringen og andre praktiske ting ved udsendelsen. Fra 1944, hvor skolens gamle elev, lærer og nære ven, Svend Hillgård, blev elevforeningens formand, overtog lærer Daugbjerg kassererposten og hovedparten af det store arbejde med udsendelsen. Efter hans død tog lærer J. Sigurd Pedersen sig uselvisk deraf, og efter ham igen Margrethe Hansen. De fortjener alle en stor tak for ihærdigt arbejde.

Besøg på skolen samt hilsener og breve er to andre vigtige kontaktmuligheder. Et brev, ja selv nogle få linier på et julekort betyder mere for modtageren, end afsenderen i almindelighed aner, og det er mit oprigtige ønske, at der - trods personskifter - alligevel må bevares og skabes en god kontakt til gamle elever.

Det skulle gerne være til gensidig berigelse og være med til at skabe en sund kontinuitet i skolens udvikling. 100-års jubilæet skulle gerne blive et led deri.

ØKONOMI OG EJENDOMSFORHOLD

Det var et aktieselskab, som stiftede Try Højskole, og som i 1875 solgte den tidligere købmandsforretning til skolens første forstander, dyrlæge Mørck.

Hvad Mørck gav for bygningerne, ved jeg ikke; men det berettes, at han solgte dem med en pæn fortjeneste til J.H. Fogt for 5200 kr. i 1877. Ved det næste salg i 1914 til hans eneste barn, Frode Fogt, kender jeg heller ikke prisen; men i 1944 købte vi højskolen og friskolen for 65.000 kr. Da skolen blev selvejende institution i 1966, var overtagelsessummen 780.000 kr., og i 1973 nærmer værdien sig de 4 millioner - med lærerboliger, men uden friskolen.

Tallene siger lidt om både modernisering, udvidelser og inflation. Mørck og J. H. Fogt kæmpede mod økonomiske vanskeligheder, og i nogle år fra sidst i 1940 -

erne til midt i 50-erne havde vi det samme problem. Elevtallet var lille, byggeri var tiltrængt, og et årligt underskud kan kun klares i en kort årrække. Det var i de år, i 1947, en kreds af skolens venner med lærer Svend Hillgård i spidsen tog sig den opgave på at opfordre gamle elever og venner af Try Højskole til at give en gave eller yde et rentefrit lån på højst 15 år til en byggefond. Denne opfordring gav omkring 6000 kr. i rentefri lån og gaver. Som anlægskapital til byggeri var det vel ikke den store sum; men det var en kærkommen støtte, et håndslag og en opmuntring, vi var taknemmelige for, og som animerede til at holde ud.

Denne sum sammen med kreditforeningslån og privat kautionslån gav mulighed for byggeri i 1949. I 1956, hvor et nyt større byggeri trængte sig på, klarede vi situationen ved et lån i Dronninglund Sparekasse med kommunegaranti - enstemmigt vedtaget. Den tillid til en privatperson, som her blev vist, er ikke glemt, og heldigvis gav de stigende elevtal fuld mulighed for at klare rente og afdrag samt senere byggerier.

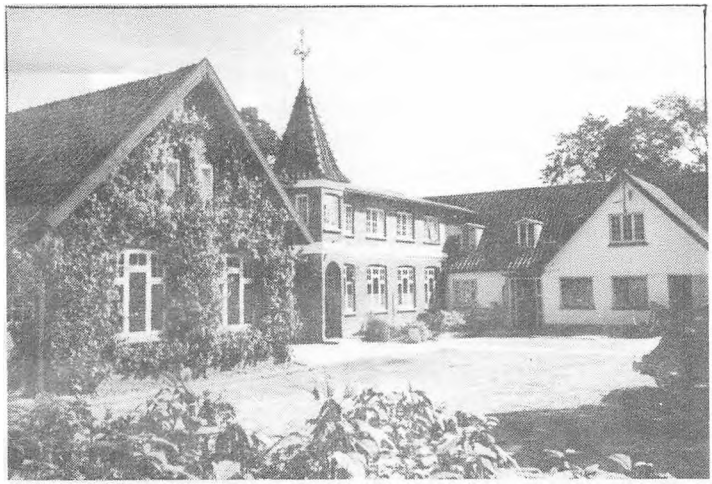

1955

Try Højskole er en af de højskoler, som længst har været privatejet, og jeg var helt klar over, at en fortsættelse på den måde ikke kunne praktiseres ud over vor forstandertid. Men når vi i 1965 indbød en lille kreds af trofaste gamle elever og venner af skolen til at medvirke til overgang til selvejende institution, skyldtes det, at et meget påkrævet byggeri til erstatning af "Kavalerfløjen" mod vest ville have lange udsigter m.h.t. byggetilladelse, når skolen var privatejet.

Den selvejende institution Try Højskole blev da stiftet den 28. august 1965, idet

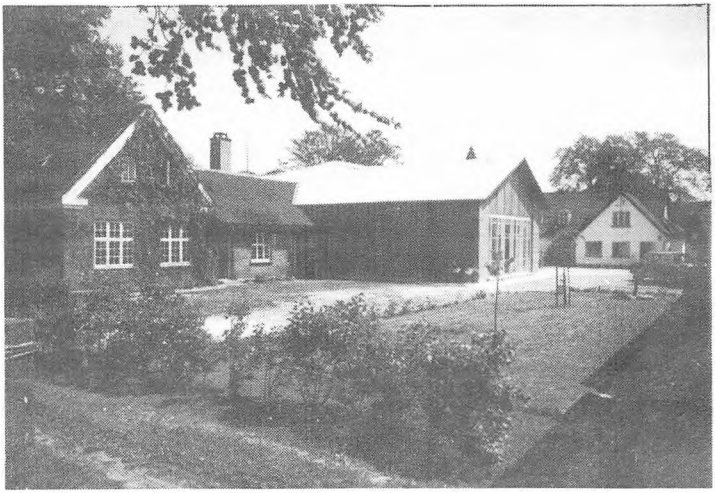

1964

en skolekreds blev dannet, vedtægter blev godkendt og en bestyrelse valgt med Leo Vammen som den første formand. For skolen er der rent lovmæssigt en betydelig økonomisk fordel ved denne ejendomsform. Staten kan yde et afdragsfrit lån til meget lav rente til 50 % af byggeomkostninger, og der skal ikke betales indkomstskat af skolens evt. overskud. Ved byggeri på den privatejede skole skulle alle lån klares over det almindelige lånemarked, og skolens evt. overskud var almindelig skattepligtig indkomst.

At tiden er løbet fra den gamle ordning er en given sag; men derfor var det alligevel en sær fornemmelse, at det, der hidtil havde været normalt og agtværdigt, nu næsten blev diskriminerende. De fleste højskoler er jo rejst som enkeltmands værk, hvor lyst (kald), uddannelse, kapital - og en vis idealisme var betingelserne.

Med nutids krav og nutids priser vil disse betingelser faktisk aldrig være til stede i praksis. Den selvejende institution er langt dyrere for staten; men den hindrer også, at en højskole ved ejerskifte aftappes for opsparet kapital, og den medfører, at der ikke er et privatøkonomisk forhold mellem forstander på den ene side og elever og medarbejdere på den anden.

Forstanderen ansættes nu af skolens bestyrelse, godkendes af undervisningsministeriet, og normalt ansætter forstanderen da sine medarbejdere, evt. efter samråd med bestyrelsen.

En ting til sidst: På Mørcks første hold var skolepengene 9 Rd.(ca. 18 kr.) pr. måned for undervisning, kost og logi. I april 1944 var den tilsvarende betaling 105 kr., i efteråret 1967 600 kr. og i efteråret 1973 810 kr. pr. måned.

Økonomer og statistikere kan så prøve at regne ud, hvilke elever der har måttet ofre mest på et højskoleophold, når alt tages i betragtning.

DE YDRE RAMMER - JORD OG BYGNINGER

En højskole skulle gerne have et åndeligt mål; men den må som alt menneskeværk have noget materielt som ydre fundament.

Den bygning i Try, som købmand Høgsted rejste og gik fallit på, var efter tidens og stedets forhold stor, smuk og præsentabel, og vi har kendt dens lavloftede, lune stuer som gode rammer for et hjem.

Ved overgangen til højskole skete der ikke store bygningsmæssige ændringer; men ellers har der unægtelig senere været bygget mange gange.

J.H.Fogt byggede i 1903 den nuværende hovedbygning med skolestuer og værelser samt den gamle gymnastiksal. Frode Fogt byggede "Kavalerfløjen", lod det smukke og karakteristiske spir, vi kalder tårnet, sætte på hovedbygningen, som i nordsiden blev udvidet i bredden med en halvtagsbygning. Køkkenet blev udbygget, havehuset, "Borgen" og annekset m.m. blev tilbygget. Han havde iøvrigt installeret skolens eget elektricitetsværk en del år,før det øvrige Try fik elektrisk lys.

Da Hilda og jeg den 1. april 1944 rykkede ind i den gamle forstanderbolig, begyndte vi med at omordne kloaksystemet, forbedre elevernes vaskeforhold og lod installere rigtige WC-er i hovedbygningen. I den skolefri april måned boede vor gamle ven og Ry-elev, Ejler Enggård her. Han var dengang nybagt arkitekt og målte alle bygninger op med kommende moderniseringer for øje.

Nordsiden, 1956

De første par år blev det ikke til store sager. Både materialer og penge var mangelvarer; men i 1948 klarede vi visse forbedringer i "Kavalerfløjen" og spisestuen samt at indlægge vand og WC på "Borgen".

Det første store projekt gik i gang i 1949. Det omfattede en tilbygning til gymnastiksalens nordende, hvor der i kælderen blev fyrrum og oplagsrum, og oven over blev der scenerum, som blev os til megen glæde. Hovedbygningen havde som nævnt en halvtagstilbygning i nordsiden, og den måtte nu vige for en ny nordmur i samme højde som muren mod syd. Bygningen forlængedes også mod øst, og der kom ny tagkonstruktion over hele den fløj. Samtidig blev der indlagt centralvarme, og der blev plads til to klasseværelser, to pigeværelser og en række nye elevværelser, der alle fik norske navne.

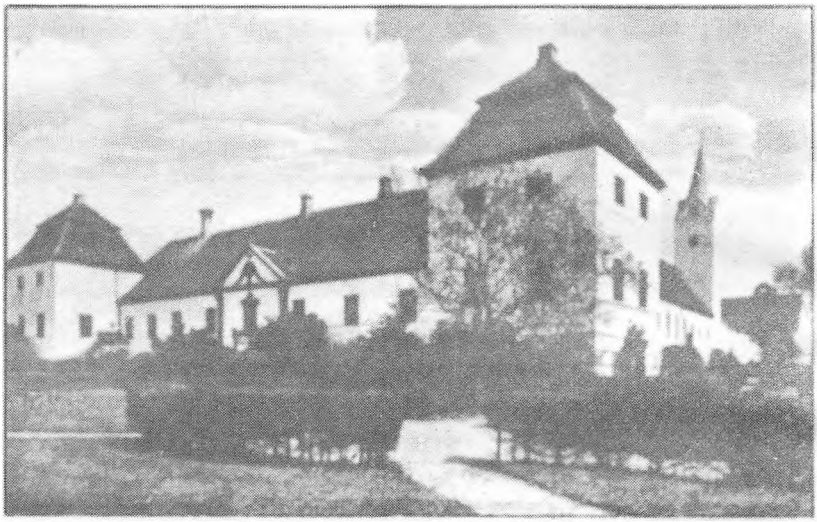

Dronninglund Slot

Værelserne i "Kavalerfløjen" havde vi givet finske navne, og dem på "Borgen" svenske, og der lå den tanke bag, at værelsernes navne kunne skabe lidt nordisk nysgerrighed og dermed nordisk interesse.

Midt under dette byggeri skete der noget ganske spændende. Jeg traf en dag i Dronninglund godsejer Sven Høyer fra "Hovedgården". Han standsede mig og sagde: "Nu skal De købe Dronninglund Slot og flytte højskolearbejdet derned".

Jeg svarede, at det var der absolut ikke råd til, og at vi var i gang med byggeri i Try. Høyer sagde hertil, at vi slet ikke havde råd til at lade være, for vi ville kunne købe slot, park og gartneri for 60.000 kr., og så ville vi kunne få 160.000 kr. udbetalt i krigsforsikring efter den ravage, de ca. 700 tyske flygtninge havde lavet.

Det lød jo unægtelig besnærende: At få et slot for 60.000 kr. samt 100.000 kr. forærende til restaurering, og vi standsede da også byggeriet i Try for at få nærmere oplysninger. Det tog sin tid. Der var ferie i de ministerier, vi henvendte os til for at få klarhed over sagen, og da vi endelig fik besked, lød den på, at vi nok kunne købe Dronninglund Slot; men prisen var 200.000 kr., og der ville ikke kunne udbetales en øre i krigsforsikring, idet staten ikke udbetalte erstatning til bygninger, den selv ejede.

Så kølnedes vor interesse. Vi havde kunnet ane de herlige muligheder, Dronninglund Slot kunne have givet med dets historie, natur og beliggenhed; men vi havde også haft lejlighed til at se, hvor medtaget og ramponeret slottet var efter de stakkels flygtninges ophold. Meta og Frode Fogt havde før os haft tilbud om Dronninglund Slot. Nu blev det afslået for anden gang, og byggeriet gik igen i gang i Try.

Try, 195o

I 1955 fik køkkenet en generalomgang. Større kunne det ikke blive i de givne rammer; men komfurerne, der før havde klaret både centralvarme i forstanderboligen samt al madlavning, erstattedes nu med gasblus. Skabe samt alt inventar blev fornyet, og det samme gjaldt loft, gulv og vinduer. Jeg kan ikke lade være med at udtrykke min beundring for det arbejde, der har været udført i de trange køkkenforhold - både før og efter denne modernisering. Hvad Hilda med sine tit gan-

ske unge medhjælpere klarede af syltning, henkogning m.m. foruden det normale daglige arbejde, er værd at nævne, - og så at det meget tit ledsagedes af sang og munterhed. Vi mindes en række unge piger i køkkenet med stor glæde og taknemmelighed, og vi følte noget ganske særligt, når vi i ikke helt få tilfælde senere blev indbudt til vore tidligere pigers bryllup.

Bygningerne til Try Højskole blev jo rejst til andet formål, så det er forståeligt, at de trods landsbyens lidenhed var "indeklemte", omringet og gennemskåret af veje, som de var. Tilkøb af jord var derfor et gammelt ønske, og for os lykkedes det på fire felter. I 1958 købte vi et lille stykke jord øst for "Borgen", der hvor der nu er rensningsanlæg. I 1957 fik vi mulighed for at købe Dahls hus, der igennemrigt havde ligget på lejet grund tilhørende højskolen; men da lejemålet udløb, blev erhvervelsen ikke udnyttet - sandsynligvis ved forglemmelse. Huset og grunden blev derved fremmed ejendom, der ligesom trængte sig ind på højskolens gårdsplads. Da Meta Fogt i 1958 solgte "Knudsgård" i Try, flyttede hun ind i Dahls hus, og vi havde i hendes ti sidste leveår megen glæde og direkte nytte af hendes nærhed.

Det tredie stykke jord købte vi fra "Knudsgård" i 1956 af Meta Fogt. Det var "Trekanten" langs landevejen, og den blev nu lagt sammen med haven ("Toften"), og en betydelig del af de bygninger, der rejstes fra 1968 - 73, ligger på det stykke jord.

Det fjerde tilkøb var ejendommen "Højbjerg", men derom senere.

"Den nye fløj" udgjorde det næste større byggeri og fandt sted i 1956 - 57. På grund af skråvejens tilstedeværelse kom bygningen også til at ligge på skrå. Den skulle foruden rumme en forstanderindelejlighed, demonstrations- og øvestue for sygeplejeeleverne, tre elevværelser samt den smukke verandastue, der var forbundet med elevdagligstuen. Foroven indrettedes der elevværelser, baderum, toiletrum og kuffertrum. Ved samme lejlighed blev et elevværelse samt noget af elevgangen foroven på hovedbygningen indrettet som baderum m.m. På "Kavalerfløjen" skete der også sanitære forbedringer. Tidens udvikling og vor specielle stilling som sygeplejehøjskole krævede det, og dejligt var det at kunne efterkomme kravene tid efter anden.

Foredragssalen fik sin store omgang i 1960-61, hvor faktisk alt blev fornyet: Gulv, loft og vægge og dejlige arkitekttegnede borde, der var lige så egnede til at skrive og notere ved som til brug ved aftenservering og aftensang. Ved den lejlighed forsvandt de store borde, der var præget af tidens tand og karlenes kunstneriske formåen med lommeknive, sammen med de gamle bænke med de karakteristiske ryglæn, som de havde mage til på Vrå Højskole.

I 1962 var alt klart til et byggeri mod vest ved museumsdammen - beregnet til garager, cykelstald, værksted, redskabsrum, oplagsrum o.l. Så bød der sig

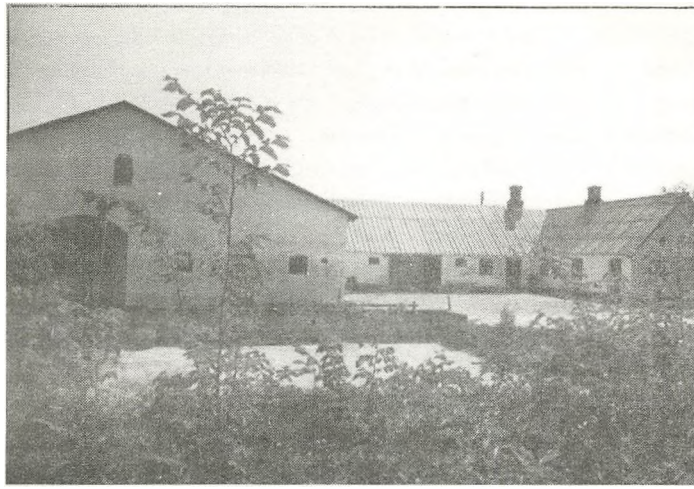

Højbjerg, 1964

pludselig lejlighed til at købe ejendommen "Højbjerg", der ligger øst for købmandsforretningen. Vi købte "Højbjerg" og indrettede alle de nævnte udenomsrum i udbygningerne og gartnerbolig i stuehuset. Hovedparten af jorden blev solgt fra, og på det tilbageblevne areal var der mulighed for at have tørreplads, forbrændingsplads samt plads til kartofler og havesager, eller anvendelse til byggegrunde, boldplads ell. lign. Vort eget hus blev også bygget på jord fra "Højbjerg", og resten havde højskolen forkøbsret til; men da tiden for salg kom, mente man ikke at have behov for den resterende jord og bygningerne.

Det sidste byggeri, vi fik mulighed for at klare på "egen hånd" gjaldt gymnastiksalen i 1963. Den nye sal blev en del bredere og lidt længere. Scenen mod nord blev udvidet og sydgavlen udgjordes af en velkomponeret glasmosaik. For at fremskynde salens færdiggørelse måtte vi iøvrigt presse på håndværkerne ved at holde stort sølvbryllup.

Herefter stod som det næste mål at få "Kavalerfløjen" erstattet med en ny bygning, der skulle indeholde kemi-fysik-lokale, elevværelser og to lærerboliger, og det var for at fremskynde det byggeri, at skolen i 1965 blev lavet til selvejende institution. Et meget stort forarbejde var gjort i 2-3 år med tegninger, breve, ansøgninger og deslige, og skolens indskudskapital (1/6) var til stede. Men der kom et mavesår på tværs, så vi besluttede at holde op som forstanderfolk. Derved blev byggeplanerne ændrede, og det var der jo ikke noget unaturligt i, når skolen skulle have en ny ledelse.

Det første led i byggeriet blev da en ny forstanderbolig mod vest, og den blev bygget i det sidste halvår, vi boede på højskolen og samtidig med, at vi byggede hus til os selv.

Senere er byggeri jo så gået slag i slag fra 1968 til 1973, så at nyt og gammelt er kædet sammen til en harmonisk helhed.

OVERBLIK

Overskriften lyder måske noget højtravende; men stod der oversigt, ville det være for intetsigende, så tag ikke for tungt på selve ordet.

De knap 24 år i den manddomsgerning, som blev vor, rummede mange aspekter. Medgang vekslede med modgang, opgang med nedgang, glæder med skuffelser, alvor med munterhed, velvilje med modvilje, sejre med nederlag, opmuntring med kritik, venlighed med hårde ord. Der var noget, som lykkedes, og noget der mislykkedes, noget man gjorde skidt, og meget,man i hvert fald ikke gjorde godt nok og hvor man følte, man ikke slog til; men det var i hvert fald en tid, hvor vi fik lov til at blive brugt.

Vi mødte rigtig mange positivt indstillede og lydhøre elever, der inspirerede til at gøre arbejdet bedre. Vi mødte elever, vi måske syntes var vanskelige og modvillige, eller som forekom uinteresserede og ligegyldige over for skolens tilbud.

Så kunne det måske knibe med arbejdsglæden og modet, især når man i enrum spurgte sig selv, hvormed man havde bedømt og handlet forkert og derfor ikke havde kunnet få denne eller hin elev i tale og dermed til at gå op i emnet eller fællesskabet.

Man siger tit, at en lærer ikke må gøre forskel på sine elever, og som ordene er ment, er jeg helt enig. Dog vil jeg faktisk hellere sige, at det er en lærers største kunst at gøre forskel på sine elever på den rigtige måde: Opmuntre nogen og sætte andre på plads, tale mildt i én situation og bestemt i en anden, men altid prøve at forstå den enkelte og gøre ret og skel. Og her får man aldrig udlært.

De største glæder oplevedes, hvis man kunne gøre andre glade, og de bedste sejre vandtes, hvis det lykkedes at vinde en vrangvillig elev, så vedkommende blev åben og lydhør, frigjort og glad, eller hvor det lykkedes at få "hårde knuder" til at forløses i en befriende munterhed.

Vi har mødt al slags vejr i Try - også meget "solskin", og vi har meget at takke for.

Mange ting ændrede sig fra 1944 til 1968. Døgnets debat og tidens problemer gik fra krig og besættelse til befrielsens ufattelige glæde, fra Sydslesvig-pro-

Margrethe Hansen mellem to forstanderpar, 1967

blemet og det Nordiske i centrum til Europa-tanke og globale U-landsproblemer. Vi mindes krigstidens frontstilling og overgang til "den kolde krig", overgang fra Øst-Vest-spænding til Øst-Vest-tilnærmelse, ungdomsbegejstring og ungdomsoprør og udviklingen fra Dansk Samling til SF m.m.m.

Højskolen må leve med i tidens rørelser; men en hovedopgave må det være at hjælpe dens elever til at lytte og undres, tænke og vurdere selvstændigt og til at finde et ståsted i en brydningstid, hvor så meget er i skred.

Som legendens Kristoforus skal vi ikke bare søge den stærke, men Den Stærkeste og vælge os frem til det altid-gyldige og tidløse som den "røde tråd" i en skiftende og flimrende virkelighed.

Måtte Try Højskole i sin fremtid virke med til det!

Hilda og P. Sejlund Sørensen.

1968 - 1973

B Y G G E T I D

Kirsten og Axel Pedersen

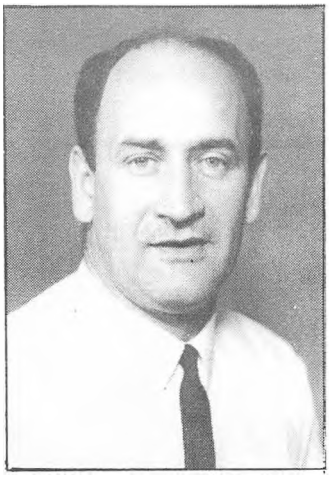

Årene 1968-1973 blev Try Højskoles store byggetid. Axel Pedersen, der med sin kone, Kirsten, og børnene, Michael og Karen, den 6. januar 1968 overtog forstanderposten på Try Højskole, var allerede i 3/4 år før sin tiltræden blevet medarbejder i den byggesag, der skulle færdiggøre udbyggelsen af Try Højskole.

Han viste sig hurtigt at være en både inspirerende og praktisk bygherre.

Han kom fra en overlærerstilling ved Kragelundsskolen i Højbjerg. Axel Pedersen var seminarieuddannet og havde erfaring fra flere forskellige former for undervisning: Folkeskole, handelsskole, fredehjem, aftenungdomshøjskole (Ax. Pedersen var i 4 år forstander for aftenungdomshøjskolen i Brabrand). En kort periode var han medarbejder ved Herning Højskole. Han havde sikkert hentet sin kærlighed til arbejdet i højskolen hos disse års banebrydende højskolemand, Johannes Novrup.

Med denne baggrund kunne Axel Pedersen tilføre højskolen mange nye og frugtbare tanker - og gjorde det!

Med et så ungt forstanderpar ved roret måtte Try Højskole givetvis skifte karakter. Det var jo samtidig et brud på den gamle linje - slægten Fogt - Sejlund

– der nu i næsten 100 år havde bestridt forstanderposten. Men fornyelsen skete med respekt for Try Højskoles tidligere form. Axel Pedersen kunne se, at ikke alt nyt er godt, og ikke alt gammelt dårligt. Derfor skete ændringer med nænsomhed.

Hans frejdige væsen skabte ham hurtigt en god plads i skolens nabolag. Den vanskelige opgave at forene fag og højskole i undervisningen formidlede han, så alle kunne trives. En særlig evne viste han til inden for digtning og litteratur at engagere sine medarbejdere til at fremsætte litterære værdier.

Både elever og omegnens beboere vil mindes, hvordan f. eks. Tom Kristensens og Kaj Munks værker blev indarbejdet og fremført af lærerkredsen, så man virkelig følte sig i samhørighed med disse store digtere.

Og byggesagen havde Axel Pedersens hjerte. Den gav ofte hårde problemer med tanke på at få økonomiske muligheder og praktiske foranstaltninger til at forenes. Han havde evne til at komme på talefod med de bevilgende myndigheder, og ofte fik han i undervisningsministeriet sin sag fremmet ved simpelthen

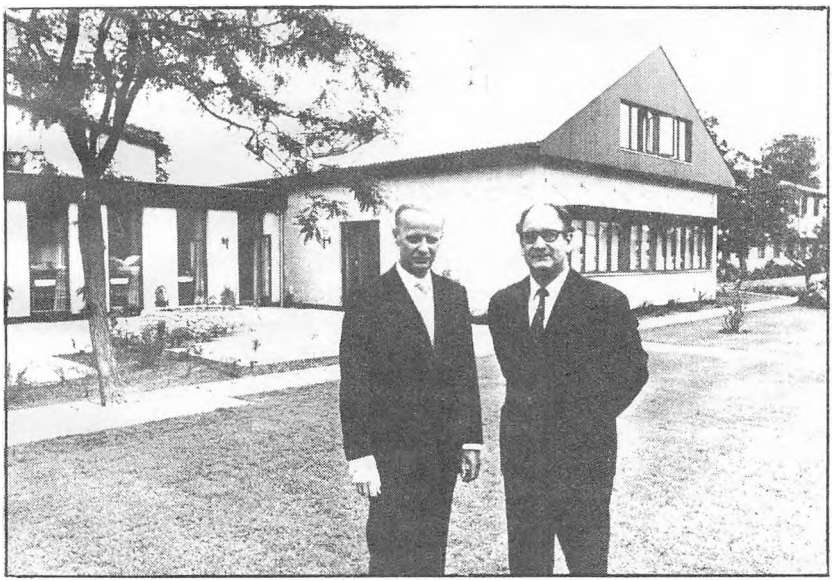

Axel Pedersen og undervisningsinspektør Vilhelm Nielsen ved indvielsen 1973

at "løbe dem på dørene". Med et godt forhold til sin bestyrelse og de lokale myndigheder nåede han det, han gerne ville.

I dag står Try Højskole på sin gamle grund, men udbygget, så den pynter by og egn, og med faciliteter, der kan give muligheder for næsten enhver form for højskole.

Og igen har Try Højskole budt velkommen til en gren af slægten Fogt. Med tro og tillid til fremtiden er nu Hilkka og Knud Fogt trådt i "fædrenes spor".

Måtte lykke og gode kår være rammen om det arbejde, som fremtiden nu gemmer til dem.

Margrethe Hansen.

Fra 1973

NUTID OG FREMTID

Hilkka og Knud Fogt

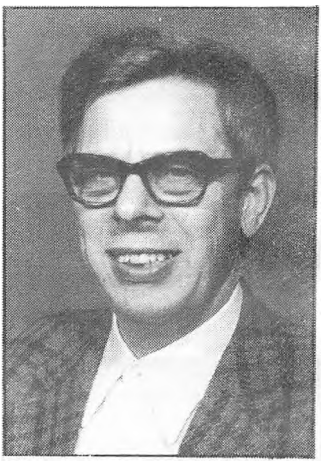

"Hvad er denne brydningstime? Skumring eller gry?" Det er Hostrup, der spørger, og i næste vers går han videre: "Derpå må I unge svare, det til eder står." De fleste av dette skrifts læsere kender sangens fortsættelse. Højskolesangbogen og højskolesangene er elsket av mange. De unge i 1974

er måske mere kendt med radioens top-tyve, men det betyder jo ikke, at højskolesangbogen, vor største og mest alsidige sangbog, ikke har noget at give os i dag.

Hostrup skrev "Det som lysner over vangen" i en brydningstid, for omtrent 100 år siden, men sangen er stadig aktuel. Har vi nogensinde oplevet flere brydninger og omkalfatringer end netop i dag? Og vi synes, forandringerne sker med stigende hast. For hurtigt. På mange områder kan vi næppe nå at sætte os nok ind i de nye tanker og virkeliggøre dem i praksis, før de allerede er forældede, ja, somme tider forfærdes vi ved de mange muligheder, vi står overfor.

I den henseende danner den danske højskole ingen undtagelse. Den har altid måttet forny sig. Det har vi også måttet i Try. Og det må vi stadig.

Hostrup kalder på Danmarks unge. Det må blive deres sag, om vi får skumring eller gry, de har ansvaret.

Ungdommen av i dag har ord for at være temmelig selvstændig - ja, nogle gange måske endda selvrådig. En generationskløft har der vel altid været, men spørgsmålet er, om den en overgang har været extra stor.

Den ældre generation har været for materialistisk - hører man ofte.

Ja, sandsynligvis. Man har været vant til at kæmpe for dagen og vejen, og velfærdssamfundet, der dog næppe er velfærd for alle, har man ikke forstået helt.

Man har måske somme tider haft for travlt og ikke haft tid til at komme i kontakt med de unge, for mange av disse har været en slags "nøglebarn". "Gud ske lov, jeg er udenfor," sagde læreren, da skoledrengene sloges. Skal forældrene og skolen sige det samme til de unge? Eller skal vi give os tid til at komme hverandre ved?

Her må svaret så absolut blive ja, både fra højskolelærernes og højskoleelevernes side. Det må være en av grundtankerne for alt højskolearbejde, også i den kommende tid. Folkehøjskolen har været et godt tilbud for unge, som gerne ville udvide deres skolekundskaber. Sådan var det, da dyrlæge Mørck startede sin skole i Try, og sådan er det i dag. Men højskolen må ikke bare blive en skole til efteruddannelse. Den må også selv stikke kursen ud. Grundtvigs ord: "Langt mere værd end det røde guld det er sin Gud og sig selv at kende," gælder stadig.

Det vigtigste ved højskolen er vist noget, som ideologerne er tilbøjelige til at rynke på næsen ad: miljøet. Hvilket miljø vil vi arbejde for? Hvem skal have ansvaret for dette? Skolens styrelse? Eleverne? Lærerne? Alle på skolen?

Håndværkernes gave avdækkes av Lindstrøm

Man skal ikke ønske, at alle højskoler blir ens. Try Højskole har visse traditioner, som styrelsen går ind for. Det kan være svært at definere dem, men i langt de fleste tilfælde ved vi godt, om vi virkelig er i pagt med skolens fortid. Det betyder ikke, at vi altid skal være gammeldags. Men vi skal heller ikke være ultramoderne bare for at være med på noderne.

Det er min opfattelse, at alle, som er knyttet til skolen, må være med til at forme miljøet. Derfor må lærerne normalt bo på skolen og gå mest muligt med ind i miljøet. Når jeg har nævnt skolens styrelse, tænker jeg ikke bare på det forhold, at vi gerne ser dens medlemmer til vore sammenkomster og møder - det er naturligvis vigtigt nok - men også på den kendsgerning, at styrelsen har været med til at udforme skolens linje og har ansat forstanderen. Og for at der skal være nogen mening i det hele, må der nødvendigvis være samklang mellem skolens linje og dens miljø. Her kommer vi igen ind på det ønskelige i, at vi har forskelligartede skoler. Måske bør det komme mere frem i skoleplanerne, hvad den enkelte skole egentlig står for. Det er da fx meningsløst at tage på en baptisthøjskole, hvis man slet ikke ønsker kontakt med denne trosretning.

Grundtvig bruger udtrykket "Frihed for Loke såvel som for Thor." Her tænker Grundtvig naturligvis på åndsfrihed. Den ønsker vi ikke beskåret. Men under frihedens og demokratiets maske kan visse grupper tage sig friheder på andres bekostning.

Mange skoler har haft problemer med narkotika. Det har vi heldigvis ikke haft på Try. Men desværre ser det ud til, at narkotikaproblemet i stigende grad avløses av et alkoholproblem. For mange unge er alkohol nu en alvorlig fare. De har set deres forældre nyde mere og mere vin og øl. Den almindelige velstand og samfundets tolerance giver de unge lejlighed til et større alkoholforbrug, og mange gange går det over gevind. Når en skoleinspektør må bede forældrene hente 11-12-årige elever hjem fra skolefest, fordi de har drukket sig fra sans og samling i medbragt spiritus, så er der noget galt. Desværre er dette jo ikke et engangsfænomen. Disse børn kommer måske aldrig på højskole, men hvis de gør det, kan de nok have og give visse problemer.

Højskolen må naturligvis søge at forstå og hjælpe alle sine elever, men det betyder ikke, at vi kan lade alkoholikerne være de toneangivende. Det ville være at misbruge friheden.

I Try har vi lige haft besøg av en ung hollænder, Peter Jeurissen. Sammen med andre studerende ved Nijmegen universitetet er han for tiden i gang med en sociologisk undersøgelse av unge vesteuropæeres indstilling til deres omgivelser. Peter Jeurissen var stærkt optaget av den danske højskole og fandt det ret enestående og positivt, at den stadig er examensfri.

At højskolen er en fri skole, er et av dens vigtige kendetegn. Men det gør det ikke lettere at drive højskole i dag, for friheden kan være svær at administrere, både for skolen og for dens elever. Grundtvig kan vi stadig bruge - og misbruge.

Han blev vel av sin samtid opfattet mere som en oprører end som en reformator. Nogle ville sikkert have kaldt ham venstreorienteret, om man ellers havde kendt det udtryk.

Imidlertid skal man nok være forsigtig med at tage Grundtvig til indtægt for alt, hvad der i dag foregår i frihedens navn. Det forekommer mig, at begrebet frihed ofte misfortolkes og misbruges.

Frihed betyder ikke, at man skal trampe på sin næste, legemligt eller åndeligt, altså frihed for den stærke til at kue den svage. Eller for at tage noget dagligdags fra skolens verden: frihed til at støje unødigt, forsømme undervisningen, osv.

Det er et spørgsmål, om den danske skole, altså også højskolen, ikke i den senere tid har været for tilbøjelig til at tolerere den slags "friheder". Vi har måske troet lidt for lidt på os selv og skullet være "moderne" og "tolerante". Nogle skoler har været i alvorlige kriser. I Askov blev skolen sprængt.

Try Højskole har nu de første 100 år bag sig. Hvordan blir vor skoles fremtid? Kan vi klare de næste 100 år? Det er svært at se så langt frem, men visse tanker må vi gøre os om den nærmeste fremtid.

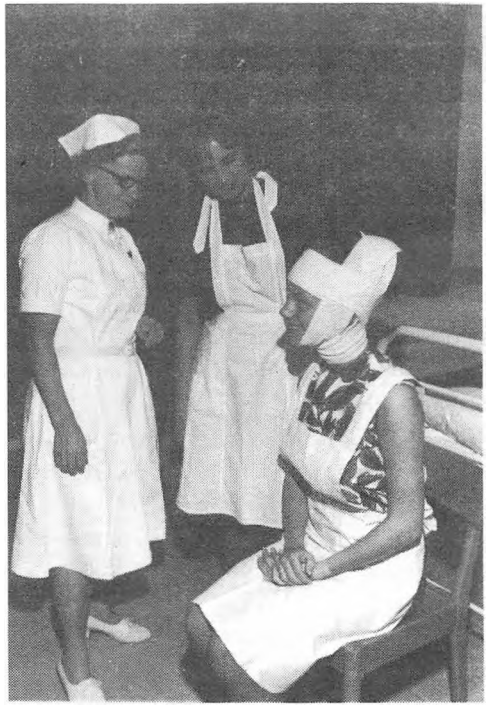

Hovedforbinding

Selv om det har været en almindelig tendens at nedlægge vore sygeplejehøjskoler til fordel for sygehusenes egne forskoler, har man lov at spørge sig selv, om denne fremgangsmåde nu også er rigtig. Hvis man for alvor ønskede at bevare sygeplejehøjskolerne, burde man dog nok i langt højere grad have rejst spørgsmålet i offentligheden, ikke bare i amtsrådene, men også på Christiansborg. Spørgsmålet er vist ikke alene et fagligt, men også et politisk problem.

Try Højskoles saga som sygeplejeforskole er snart ude. Den 1. september starter den nye forskole i Hjørring. Vi ønsker den lykke til sit virke. Vi har haft et godt samarbejde med sygehuset i Hjørring, især med forstanderinde Eli Sørensen. Vi må heller ikke undlade at nævne den forståelse, vi så ofte har mødt i Sundhedsstyrelsen gennem forstanderinde Maja Foged. Vi siger hjertelig tak til begge sider.

Helt agter vi ikke at sige farvel til arbejdet i sundhedsvæsenets tjeneste. Mange vordende sygeplejersker har brug for en vis foruddannelse, inden de kommer til optagelsesprøve ved den egentlige forskole. Det gælder fag som dansk, fysik-kemi og regning. For disse unge kan det ligefrem være en nødvendighed at komme på højskole.

Naturligvis ønsker sygehusene en vis faglig dygtighed hos deres personale. Men også av rent menneskelige årsager ser man gerne, at sygeplejeeleverne har været på højskole og der har fået en vis ballast i forholdet til deres omgivelser, altså også til deres patienter. Ja, ikke blot sygehusene, men også mange andre institutioner og firmaer går ind for denne tankegang.

I det ovenfor nævnte ligger en av fremtidsopgaverne for Try Højskole.

Selv om undervisningspligten stadig forlænges, vil der være mange, som på en eller anden måde har lyst til eller brug for endnu mere viden. Skønt højskolen ikke først og fremmest er en kundskabsskole, foragter vi ikke kundskaber, for man må vide for at mene. Nogle elever vil kanske gå videre og tage HF-examen. Det blir også en fremtidsopgave at hjælpe denne kategori med en forberedelse til HF-fagene, sprog, matematik eller andet.

Skal højskolen være kompetencegivende? Vi kan vel ikke helt sige os fri for, at det går i den retning, når vi fx tænker på sygeplejen og HF-forberedelsen. Examen har som før nævnt aldrig været "in" ved den danske folkehøjskole. Og alligevel? Før krigen tog mange karle kontrolexamen i Try. Måske arbejdede de lige så hårdt som de senere sygeplejeelever. Højskolefagene fik de også med.

I fremtidens Try vil vi heller ikke glemme højskolefagene. Her tænker jeg på ting som sang, nordisk sprog og litteratur, samfundslære og historie med arkæologi - og nyere discipliner som psykologi og dramatik. Ja, og så det

særlige fag, vi har taget op her i Try, journalistik. Det sidstnævnte synes jeg godt, vi kan kalde et højskolefag, for hvem har ikke brug for at kunne sætte sine tanker på papiret på en fængslende måde. Og det er vel netop en journalists hovedopgave. Dette fag kan blive til glæde for mange av vore elever, enten de nu fortsætter på Journalisthøjskolen eller ikke.

Som noget nyt har vi nu ved byggeriets færdiggørelse fået indrettet familierum. Endnu har de ikke været i brug som familierum, men tanken er, at far og/eller mor kan bo her, eventuelt med et barn. I den forbindelse er det en stor fordel, at vi har Friskolen som nærmeste nabo. Her holdes der jo også legestue om formiddagen.

Hidtil er den danske folkehøjskole mest blevet besøgt av de unge. Flere og flere ældre har dog opdaget, at højskolen også kan være for dem. I Try har vi haft stor glæde av vort pensionistkursus i januar 74. Der var ganske vist kun 11 deltagere, men det gik så godt, at vi har besluttet at fortsætte med den slags første gang nu til august, fra den 13. til den 26. Disse kursus er ikke bare tænkt som en ferie, men snarere som et minihøjskoleophold for ældre, selv om man ikke behøver at være i pensionsalderen for at komme på "pensionistkursus". Til næste kursus har der bl. andet meldt sig en midaldrende far med sin søn. Hvorfor hænge sig i et bestemt alderskriterium? Om man er 4o - 5o eller 6o er mindre væsentlig, blot man føler sig hjemme blandt kammeraterne.

Og højskolen kan forhåbentlig være med til at nedbryde den såkaldte generationskløft. I og for sig skulle der intet være i vejen for, at alle aldre kan mødes på vore kursus, enten vi så kalder disse kursus det ene eller det andet.

Før var højskolen i udpræget grad en landboskole, og Try var en egnsskole. I dag er højskolen for både land og by, og skolerne er ikke mere så egnsprægede. På vort nuværende kursus, hvor sygeplejeeleverne udgør halvdelen, er en trediedel av eleverne ikke fra Nordjyllands amt. De kommer fra Fyn, Sydjylland og Norge. Vi må nok regne med, at tendensen til at eleverne kommer fra fjernere egne fortsætter, og det kan være en fordel, men kontakten med omegnen kan vi ikke undvære.

Ved 1oo-årsfesten fik vi stor glæde av vore lokale venner. Under S.A. Sørensens ledelse fremførte de mange sangere på dygtig vis Sejlunds kantate.

For tiden har vi så det sidste hold sygeplejeelever. Det er altid vemodigt at sige farvel til noget, der har kørt godt i en årrække. Men et farvel følges ofte av et goddag. Takket være de gode sygeplejehold og en trofast indsats fra mange sider - jeg tænker her især på de to forstandere Sejlund Sørensen og Axel Pedersen samt styrelsens byggeudvalg, håndværkerne og

Dronninglund Sparekasse, repræsenteret ved direktør P. Thomsen – har Try Højskole nu sine ydre rammer i orden. Det blir nu vor opgave at få liv i disse rammer. Det er en stor opgave, og nok ikke så let en opgave. Hilkka og jeg kan ikke klare den alene. Heldigvis ved vi, at vi altid har skolens styrelse bag os, ligesom mange andre er parat til at tage et nap med. Tak for det.

Try, d. 11. maj 1974. Hilkka og Knud Fogt

Hjemstavnshistorikeren P. CHRISTENSEN, Try

I 1935 stødte jeg under arkivarbejde i Nationalmuseet på en indberetning om en vendsysselsk landsby ved navn Bolle, der var nedlagt omkring 1650 ved op-

rettelsen af Dronninggård. Jeg havde i tankerne, når jeg fik mulighed for selv at lede en arkæologisk undersøgelse, at se på stedet, idet man endnu i slutningen af forrige århundrede havde kunnet skelne tomter af fire - fem bøndergårde med deres havediger.

Først i sommeren 1938 fik jeg lejlighed til at komme til Try og opsøge lederen af hjemstavnsmuseet, smed og brøndborer P. Christensen. Det var om denne mand, Kaj Munk - efter en samtale om et religionsfilosofisk emne - skal have udbrudt: "Så er det da også Danmarks klogeste smed!" Det kunne jeg godt skrive under på, efter at P. Christensen i Dronninglund kirke havde oversat latinske indskrifter og vist sig at mestre den middelalderlige frakturskrift.

Helt ukendt med smedens evner var jeg nu ikke på forhånd. Jeg vidste, at han havde skrevet en bog om Voergård i 1930, belønnet af Historisk Fællesforening, og at han havde deltaget i Poul Nørlunds arkæologiske undersøgelser af middelalderkirkegården i Gammel Kirk 1928 og voldstedet Rugtved 1931. Jeg vidste også, at han sammen med højskoleforstander Frode Fogt i 1929 havde oprettet hjemstavnsmuseet i Try. Så helt uden forventninger om noget usædvanligt var jeg ikke.

Alligevel imponerede P. Christensen mig. Han havde en skarp, let sarkastisk måde at bedømme folk og historiske fænomener på. Jeg forstod, at han ikke i længden havde fundet tilfredsstillelse som højskolelærer eller som journalist. Han var en agnostiker, der ikke tog smukke ord for gode varer, og han snakkede ikke folk efter munden. En ung cand.mag. som mig blev vurderet og først lidt efter lidt accepteret, da det viste sig, at vi stemte ret godt overens i vort syn på historien.

Vi cyklede forbi brugsen og vandrede langs den bæk, der skulle være midtpunkt i den forsvundne landsby Bolle, eller Bolling, som den hed i middelalderen. Men der var intet at se på marken. Og der var muligvis gået både vinter og vår, inden spaden var blevet sat i jorden, hvis ikke P. Christensen resolut havde fået de lokale aviser til at skrive, at undersøgelsen ville blive påbegyndt til efteråret. Museumsinspektør J. Olrik overdrog mig at foranstalte en "prøvegravning" som grundlag for en videre efterforskning næste år. Ved denne prøvegravning hjalp P. Christensen mig, så vidt hans tid tillod. Vi tog begge fat med trillebør, spade og skovl samt graveske. En hustomt dukkede frem, og det par hundrede kroner, der var afsat til prøvegravningen, forslog ikke. Vi var enige om, at når vi nu var så heldige straks at få fat i gulvet af et hus med en mølle-rende ved, kunne vi lige så godt gøre denne del af gravningen færdig. Næste

år hjalp senere museumskonsulent P. Halkjær Kristensen til. Og vi fik rig lejlighed til at nyde P. Christensens inspirerende selskab, når vi hen på de små timer sad og drak kaffe og røg tobak i hans lavloftede stuer med bøger langs alle vægge. P. Christensen var tilbøjelig til at gøre nat til dag, fordi han bedst kunne studere i fred i nattens stille timer. Til gengæld kneb det for ham at komme op om morgenen, hvad vi var nødt til af hensyn til den arbejdsmand, som vi havde lejet til hjælp.

I juli 1946 afsluttede nuværende professor Valdemar M. Mikkelsen og jeg gravningen assisteret af min kone. Forstander P. Sejlund Sørensen havde stillet værelser til rådighed for vor indkvartering, og vi spiste sammen med sommerpigerne. Men i reglen tilbragte vi aftnerne med diskussioner henne hos P. Christensen som før. Vi arbejdede så længe, solen gav lidt genskær over horizonten, og vi var begunstiget af det mest vidunderlige julivejr. Først da vi havde oprykket vore målepæle, begyndte sommerregnen. Denne tørre måned står for Mikkelsen og mig i et vidunderligt skær, både fordi en sommerpige-højskole endnu i 1946 havde en poesi over sig, der ikke kan beskrives, og fordi nattesamtalerne med P. Christensen var så mangesidige og fascinerende og hans unge kone så gæstfri.

Det er ikke her stedet at opregne P. Christensens livsgerning i enkeltheder. Det er andetsteds gjort bedre, end jeg kan gøre det.

Men hans indsats som redaktør af Vendsysselbogen 1954 og hans mangeårige gerning som Vendsysselske Årbøgers redaktør siden 1951 bør ikke forbigås. For den hænger nøje sammen med Hjemstavnsmuseet i Try. Af hans mange afhandlinger i årbøgerne kan nævnes: Dronninglund Kirke (1947), Slavekrigen (1948), Hals Præst (1954), Eneboeren i Tolne Bakker (1958), Urmagere og Tusindkunstnere i Vendsyssel (1962) og Forfatteren Andreas Peter Gaardboe og hans Forudsætninger (1965).

I museerne opbevares og udstilles håndgribelige minder om forfædrenes kultur, og i biblioteker og arkiver findes deres åndelige efterladenskaber. Erfaringen viser imidlertid, at kommer man og spørger jævne folk om deres daglige gerning, deres redskaber og husgeråd, og hvordan de arbejder med disse materielle ting, så åbner de sig i en ganske anden forstand for én, end hvis man fandt på at spørge dem ud om deres tanker og meninger, visioner og drømme. De sidste er i reglen vanskelige at formulere; vi er jo ikke alle født digtere eller filosoffer. Begynder man derimod med de materielle ting, kommer man så at sige ind ad den rigtige dør til folks fortrolighed; inden længe åbner de så også for deres tankeverden. De bliver nødt til at fortælle

om tidsfæstede begivenheder og slægt og naboers optræden ved bestemte lejligheder. Før man ved af det, er man inde i deres lilleverden, kronologisk bagud skridende, som det er daglig skik: Denne begivenhed skete før hin. Måske kommer man et hundrede år tilbage på den måde eller mere. Og inden længe flyder de åndelige begivenheder, gamle folks fortællinger, sagn og eventyr umærkeligt ind i den store helhed. Man får deres livsindhold i tilgift.

Denne erfaring var hemmeligheden ved H.P.Hansens gerning i Herning Museums tjeneste, og gennem samtaler med P. Christensen blev man klar over, at hans forskergerning var af samme natur. Går man længere tilbage, finder man Evald Tang Kristensen, der ganske vist ikke grundede noget hjemstavnsmuseum, men i lige høj grad optegnede, hvad almuen fortalte om arbejdet i mark og inden for hjemmets fire vægge, som om sagn og eventyr og viser, der havde levet i folkemunde gennem mange slægtled.

Hjemstavnsmuseerne har den fordel frem for de store centralmuseer, at de findes i befolkningens midte i en landsby eller ved et andet samlingssted. Men ofte dør de med den eller dem, der har skabt dem, fordi næste slægtled ikke føler samme ansvar for bevaring af stedets minder om svundne tider som museets skabere.

Det er altid mere interessant at starte noget nyt end at holde det, der allerede eksisterer, vedlige. I Try er man så heldig, at der også ligger en højskole. Det vil sige, at der formodentlig langt udi fremtiden vil være et sted, hvor den historiske interesse trives, og hvor der findes lærere, der kan underbygge interessen for hjemstavnen og dens museum. I gamle dage var folkeskolens lærere selvskrev-

ne til at stimulere denne arv. Men efter at storkommunerne er blevet indført, og landsbybørnene indpodes med købstadsvaner, svækkes interessen for hjemstavnen let.

Man må håbe, at der bestandig må være folk i og omkring Try, der er villige til at tage vare på det hjemstavnsmuseum, som P. Christensen og Frode Fogt oprettede, således at det kan være med til at holde interessen for egnens historie og forfædrenes virke ved lige, selv om det kommer til at koste både tid og penge.

Axel Steensberg.

FØLGESKAB

I årene 1927 - 1973 har nogle af de vordende sygeplejersker søgt deres uddannelses begyndelse i den danske folkehøjskole. Faget fik sin plads med Testrup Højskoles overgang til sygeplejehøjskole i 1927. Mange var bekymrede på højskolens vegne. Ville "faget" nu albue sig ind og fortrænge den rene højskole?

Siden er meget forsøgt i samme retning, og tiden gav ideen sin plads og sin ret. I tusindtal er unge med sygeplejeuddannelse for øje vandret gennem disse sygeplejehøjskoler, - har for en stund gjort dem til sine, - og er gået derfra med mere eller mindre ballast. Dette ubestemmelige, som højskolen gerne ville give, blev til noget, der for nogle elever blev til en umiddelbar oplevelse, for andre til "gemmestof", der senere i tiden viste sig at være af værdi. Givetvis rejste også nogle fra højskolen uden synderlig ballast udover det faglige.

Det er gamle elevers eget udsagn, der giver denne højskoleforms medarbejdere ret til at tro, at højskolen kunne skabe et grundlag at bygge på for unge, der valgte sygeplejen.

Vi fandt, at de to ting kom hinanden ved, - ja, ikke blot dette, men at højskolen i dens søgen efter at give de unge et ståsted netop kunne underbygge den personlighedsdannelse, som vi stadig tror må være fundament for en sygeplejerske.

Mange sideskud er føjet til "stammen" i de næsten halvt hundrede år. Og sygeplejehøjskolens medarbejdere har vel gennem alle årene befundet sig på noget usikker grund. Mangt og meget ville frakende os retten til livet i vor sag, og vi er da også blevet stærkt trængt, idet stærke røster i samfundet ville kalde det fordelagtigt, at de unge fik en sammenhængende uddannelse ved en hospitalsskole. Men eleverne gav os for hvert hold tro på vor sag og styrke til at fortsætte.

Intet gav os ret til at tro, at ikke hospitalsskolen med dens dygtige medarbejdere skulle kunne give eleverne menneskelig ballast gennem deres undervisning; men mange års erfaring i højskolen har lært os, at et samvær inden for højskolens rammer kan få perspektiver, som vanskeligt kan forefindes andre steder. Denne konfrontation mennesker imellem kan bevirke, at man finder sin identitet, - at man finder sig selv.

I sygeplejen skrives stadig historie. De gamle med de første famlende forsøg på at hjælpe medmennesket har stadig ret til at mindes. Og sygeplejehøjskolen kan bygge bro mellem gammelt og nyt.

Også højskolen skriver sin historie, og det føles, som disse to linjer stadig berører og bibringer hinanden noget nyt.

I 100-året for Try Højskole skal det være mit ønske, at sygepleje og højskole - omend under skiftende former - stadig må berige hinanden, så begges målsætning - menneskeværdighed - må være det frugtbare udbytte af begge.

Margrethe Hansen

DEN GAMLE HØJSKOLE

I min erindring står Try Højskole som et smukt eksempel på en gammeldags, i det ydre spartansk, i det indre varmt højskolemiljø, hvor alle levede "et jævnt og muntert virksomt liv", et sted, hvor alle kom hverandre ved.

Min erindring knytter sig til de tre første år i 1930-erne, hvor jeg var landbrugslærer på Try Højskole og ind imellem gæstelærer i den tilknyttede børneskole.

Det var altså en højskole med landbrugsfag kombineret med en friskole for børn, en egnspræget skole. Eleverne på højskolen var næsten alle fra de nordjyske egne, og skolen har utvivlsomt været med til at forme befolkningens livsholdning, mere eller mindre bevidst, folkeligt, kulturelt, kristeligt bestemt.

Jeg tror, højskolen i almindelighed og Try Højskole særligt på sin egn har haft en uvurderlig betydning for den folkelige rejsning, der ikke alene var forudsætningerne for, at vort folkestyre og demokrati kunne udvikles, men også for den økonomiske fremgang, der begyndte i 1880-erne og er fortsat siden.

Det var karle og piger fra landsbyerne, der især kom på højskolerne og her hentede inspiration og kundskaber til at være foregangsmænd på kulturelle og erhvervsmæssige områder, - og det kunne ses.

Det er glædeligt at se, hvordan højskoletanken i de sidste årtier fæstner sig stærkere og stærkere i bykredse. Grundtvigs skoletanker og hans formål med højskolen

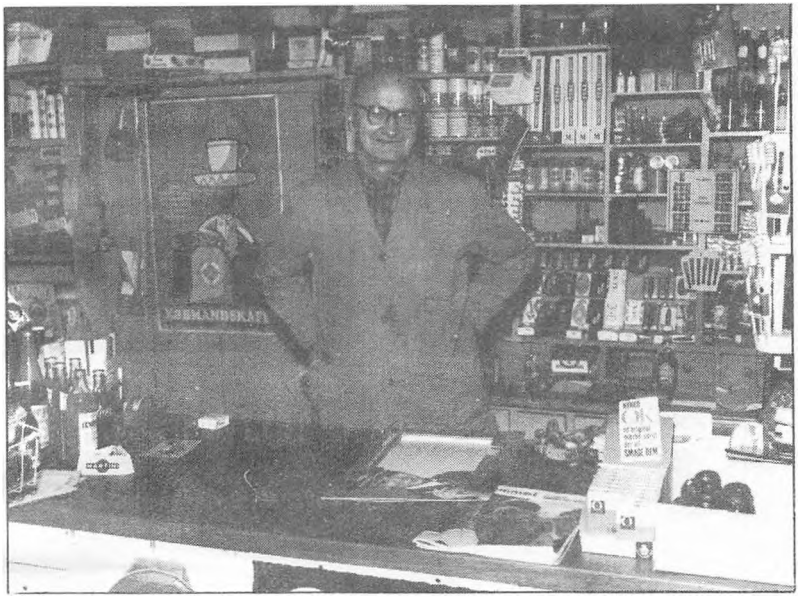

Købmanden bag sin disk

var, at denne skole skulle være en ungdomsskole for hele folket, og dette mål synes nærmere i dag end på noget andet tidspunkt i højskolens historie.

Tiderne skifter, og de unge te'r sig anderledes, end vi gjorde som unge; men det er mit håb, at de unge aldrig vil svigte de værdier, der kan hentes i højskolen. Vi trænger alle til at befrugtes af højskoleånden (det er svært at definere den); men for mig er det noget med helhedssyn og fædrelandssind.

Meget er forandret, også omkring Try Højskole, men måske lever ånden endnu, jeg tror det. Men rammerne er andre, næsten ukendelige for en fra 1930. Jeg ser endnu for mig den storartede skolemand Frode Fogt, i træsko, med tøfler under armen og halvlang pibe i munden, vandre fra hovedbygningen over til børneskolen. Det fortæller lidt om miljøet i 1930-erne - det var jævnt, det var frugtbart. Da blev der holdt højskole i Try, og det er der blevet under forskellige former i alle hundrede år. Tillykke!

Kresten Damsgaard.

SYGEPLEJEELEVENS SANG

Tekst og musik: S.A. Sørensen

Tilegnet eleverne på Try Højskole.

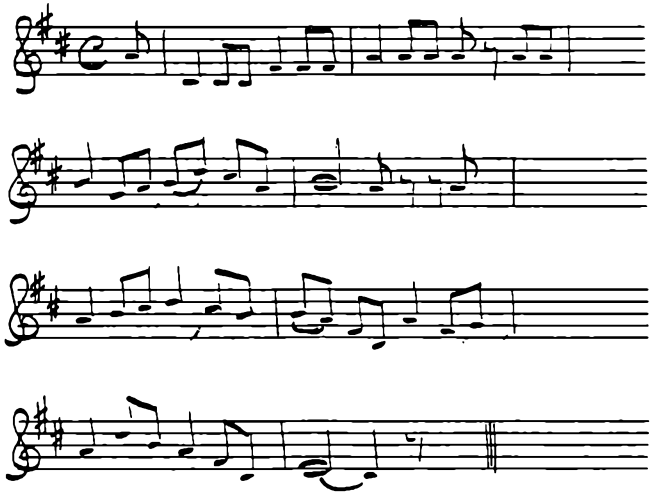

Så fik du da gået de første par mil
ad den vej, du har tænkt dig at vandre.
Den vej, som er kantet med gråd og med smil;
men hvis mål er - at hjælpe de andre.

Så fik du da løftet det første par sten
af den vej, som du selv skulle jævne.
Den vej, som alene kan ryddes af én,
der vil yde sin kraft og sin evne.

Og så fik du sat dig en kurs og et mål
og fik syn for en kommende gerning.
Med hjertet i glød - og med vilje af stål
har du kastet med lykkens guldterning.

Behersker du ror eller rat eller "pind" -
eller bare "apostlenes heste",
skal kursen dog holdes med selv samme sind -
og altid på vej mod det bedste.

For mange på vejen bli'r du et symbol
– en engel i menneskeklæder.
Og der skal du vandre i regn og i sol,
du skal møde velsignede glæder.

S. A. Sørensen.

S. A. Sørensen dirigerer

LÆRTE DU DET?

Undres og bæve og tvivle og tro,
smile og græde og leve og gro,
lytte og lære og spørge og tænke,
lærte du dette på højskolens bænke?
Skimted du vej mellem hjerne og hjerte
dunkelt i lyset fra visdommens kærte?
Så du dig selv i den signede dag?
Da var der liv under ungdommens tag.

S. A. Sørensen.

HØJSKOLEN OG SOGNET

Det er en kendt og anerkendt sag, at den danske folkehøjskole har skrevet væsentlige kapitler af de sidste 130 års danske historie. De tanker, som Grundtvig og Kristen Kold havde tænkt om en skole for voksen dansk ungdom, blev kød og blod i en lang række skoler, som, hvor forskellige de end kunne være, dog har været og er enige med Grundtvig, når han siger: "At vække, nære og oplyse det menneskeliv, som forefindes hos eleverne, det er den danske folkehøjskoles eneste opgave."

"Hvad solskin er for det sorte muld, er sand oplysning for muldets frænde", synger vi i en højskolesang og udtrykker dermed det, som er livsnerven i den klassiske højskole: at oplyse om menneskelivets vilkår, at åbne øjnene for skønheden og rigdommen i menneskelivet, men sandelig også stille os ansigt til ansigt med menneskesindets dybe, mørke afgrunde og kortlægge tilværelsens undersøiske, dødsensfarlige skær.

I kraft af denne forståelse for, hvad sand oplysning er, blev højskolen en skole for menneskelivet. Derfor blev den en skole, der vækkede de unge til at se storheden i det at være menneske og i det at tilhøre et folk. Den blev en skole, der inspirerede til at se ud over sin egen næsetip og tjene medmennesket, tjene folket. Utallige er de unge, som efter et højskoleophold vend-

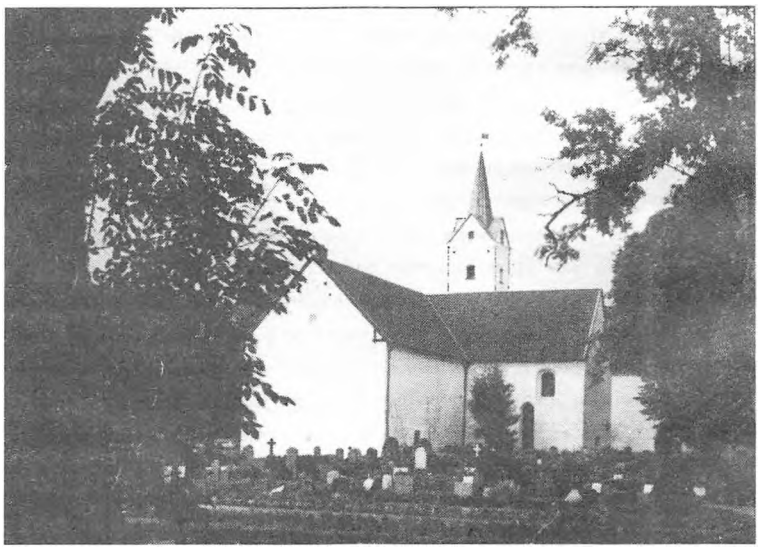

Dronninglund Kirke

te tilbage til deres daglige dont i hjem og omgivelser med et nyt og rigere syn på menneskelivet og med en dybere forståelse for menneskets opgave, og derfor også med lyst og vilje til at være med til at bygge det folk op, som de nu først for alvor forstod deres medansvar for. De var - for at bruge et udtryk af Kristen Kold - blevet sat i gang, så at de aldrig gik i stå. På den måde kom folkehøjskolen til at yde et afgørende bidrag til, at det danske folk vågnede op og forandredes fra at være umyndig og umælende almue til at være et myndigt og selvstændigt folk. Højskolen har ydet sit afgørende bidrag til et sundt demokrati, et sundt folkeliv, et rigere menneskeliv.

Nu kan der ikke være ringeste tvivl om, at det syn på menneskelivet, som inspirerede Grundtvig og Kristen Kold og siden tusinder af højskolefolk og deres elever, er det kristne syn på mennesket. Mennesket er skabt i Guds billede, mennesket er det guddommelige eksperiment af støv og ånd. Mennesket "med øjet opladt for alt stort og skønt herneden - og med de dybe længsler - velbekendt - kun fyldestgjort af glans fra evigheden". Det var forståelsen for, at menneskeliv og folkeliv er Guds gaver og opgaver, der blev hjerteslaget i folkehøjskolens gerning.

Der er således fra første færd den nøjeste forbindelse mellem kirken og højskolen. Det budskab om mennesket som Guds skabning og som genstand for Guds kærlighed, som møder os i kirkens gudstjeneste, inspirerede højskolefolkene til deres indsats.

Omvendt gælder det imidlertid også, at højskolerne kom til at styrke kristenlivet og kirkelivet i danske sogne. Ved at tale sandt om menneskelivets vilkår førte højskolen atter og atter de unge til kirkens dør, sådan at forstå, at højskolefolkene indirekte og også ofte ret så direkte pegede hen på Kristus som den, der alene formår at frelse menneskelivet og fylde vor tilværelse med indhold og mening. "Menneske først - og kristen så - ", sagde Grundtvig og mente dermed, at jo mere vi forstår og oplever af menneskets dybe lykke og bitre ulykke, jo nærmere føres vi til Ham, som alene kan råde bod på alle savn, Han som alene formår at slå den gyngende bro "fra dødningehjem til de levendes land".

Derfor kan man også i mange danske sogne og i dansk menighedsliv konstatere, at den ungdom, som fylkedes på højskolerne, under deres højskoleophold fik øje for, at "vidunderligst af alt på jord er Jesu Kristi Rige". De kom hjem og blev bevidste og aktive medlemmer af deres sognemenighed, så at de bidrog deres til et blomstrende menighedsliv i sognet.

Højskolen har ikke blot skrevet væsentlige kapitler i Danmarks historie, men også i den danske kirkes historie!

Det, som her er søgt skildret generelt om den danske højskole, gælder også om Try Højskole.

Ganske vist beretter historien, at Try Højskole til forskel fra så mange andre folkehøjskoler ikke blev rejst som frugt af et stærkt kirkeligt eller folkeligt røre. Men da J.H.Fogt blev skolens forstander, blev der talt danskhed og levet kristenliv på en sådan måde, at det satte ild i mange unge. Ikke blot for de unge, som søgte skolen, men også for egnens befolkning blev skolen et samlingssted for folkelig, kristelig oplysning, der har sat sig spor i Dronninglund sogn.

Stilfærdigt og solidt prægede Marie og J.H.Fogt og deres efterfølgere som forstanderpar og deres mange medarbejdere de unge med kærlighed til Danmark og til Danmarks kirke. De danske sange og den danske salme blev sunget ind i sindene, så at det kom til at præge mange hjem i sognet.

Vel blev der ikke de store bevægelser omkring Try Højskole, men noget der måske er mere solidt og varigt: At de hjem, som højskoleeleverne dannede, blev bestemt af, at højskolen havde åbnet deres øjne for de dybe kræfter i folkets og kirkens liv.

Derfor kan vi også i Dronninglund sogn notere, at den frugtbare vekselvirkning mellem kirken og højskolen har fået betydning for sognet. Try Højskole har været med til at befrugte sindene, været med til at pløje og harve den muldjord i bryst, hvor himmelbyg kan gro!

Ved Try Højskoles 100-årsdag er det et ønske og en bøn i Dronninglund menighed, at skolen i nye tider og under stærkt ændrede arbejdsvilkår som fag-højskole må være et sted, hvor der tales sandt om menneskelivet på en sådan måde, at det åbner opad mod Ham, som alene kan mætte menneskets dybeste behov.

Aldrig har det været nødvendigere i vort folk, at der er steder, hvor denne ægte livsoplysning kommer til orde. I en tid, hvor massemedier og aggressive ideologier og hjulenes rasende snurren og rotteræset ikke levner megen tid eller plads for det åndsliv, som kun kan gro i stilhed, og hvor vort folk derfor er truet af en ny og værre umyndiggørelse end nogen sinde, er det af yderste vigtighed, at der er skoler, hvor et dansk, kristent syn på menneskelivet kan komme til orde og tage livtag med alle de magter og påvirkninger, som hærger os og er på vej til at nedbryde respekten for menneskelivet og kærligheden til folk og fædreland.

I troskaben mod det bedste i højskolens arv og kritisk åben over for alt, hvad der rører sig i tiden, kan Try Højskole også i en ny tid være et sted, hvor elever og sognets folk kan samles om sand oplysning, thi:

"langt mere værd end det røde guld
det er sin Gud og sig selv at kende."

"Vor Herre vidner, at lys er godt,
som sandhed elskes, så lyset yndes,
og med Vor Herre, som ler ad spot,
skal værket lykkes, som her begyndes -;
trods mørkets harme
med strålearme
af lys og varme
vor skole stå!"

Henrik Christiansen.

ET TILBAGEBLIK

Det er med megen glæde og i dyb taknemmelighed for ti gode år i Try, at jeg efterkommer opfordringen til at skrive et lille bidrag til højskolens jubilæumsskrift.

- I den gamle udgave af højskolesangbogen var der nogle hvide blade bagi. Der kunne skrives notater, eventuelt småsange, som ikke var med i bogen, men som alligevel fortjente en plads. - En af de første sange, som Try Højskoles elever skrev der og altid senere kom til at holde af, var: "Som en rislende kilde". Digteren, Albert Andersen, lader her vi - sen, sangen og salmen tone hver sin del af vort livs melodi, og jeg synes, man næsten fornemmer livet på højskolen gennem denne lille sang.

I det første vers står der: "Som en rislende kilde nynner visen, og vi lytter med smil til dens spil, ja,vi hører en latter gennem brisen, og vi føler en fryd blive til".

Ja, der har lydt mangen en latter i den nu hundredårige skole. Jeg mindes vore muntre lørdag-aftener, når vi legede, sang og morede os. Det var glade stunder, som i høj grad bidrog til at styrke det sammenhold, der er en betingelse for, at et højskoleophold skal give det rette udbytte.

I det andet vers hedder det: "Som en brusen i kornet synger sangen i vort hjerte til fædrenes land, og den flyver med blæsten over vangen og den fligede, tangklædte strand."

Det vers får mig altid til at tænke på, når vi pyntede op til sommerens e - levmøde. Så var eleverne ude at plukke markblomster - hvide marguerit -

ter, røde valmuer, blå kornblomster og mange andre, og de blev lavet til fine buketter, som pyntede i alle vinduer og på bordene. Vores gamle skole strålede festklædt på sådanne dage, og sangen og ordene, der blev talt, løftede os op over hverdagen.

I det tredie vers siger digteren: "Som en susen i skoven, når den falmer, og det bærer mod vinter og død, brød vor længsel sig vej gennem salmer over angsten og hjertemes nød."

Der er et stænk af vemod over en falmende skov, og således var da alle dage på Try Højskole heller ikke lige solfyldte. Der kunne være store, alvorlige problemer, der skulle løses, og det var vel ikke altid, de blev løst rigtigt, men vi forsøgte på ærlig vis at få klarhed over tingene, og det kan måske gå an at sige, at det ind imellem lykkedes, så når Sejlund i morgenbønnen hver dag bad Gud om den medgang, vi kunne tåle, og ikke mere modgang, end vi kunne bære, så føler jeg, når jeg tænker tilbage på min tid på Try Højskole, at den bøn blev hørt.

"Lad dem tone da:Vise, sang og salme, hver sin del af vort livs melodi. Der er giger og klokker af malme, og vor glæde og nød er deri."

Mange gode ønsker for Try Højskoles fremtid!

Inger Feiborg (Larsen)

Aftensang

- STRØR VI FRØKORN ? - -

15 år som borgere i Try

En forårsdag holdt en flyttevogn ved Try friskole - travlhed. Nogle børn stod og så til, - da de havde orienteret sig om, hvem der var de nye lærere, kom de tillidsfulde hen og snakkede, og i samtalens løb sagde de: "Vi skal til at gå i skole nu", - og, tilføjede en af dem, - "Vi skal nok være søde"! - - Om dette sidste var "eget" eller "noget med hjemmefra" - - lige meget. Det var den bedste velkomst og tilsagn om godt samarbejde, som tænkes kunne, - - og det blev en god tid, der fulgte.

Tilfældigheder eller ikke - en tilsyneladende lille ting var med til, at vi modtog tilbudet om ansættelse ved Try fri- og højskole. Det var forsidetegningen på Try højskoles årsskrift - motivet af sædemanden. Vi følte os sikre på, at ved en skole med dette symbol ville vi gerne arbejde og samarbejde. Vi kom fra ungdoms- og ungdomsskolearbejdet. Arbejdet med og blandt ungdom var blevet en uløselig del af vor tilværelse, og vi følte, at her måtte være grobund for noget af det, vi gerne ville.

I friskolearbejdet var vi ganske vist nybegyndere, men som tiden gik, og erfaringer kom, var der ingen tvivl, - netop denne skoleform var sagen. Friskolen var jo netop revolutionen i det danske skolevæsen. Grundtvigs syn på det kristelige og det folkelige, og Christen Kolds psykologiske forståelse af barnet og den unge rejste nye mål for skolen og skabte et nyt og epokegørende pædagogisk virkemiddel med "det levende ord" - den levende fortælling.

Altså billedet af sædemanden i fokus. Nu har det aldrig været let, men ret at være idealist i en tilsyneladende realistisk tid. Men "ordets sædemænd" må nødvendigvis være idealister, uanset hvor de er placeret, de må tro på "høsten", - på grøde, vækst og modning, men også på hærdningen til at modstå de mange hindrende faktorer.

Vi vidste meget vel, at mennesker, der påtager sig at være vejberedere for andre, nødvendigvis må have kilder at øse af og troen på det godes sejr i menneskesindet. Kilderne kendte vi, vi troede på det og prøvede - efter evne - at være nyttige i tjenesten, prøvede at være med til at sætte unge

i gang. Målsætningen var at få lov at blive brugt, - at være brugbare redskaber, - menneskegartnere - om man vil kalde det så. - "Plante kan vi og vande, så giver Gud væksten".

"Vi er fæstere her for en tid
og må dyrke vor muldjord med flid,
om vi skulle også bare strø sæden i mulde."

Vi oplevede den berigende glæde at blive brugt, - glæden ved det gode samarbejde i medarbejderstabene, - den nære tilknytning til egnens beboere, som naturligt må skabes, hvor en skole er det centrale midtpunkt, hvor man oplever fællesskabet ved at løfte i flok, og hvor hjem, skole og ungdom er treklangen.

Årene er gået. Børn er trådt i ungdommens rækker, ungdom i de voksnes, skolens lære er ført ud i livet.

"Der var stubbe og sten på vor vej,
der var modgang for dig og for mig,
men hvad glæde har vel den, der ej kendte at græde."

Vi har mindeme. Vi mindes med stor glæde de skiftende hold af vordende sygeplejersker på højskolen. Samværet med og blandt dem i arbejde og fest var en stadig kilde til inspiration. Der var ungdom med noget af det rigtige i sig. Unge, der gennem en krævende gerning, havde sat sig mål, at være noget for andre.

Det frivillige ungdomsarbejde, der voksede op i og omkring Try, tog meget tid og gav mange glæder. Vor sportsplads var lille og ikke særlig god, men den energi, drenge og piger i alle aldre lagde i træning og det gode kammeratlige samvær, var meget stor. Her var virkelig tale om sportspladsen som opdrager. Her skabtes sammenhold og fællesskab. Her lærtes: tab og vind med samme sind. Her var spændingen og oplevelserne ved stævner og turneringer. Glæden ved fine placeringer o.s.v.

Frivilligt Drenge Forbund i Try blev en god og værdifuld fritidsbeskæftigelse for mange. Der var et væld af gode minder og oplevelser fra øvelser, ture, lejre og stævner. Her har "drengen skabt sin fremtid, og den unge sat sit mål".

15 år i Try - måske ingen lang tid - og dog, det mærkedes stærkt, da opbrud fandt sted, der var dybe rødder og stærke bånd, som var svære at rykke op og over.

Vi valgte efterskolen igen. Vi rejste tilbage til Stidsholt. Tilbage til et dejligt, men krævende arbejde blandt 14-18 årige, den aldersgruppe, der har de allerstørste problemer og behov. Sædemandens symbol har vi stadig.

"Strør vi frøkorn, hvor fremad vi går,
vil det blomstre en dag i vort spor,
og det tunge smelte bort i hver lovsang, vi sjunge."

Tanker går ofte tilbage til Try-tiden med stor tak til alle - til medarbejdere under vidt forskellige former - for alt, hvad vi fik at dele sammen, - så opgaver blev gaver.

Ikke alt lykkedes, der var avner iblandt, - eller hvornår ved vi, om noget lykkedes, grotid er forskelligt, blomstringstid og modning ligeså, og ikke vi skal spørge om resultater, men leve op til summen af livets lære: Vi er for at være brugbare redskaber til Mesterens ære.

Må vi samle disse strøtanker i et ønske for Try højskole, da dette: At den fremover - som i de svundne 100 år - må være såbed og grosted for "det levende ords" gode sæd, og at der altid må være arbejdere, der er nyttige i tjenesten.

Anna og Jens Sigurd Pedersen.

Brev fra "Jens Peter"

ET LYS I EN MØRKETID

TRY UNGDOMSFORENING

Try Ungdomsforening var en gren eller måske kun en kvist på Try Højskole. Foreningen blev til i november 1940 under krigen og midt i en rigtig isvinter. Formålet var: En sund sjæl i et sundt legeme.

Takket være Meta og Frode Fogt fik min mand (højskolelærer C.H.Daugbjerg) sit store ønske om en ungdomsforening realiseret. Sammen med de skiftende bestyrelsesmedlemmer fik han gennem årene vævet et mønster med indslag af mænd og kvinder, der levede med i tiden.

Nationale, politiske og religiøse emner skiftede, som de blev aktuelle til. Men ét led i programmet stod fast. Det var forårsgudstjenesten i gymnastiksalen ved pastor Claussen.

Ellers mødtes unge og ældre vinteren igennem til fælles oplevelser med diskussion bagefter omkring kaffebordene, som trods krig og rationering blev gennemført. I en lang periode var det kaffe med medbragt brød, så det kunne minde om en gammeldags skovtur. (Selv i gamle dage snakkede vi jo om gamle dage).

Mange festlige og fornøjelige aftener havde vi, f.eks. med tryllekunstnere og tankelæsere, og en gang om året var der dans i gymnastiksalen. Gymnastik og folkedans havde også sin periode. Gymnasterne samledes i store hold på Try Højskole i de mørke vinteraftener. De kom også langvejs fra, på cykel og i dårligt vejr på apostlenes heste; intet vejr kunne holde deltagerne hjemme. Det skulle da lige være, da min mand indvarslede til det stiftende møde i ungdomsforeningen. Da blev det sådan et rendfog, at intet menneske mødte op. Min mand hang lidt med hovedet den aften. Men Meta Fogt sagde: "På'en igen, Daugbjerg! når vejret bliver godt."

En måned efter stod annoncen igen i avisen, og så startede Try Ungdomsforening. Den blev tilsluttet De Danske Ungdomsforeninger med et årligt bidrag på 25 øre pr. medlem. Sommerhalvåret havde ikke så mange faste og bestemte mødeaftener; men foruden gymnastikken, som fortsatte en tid, havde vi en række dejlige udflugter, hvor det fjerneste mål var Holland. Vi holdt også grundlovsmøde på højskolen. En ting, som ungdomsforeningen tog op i 1951, var korsangen med S.A. Sørensen som dirigent. Deltagerne fyldte gymnastiksalen, - både med deres tilstedeværelse og med sangen, der lød, som skulle den løfte taget på den gamle gymnastiksal. Men alt får en ende, også Try Ungdomsforening.
Dog: "Minderne har vi da lov at ha',
dem kan, ja dem kan ingen ta' ".

Asta Daugbjerg.

EN LANDBRUGSLÆRER SER TILBAGE

For 36 år siden, november 1937, kom en ung landbrugskandidat for første gang til Try Højskole. Han skulle være denne vinters landbrugslærer og i-øvrigt hjælpe til i skolearbejdet, også med enkelte timer i friskolen.

Landbrugslære var for ham det primære, det var hans domæne, ingen blandede sig for så vidt i, hvad han gav af undervisning til de unge landmænd i disse fag. Som ung kandidat følte man det derfor som sit ansvar at give eleverne netop den undervisning, der så nogenlunde var i overensstemmelse med de krav, man på den tid kunne stille til disse for de unge landmænd såre praktiske og elementære fag.

Uddannelse af kontrolassistenter havde de fleste højskoler med landbrugslærer den gang taget op. Her var undervisningen mere eksakt; der kom en censor fra Århus (F.a.j.l.), og han skulle nok vide at stille sine krav og gøre denne uddannelse så ensartet som muligt over hele Jylland.

Hvor stor er fedtprocenten?

Det var vel med nogen nervøsitet, man for første gang skulle til at undervise voksne mennesker og udfylde ovennævnte ansvar. Mit første indtryk af skolen var ikke overvældende. Hvad bygninger angik en beskeden skole, dog

må jeg sige, at den gamle foredragssal, hvor jeg havde mange af mine timer, var altid hyggelig. Der var jævne forhold overalt på skolen, både til måltiderne, i det daglige arbejde og også i fritiden, og det bevirkede, at man hurtigt følte sig hjemme. Den ånd, der herskede dengang, var det forstanderparret Meta og Frode Fogt, der stod bagved, de førte an og gjorde deres til, at der blev højt til loftet i de iøvrigt små lokaler.

De unge piger og karle kom dengang for at være på højskole og opleve fællesskabets betydning, men også for at lære noget, at supplere deres ofte dårlige skolekundskaber, for de vidste godt, at selv om de allerfleste af dem senere gik ind i en selvstændig bedrift, havde tiden gjort det nødvendigt, at man kunne mere og mere.

Efterhånden blev disse krav større, og det gjorde det vanskeligere for den gamle form for højskole. De unge mænd blev allerede som drenge sendt på ungdomsskole og senere på landbrugsskole, hvor næsten hele tiden blev ofret på det faglige. Så sprang man ofte højskolen over. De små nordjyske højskoler kom i vanskeligheder, faglige ting blev taget op, og i Try blev det sygeplejen. Og fra at være en højskole, hvor man kunne begynde denne uddannelse, alt imedens man var på skole, blev det efterhånden sygeplejeuddannelsen, der blev det primære, og den egentlige højskole, som man stadig gerne vil bevare, er efterhånden blevet det sekundære.

Gennem mange år som lærer, og som nær nabo til skolen, har min kone og jeg haft lejlighed til at følge skolens udvikling, dens vekslende forstanderpar og lærere. Jeg skal ikke her fremhæve nogen, men vil gerne sige tak, fordi vi altid har følt os hjemme og velkomne inden for skolens vægge til dens mange arrangementer i årenes løb.

Når vi nu i november 1973 kan fejre Try Højskoles hundredårsdag, har den et helt andet ansigt udadtil. Aldrig før har den stået med så smukke ydre rammer til at modtage de unge; derfor skal mit jubilæumsønske være, at denne skole, omend formen og undervisningen igen bliver forandret, stadig må have noget at byde på, til gavn for de unge og for den egn, hvori skolen ligger.

L. Sletting.

NY I TRY

For femogtredive år siden kom min kone og jeg fra henholdsvis Ollerup folkehøjskole og Uldum højskole til Try, vores første job som gifte folk. Vi flyttede ind i den fine lærerlejlighed i friskolen. Da flyttemanden skulle have sit, slap pengene op, men Fogt var straks parat med forskud på lønnen. To hundrede kroner mdl. plus fri bolig og middagsmad. Der blev råd til at købe en støvsuger i Brugsen også.

Overgangen fra den større højskole til den mindre følte på mange måder. Den store højskole kan næsten ikke undgå at blive noget af et univers for sig selv; forbindelsen til egnen omkring skolen spiller en mindre rolle. I Try var det, som skolen var en del af egnens liv, som om man til en vis grad havde fælles blodomløb. Eleverne var en del af egnens unge, som var taget de få kilometer eller mil hjemmefra for at være på skole nogen måneder. Det var egnens sprog, der overvejende blev talt på skolen, man levede med i skolens liv, men også i det derhjemme. Man var egentlig ikke pottet om, selv om man var på Try en vinters tid.

Frode og Meta Fogt var selv fra egnen, og deres tale havde altid klang af vendelbomålet. Vi lærte dem næsten bedst at kende ved middagsbordet, hvor de førte ordet. Fogt sad nok for enden af bordet, men ikke i højsædet. Han øste ud af sin viden, sit vid og sit tørre lune. Ingen elev behøvede at være bange for at spørge eller svare, som han bedst kunne. For fru Fogt var vi alle hver dag som kære gæster, der må nødes, for at de rigtig kan tage for sig af den gode mad. Hun livede op med mange raske bemærkninger og erindringer, som måske nok kunne have et pædagogisk sigte, men aldrig så det tog livet af hjerteligheden. Man var nok kommet i byen, men følte sig alligevel på hjemlig grund ved bordet på Try højskole. Det samme gjaldt, når folk fra Try eller den nære omegn kom på skolen. Et par dage efter vores ankomst var vi med til Hildas og Sejlunds efterbryllup. Jeg ser endnu for mig den vrimmel af feststemte Try-boere i alle aldre, som snakkede, lo og sang og dansede. Vi følte det helt overvældende: en skole, en forstanderfamilie, som på en egen levende og troværdig måde hørte sammen med egnen. Det bekræftedes ved møder og fester senere hen og ved livet i dagligdagen. Friskolen er naturligvis en del af forklaringen. Skolens lærerkræfter var påvirket af den jævne, uhøjtidelige tone, som blev anslået af Fogts.

Sletting formidlede naturvidenskab og nationaløkonomisk lærdom, så det kunne forstås, og gav desuden skakspillerne et højt mål for deres stræben. Daugbjergs forekom os at være som skabte og udlærte for netop det, som var deres job her. Hvad man selv havde at øse af, tog man meget alvorligt,

og eleverne tog det for det meste pænt. Vi var glade for vores arbejde både i friskolen og i højskolen.

Vi var kun to vintre med en sommer imellem i Try, men vi har et godt og levende minde om den tid, de mennesker, vi lærte at kende, mange, som vi ikke har set siden. Try var et godt sted at være i sin læretid. En folkehøjskole, som ikke sigtede mod en åndelig vækkelse, der satte skel mellem aser og jætter. Men hvor man ville gøre et arbejde for folkeoplysning uden at forråde sin samhørighed med det folkelige liv, som nu engang var her,

Under Hilda og Sejlunds ledelse skiftede skolen karakter. Fra egnspræget højskole blev den nordjysk sygeplejehøjskole og selvejende institution. Men den gamle melodi blev ikke borte. Margrethe Hansen som leder af det faglige, fast forankret i højskolens og friskolens tradition. Og det er vor fornemmelse, at skolen stadig har det hjemlige præg, den gode og tillidsfulde forbindelse til folk omkring skolen.

Også i skolens nye århundrede vil det være en god oplevelse for en ung elev - eller ung lærer - at være ny i Try og derefter altid senere føle sig hjemme der.

Stinne og Alfred Truelsen
1938 - 40

ER DER BRUG FOR HØJSKOLEN I DAG?

Hvis den danske højskoles betydning og fremtidsmuligheder skulle vurderes på grundlag af tal, ville situationen ikke give grund til nogen større optimisme.

Da Try Højskole for 100 år siden begyndte sin virksomhed, fandtes der cirka 50 højskoler med knap 3000 elever om året. Antallet af indbyggere var dengang ca. 1,8 mill. Dette var omkring 1905 steget til 2,5 mill., elevtallet til 6700, og antallet af skoler til omkring 80. Siden 1905 er indbyggertallet vokset til det dobbelte, skoleantallet faldet til omkring 70, og elevtallet kun steget med ca. 1300.

Men der er andre ting at tage i betragtning. For 100 år siden var der ud over 7 års skolegang kun mulighed for uddannelse for en meget lille del af en årgang unge. I dag bydes der ikke alene på en længere skolegang, men der gives mangfoldige tilbud om videreuddannelse og god økonomisk støtte dertil. Højskolen var tidligere den eneste chance for næsten alle unge, ikke mindst for dem, der voksede op på landet. Nu kan den kun klare sig i hård kon-

kurrence med andre skoleformer, og der er mere grund til at undre sig over, at den har holdt stillingen, end til beklagelser over, at det ikke går bedre.

Noget enestående ved højskolen er og har altid været, at den principielt aldrig gav kompetence - den gav ikke adgang til noget som helst. Der var ingen ydre fordele ved at have været på højskole. Dens betydning skal måles på anden måde.

Uanset hvor lang uddannelsespligt, man indfører, og hvor megen videregående uddannelse med henblik på en placering i samfundsmønsteret, der indrettes, vil der altid være behov for fristeder, hvor den enkelte ganske uforpligtet kan vælge at tilbringe kortere eller længere tid sammen med andre, alene optaget af at søge værdier, som møl og rust ikke kan fortære, men hvori der er næring for hele livet. Ikke mindst i en tid, hvor kravene bliver stadig større, og hvor påvirkningerne udefra stadig vokser, er det af afgørende betydning, at den enkelte søger at finde sig selv og sin plads i den sammenhæng, han står i.

Det er også i dag rigtigt, hvad Grundtvig skrev i 1839:

Oplysning være skal vor lyst,
er det så kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst
oplysningen om livet.....

Vi fik kun i få år den glæde at virke på Try Højskole, og det er nu mere end 25 år siden. Men højskolen ryster man ikke af sig, når man har kendt den fra barndommen af, og ens forfædre har oplevet den generationer før, og vi er glade for at få lejlighed til at lykønske på hundredårsdagen og udtrykke ønsket om, at Try Højskole også i fremtiden må være et fristed, hvor "oplysningen om livet" kan få gode kår.

En hjertelig hilsen til arbejdsfæller og gamle elever.

Elisabeth og Ejlif Salomonsen

STEDSANS OG RETNINGSSANS

Kun på ét sted i Danmark kan jeg miste både stedsans og retningssansen. Det er i Try.

Jeg var elev på højskolen i vinteren 1929/30. Det var en mørk aften, da jeg efter en cykeltur på ca. 200 km ankom til Hjallerup, og iflg. kortet var nær ved målet. Men først efter at have passeret både Stagsted og Dronninglund fandt jeg skolen. Ufatteligt. Den lå jo nøjagtigt som vist på landkortet.

Ca. 20 år senere var jeg indbudt til en diskussionsaften på højskolen, og - nydende skolens gæstfrihed - var det over midnat, før jeg i bil kørte ud i en stjerneklar nat. Men i stedet for den lige vej hjemad, blev det til en vidunderlig tur gennem Storskoven og Jydske Ås og mange andre stjerneklare seværdigheder. Da klokken var to om natten, og al stedsans var borte, dukkede højskolen op lige forude. Med den som det faste udgangspunkt blev jeg igen retvendt og udstak en linie over Hjallerup til Tylstrup og nåede vel hjem. Ufatteligt. Højskolen lå jo, som den altid har ligget.

Der er atter gået ca. 20 år. Vi har fået en ny amtskommune, og i denne findes et undervisnings- og kulturudvalg, som i sit virke rummer hele spektret for undervisning og kultur.

Men er det svigtende sted- og retningssans, når jeg ikke deri kan finde højskolen?

Der laves udbygningsplaner for folkeskolen frem til 1985. Små skoler nedlægges, og store centralskoler laves større. Der laves overbygninger for 8., 9. og 10. årgang med valgfrie linier, og hvor efterskolen kan rangeres ind på et sidespor. Der laves udbygningsplaner for gymnasierne, hvor alle prognoser viser, at tilgangen er så stor, at vi skal bygge et helt gymnasium hvert andet år. Der tales om et ubrudt skoleforløb på 12 år, hvoraf de sidste tre år er en erhvervsgymnasial uddannelse, hvor teknisk uddannelse og handelsuddannelse integreres i det etablerede gymnasiemønster.

Når dertil kommer hele fritidsområdet, hvor der for offentlig regning tilbydes og gives al den undervisning, hjertet begærer, herunder også en aftenhøjskole, hvor mennesker mødes år efter år til horisontens udvidelse og sindets berigelse, - ja, så må man konstatere, at statistisk set er alle behov dækket, uden at højskolen er involveret. Den ligger der bare, som den altid har ligget.

Men i hele vort avancerede uddannelsesmønster er der mange, som mister både stedsans og retningssans, d.v.s. sit eget ståsted og livets retning. Og her står da højskolen med et tilbud til dansk ungdom - en overbygning på alle elementære kundskaber, et lærested, hvor tro og viden kombineres i en skole for livet. En sådan skole er der nu, mere end nogensinde, brug for!

Jakob Risager.

☆ ☆

ET MINDE OM FRODE FOGT

I højskolernes første tid var der ikke meget samkvem mellem skolerne, kun hvor forstanderne kendte hinanden personlig. Der gik et halvt hundrede år fra den første højskoles oprettelse, inden man fandt sammen i en forening til varetagelse af fælles interesser. Skyldtes det bare mangel på praktisk greb, eller var der dybere årsager - en fornemmelse af, at man var konkurrenter på det samme marked? Noget af dette har der utvivlsomt været, og det forklarer måske også, at de nordjyske højskoler levede isoleret fra hverandre i over et halvt hundrede år, inden de fandt sammen i et venskabeligt samkvem med årlige fælles stævner, skiftevis på hinandens skoler, en skik, der nu har varet i over en menneskealder og stadig fortsætter som "det nordjyske højskolekonvent". Man mødes fra formiddagen, så der bliver tid til både at bese skolen og drøfte et højskoleemne, som gerne forstanderen eller en af skolens lærere indleder om.

Oprindelsen til disse stævner går tilbage til 1932 og skyldes de tre forstandere Søren Frederiksen, Støvring, Frode Fogt, Try, og Jens Bertelsen, Vrå. Det første stævne holdtes på Vrå Højskole 1932, det næste i Støvring 1933 og det tredie på Try Højskole 1934. Her begynder mine personlige erindringer, idet jeg var med første gang i Try som ny forstander på Vrå Højskole, og jeg glemmer ikke den velkomst, der fra Frode Fogts side blev budt den nye mand.

Vrå Højskole havde ligget stille i halvandet år og gået smått de nærmest foregående år, og der er ingen tvivl om, at det havde været mærkbart for Try Højskole i øget elevtal, da der jo er nogen sandhed i ordsproget, at den enes død er den andens brød. Alligevel bød Frode Fogt mig hjertelig velkommen i en ærlig og varmt følt tale, hvor han udtalte, at vi højskolefolk ikke skal se på hinanden som konkurrenter, hvor den enes nederlag er den andens fryd. Vi er derimod hinandens medarbejdere på samme store sag, den folkelige vækkelse af dansk ungdom, og det er lykkeligvis sådan, at når den ene højskole trives, gavner den de andre og ikke omvendt - derfor kunne han udtale sin uskrømtede glæde over, at Vrå Højskole nu havde udsigt til at komme på fode igen.

Jeg har altid siden været Frode Fogt taknemmelig for den hjertelige og storsindede velkomst, der lød til mig den dag - og Frode Fogt var ikke blot vært for dagens stævne, men han var formand for det nordjyske højskolekonvent, en stilling, som jeg havde den glæde og ære at overtage efter hans død i 1955.

Højskolekonventet omfattede fra starten ti skoler, nemlig fire i Vendsyssel: foruden Try og Vrå, Åbybro og Horne, fire i Himmerland: Støvring, St. Restrup, Bælum og Skals, samt Krabbesholm og Galtrup på Mors. At kun halvdelen af dem eksisterer som højskoler i dag, viser lidt om vanskelighederne ved at holde høj-

skole i nyere tid. Fire af dem er omdannet til ungdomsskoler og er dermed jo blevet i det folkelige ungdomsarbejde.

Sidste sommer kunne vi notere 40-års jubilæum for disse stævner ved en sammenkomst på Vestjyllands Højskole, som er nyt tilkommet medlem ved siden af de fem fra starten. Bortset fra de fire besættelsesår og et enkelt år, da det glippede på grund af et forstanderskifte, har der været holdt disse sammenkomster gennem alle årene. Fem gange har Try Højskole været vært for dem, både under Frode og Meta Fogt 1934, under Hilda og Sejlund i 1947, 1955 og 1962 og hos Axel Pedersen 1968. Denne stabilitet er vel det tydeligste bevis på, at Frode Fogts ord i 1934 blev taget til hjerte: Vi er ikke konkurrenter, der ikke kan tåle at se hinanden, men medarbejdere på en fælles sag, der har glæde og opmuntring af at gæste naboens skole og se, at den trives.

Også på anden måde har der gennem årene været kontakt mellem de to overlevende vendsysselske højskoler, der nu begge har rundet det første århundrede, og jeg benytter gerne denne lejlighed til en lykønskning til Try Højskole og et varmt ønske om, at Du må få fremtid, som Du fik minder.

Vrå, somren 1973.

Arne Brandt Pedersen.

En regnetime med Frode Fogt, 1947

PLOVEN - HØJSKOLEKATEDERET - PRÆDIKESTOLEN

Artiklens titel er Sejlund Sørensens ide. Og det dermed angivne emne er af undertegnede forstået som en opfordring til at gøre rede for, om der er en forbindelse mellem plov og prædikestol, og hvis der er, hvilken plads, højskolen da har i denne sammenhæng. - Måtte da efterfølgende linjer være forsøg på en besvarelse samtidig med, at de skal bringe den hundredårige skole en varm hilsen fra en tidligere elev, som har vandret bag ploven, lyttet foran højskolens kateder, selv stået på kateder, og som nu er i en præstegerning.

Flygtigt læst kan overskriftens tre substantiver opfattes som udtryk for en udvikling i spring, hvor mennesket, ud af den begivenhedernes kæde, som tilværelsen byder på, har grebet det, der i øjeblikket har passet én bedst, for så at vrage når nyt viser sig, som er interessantere og passer bedre til ens ambitioner - eller som blikfang for en "billig" novelle om plovkarlen, der blev en ærværdig præstemand. Men lad os holde fast ved emnet, som det er ment - og forstået.

At gå bag en plov er - som så meget andet - et "levende" arbejde. Prustende, kraftige heste foran, en mand bagved, furen af frodig muld, der vælder op under højre hånd. Liv over det altsammen. - Og det er fædrenes mark, man bearbejder, det er Danmarks jord, der beredes for, at den kim, som er lagt i kernen fra skabelsens morgenrøde, kan gro hos os, blive vort daglige brød. "Du pløjer den jord, som har liv i sig fra alt livs begyndelse, du sår kernerne, du ser det gro", "uden du ser hvorledes", din tilværelse opretholdes ved dette "vort daglige brød"; men! din tilværelse har også at gøre med fuglesangen under den blå himmel, solen, der skinner, og regnen, der falder over uretfærdige som over retfærdige. Sådan rumsterer tankerne i plovmanden, og han får en fornemmelse af her at være inde ved noget af det, som er selve livsbetingelsen.

Nå, ja. Alt dette kom jo ikke på nogle dage. Ved barnesengen, i forældrenes gøren og væren lå netop dette: "Ikke af brød alene". I hjemmet var undertonen den, at "i kærlighedens rige ret og magt går hånd i hånd/knytte som hinandens lige frit fuldkommenhedens bånd/ løse på en yndig måde så nødvendighedens gåde." Der var bøgerne: Menneskene i årtusinders lange løb og i nutiden - i prosa og i poesi. Og ikke at forglemme den lille skole, hvor der førtes levende tale, fordi det talte blev levet. - De første ungdomsår. Ens husbondsfolk. Det var ikke krisesnak det hele, selv om plovkarlens tid faldt i kriseårene. Bag hverdagens slid og småsnak anede man

"tanker med rødder i tidernes morgen", og da "falde spørgsmål/ med svar/ fulde af sæd/ over den evige grund". Da blev der mindet om, at "hist kirken står, den hvide/ der faldt i ungdomstide/ en sæd til sjælefred", - og svarene sagde også noget om den højskole, hvor disse mennesker havde hentet hjælp til at finde mening og godt mod, - til at leve i forventning under et glædeligt budskab, og derved fået åbnet muligheder for et godt udfald af det "guddommelige eksperiment", som menneskelivet jo er.

Da (1934) pakkede plovkarlen barndommens og ungdommens drømme og længsler og spørgsmål sammen med sit øvrige habengut og tog på Try Højskole. Og på dette stadie af hans livs vej blev der fra den gamle skole rakt ham så uendelig meget af det, der på et ungt menneske virker på een gang både kaldende, livsfornyende og livsbekræftende. Man havde der bag ploven gået og nynnet på, glædet sig i og grundet over dette med " et jævnt og muntert, virksomt liv på jord" - ikke at bytte med kongernes? - og dette med "øjet, som det skabtes, himmelvendt/ lysvågent for alt skønt og stort herneden/ og med de dybe længsler velbekendt/ kun fyldestgjort af glans fra evigheden". Nu så man digterens åndelige testamente lukket op, man så det personificeret hos Meta og Frode Fogt. Det var jo, hvad de levede og delte med os elever i beskeden færden, ved redelig, åndsbåren tale. Ungersvenden fik lært at se "det største i det mindste" ved at opdage, at bærende i disse to menneskers liv var " den trøst af sandheds ånd/ at lykken svæver over urtegården/ når støvet lægges i sin skabers hånd" - han så her glimt af livssandheden , han så, at den også var vendt imod ham. - Og lærerne, der satte os i gang med at lytte og spørge, og som gav os svar, der bar nye spørgsmål frem, og lærerne vendte spørgsmålene ind mod os selv, mindede om vor samhørighed med det inderste i tilværelsen, såvel som med det, vi havde omkring os: "Dig, som menneske, dansker og medborger, dig, som verdensborger og medmenneske", - dette vækkende, ansporende, tilskyndende, forpligtende, som er højskolens adelsmærke. - Den unge landbrugslærer (senere forstander) med det "praktiske" - og det meget andet: "den sten, hvis skønhed strålte/ formet af en mesterhånd/ den blev skøn, fordi han målte/ med vor skabers målebånd".

Så var de fem måneder gået. Men hvordan skulle man kunne holde alt dette for sig selv? Det, der i barndom og første ungdom lå i svøb, var nu i spiring, det brød på for at komme til udfoldelse, og med fornemmelse af en forpligtethed over for andre. Der var noget med forsyndelse og forkyndelse, frihed og bundethed, tilsvar og ansvar, - ikke "oplysning kun

om sivet/ men først og sidst med folkerøst oplysningen om livet". Hvad andet da end at sætte sig på skolebænk igen - i nogle år. - Og enten man så var brugelig eller ej for andre i disse for een selv så vigtige sager, så stod man dog en dag på katederet... og blev "prøvet" overfor Ludvig Schrøders ord: "Højskolen er der, hvor elevens trang mødes af lærerens evne".

Men her gjordes også den opdagelse, at idet elevens trang springer læreren i møde, da udfordres han på det, han taler om, han udfordres på, om han hører sandheden om sig selv og vil sige sandheden om mennesket i dets uholdbare situation. De lyttende foran katederet minder højskolen om dens store opgave og om dens hellige forpligtelse under johannesprologens ord om Døberen:"Der fremstod et menneske. Hans navn var Johannes. Han kom til et vidnesbyrd. Han var ikke lyset, men han skulle vidne om lyset. Det sande lys, det, som oplyser hvert menneske, var ved at komme til verden".

Og Johannes talte om øksen ved træets rod, om det uduelige, som måtte kastes på ilden, om ham med kasteskovlen, som ville rense sin lo, om at bære livets frugter. Og de lyttende sagde een, at, ligesom Johannes, sådan skal også højskolen gå ind under den udfordring, der ligger i prologen, og - samtidig selv være udfordreren, som bringer eleven til at se sin egen, i sig selv håbløse, stilling, så han/hun bringes til erkendelse af, at "føle vi ej i vort hjerte/ vi oprandt af gudeæt/ ej vi føle kan med smerte/ at vi arted' os kun slet/kun med spot det ord vi møde/ at genløse og genføde/ Gud os vil som sine børn". Da kom efterhånden det syn, som citatets to sidste linjer er udtryk for, til at virke stærkt på undertegnede. Der var noget med "de andre". Han udfordredes af et budskab af så rig fylde, så det stod klart, at han her var inde under noget,som ikke skulle være forbeholdt en særligt udvalgt skare, ej heller alene dem, som traf det gode valg at søge højskolen, men budskab til mennesket, hver og een, som strider og glædes, elsker og hader, skuffes og længes, ængstes og bønfalder og tvivler, - mennesket, som gang på gang falder fra, går bort fra Guds bestemmelse og måske "føle kan med smerte, at vi arted' os kun slet" og som derfor atter og atter må kaldes tilbage - på højskolens gode måde og på tusind andre måder, og altid, også under tugt og dom, med det ord, som har kærlighedens understregning: "Kom du, min Faders velsignede, det har behaget Faderen i himmelen at give dig riget". Thi:"genløse og genføde/ Gud os vil som sine børn".

Hvad var der så for plovkarlen andet end atter at sætte sig på skolebænk? - Og så fandt han sig en skønne dag anbragt som præst i en befolkning, han følte sig nært knyttet til - og nær den skole, som har været ham til så stor hjælp og berigelse.

4 generationer

Dermed er vi så ude over al tale om tilfældigheder og øjeblikkelige muligheder, ude over det med ambitioner og hvad der kan være mest givtigt og mageligt. Præsten står på den prædikestol, som blev betroet ham, skolemanden på det kateder, hvor han føler bedst at kunne gøre fyldest, og begge må erindre sig, at de går med hånden på d e n plov, som skal gå overalt og gå dybt, fordi den er "Herrens plov", og begge må stadig huske, at høsten vil altid slægte udsæden på. - Derfor må d e n vide, som styrer ploven, hvor han har sine hænder - og sit hjerte; han må vide, hvad han skal bane vej for, berede sædejorden for, og Hvem han har stillet sig til tjeneste for.

Sådan s k u l l e det være i vor gamle kirke, sådan s k a l det være nu. - Sådan m å t t e det være for højskolefædrene, måtte det samme da være n u !

H j e r t e l i g t i l l y k k e - o g t a k !

Bredkær præstegård, Klokkerholm
16/8 -73

Chr. V. Nielsen

SKOLENS LÆRERKRÆFTER

1873 - 1923

Seminarist *V. Søe-Jensen* (Vinteren 1876—77), nu Lærer i Rosenby.
Seminarist *Henrik Jensen* (1878—80), død.
H. P. Nielsen (Vinteren 1880—81), oprettede en Høj-skole i Assenløse paa Sjælland, senere Præst i Amerika.
S. Bertelsen, Aaby, senere Stationsforstander ved Kalle-havebanen.
Seminarist *P. Hvid* (1884—87), senere Forstander for Skals Højskole.
Seminarist *Johannes Graversgaard*, He, (1887—89), senere Lærer ved Staby Vinterlærerseminarium, død som Lærer i Gilleleje.
Seminarist *Søren Jensen*, Egaa, senere Lærer ved Vejstrup Højskole og Forstander for Faarevejle Fri- og Efterskole, død.
Seminarist *Joh. Sørensen-Gandrup*, Aalborg (1890—91).
— *J. Edv. Pedersen*, Dræby, (1890—92), nu Gaardejer i Asminderød.
Seminarist *J. P. Laursen* (1892—93), nu Lærer i Folke-skolen.
Seminarist *Kr. Poulsen*, Skaade, (1893—94), nu Børne-hjemsforstander i Skaade.
Seminarist, cand. phil. *Erh. Mørck Rasmussen* (1894—97), nu Kommunelærer i Horsens.
Seminarist *H. J. Hansen*, Oure, (1897—99), nu Første-lærer i Frederiksberg ved Sorø.
Laurids Knudsen, (1899—1900 og 1906—07).

Seminarist *C. Kock*, Musse (1900—01), nu Lærer i Jyd-strup ved Ringsted.
Seminarist *B. C. Sønderbeck* (1901—02), nu Lærer i L. Binderup.
Seminarist *L. Frederiksen* (1902—03), nu Lærer i Mylund.
cand. teol. *Gram Birkedal-Nygaard* (1903), nu Præst i Laurbjerg.

cand. teol. *Jens Birkedal* (1904), nu Realskolebestyrer i Brande.

Præliminarist *Joh. Didriksen* (1904—05), senere Realskolebestyrer.

Aage Jensen-Elmelund (1905—06), død som Forstander for Aaby Højskole.

Seminarist *Johan Andersen* (1907—08), nu Lærer i Haldager,

— *A. Markussen* (1908—09). Staaby.

— *Ejnar Schroll* (1909—10), Forfatter, Lærer i Folkeskolen.

Seminarist *L. Nygaard*, Maarslet (1910—11), nu Lærer i København.

J. P. Chr. Jensen (1911—12), nu Børnehjemsforstander i Nyborg.

Seminarist *Lars Andersen* (1912—14), nu Lærer i Folkeskolen.

Seminarist *Chr. Hansen* (1914—15.)

— *S. Sjelborg* (1915—17), nu Kommunelærer i Varde.

M. Mouritsen, Ollerup (1917—18), nu Lærer ved Efterskolen i Rens.

Holger Nielsen, Aaby (1917—19), nu Friskolelærer i Høve.

Seminarist *P. Vejrup* (1918—19), Forfatter, nu Lærer i Vittarp.

Seminarist *Svend Hillgaard* (1919—22), nu Lærer i Thorsager.

Seminarist *Alfr. Pedersen* (1919—20), nu Lærer i V. Hassing.

Madsen-Hjøllund (1920—), endnu Lærer ved Try Højskole.

Jens Jepsen, Bylderup (1921—22).

Landbrugskandidat *Bundgaard-Christensen*, Kolind (1922—23.

B. Andersen, Thorsted (1922—23).

LÆRERINDER

Fru *Else Thomsen-Udbye*, gift med Bogtrykker N. Udbye, Vejle (Sommeren 1878).
Emilie Splid (Sommeren 1879).
Sine Busk (Sommeren 1881).
Fru *Meta Fogt* (Sommeren 1916).
Marie Larsen, Hover (Somrene 1917, 1918 og 1919).
Sigrid Jørgensen, Mausing (Sommeren 1920 og 1921).
Sigrid Møllegaard, Trunderup (Sommeren 1922).
Rinne Andersen, Horsens (Sommeren 1923).

Skolens lærerkræfter 1923 - 1948

Lærer M. C. Christensen (1923—24), død.
Lærerinde frk. Edel Hansen, Brændskov (1924).
Lærer Aage Vittrup, Løgstør (1924—25).
Lærer Holger Andreasen (1923—26).
Landbrugslærer, forfatter Bundgaard Christensen (1922—25), død.
Forstander C. Fausing, Brunde Efterskole (1925—26).
Fru Anne Bak (nu Offersen), Sønderskolen, Vammen (1926—31).
Massøse Ingeborg Christiansen, Holbæk (1926).
Forstander Gaarde og hustru, Vesterdal Højskole (1926—35).
Lærer E. Lytzen (1926—27), død.
Landbrugslærer H. Nielsen (1926—27), nu Canada.
Husholdningslærerinde frk. Marie Nyboe (1927).
Journalist P. Østergaard, Kjellerup (1927—28).
Konsulent Kr. Jørgensen, Hadsund (1927—29).
Forpagter Jepsen og Asta Jepsen, Straagaard, Aabenraa (1928—30).
Forsøgsleder Esbensen (1929—30).
Friskolelærer H. Aagaard og hustru, Vallekilde (1930—35).
Folketingsmand Kr. Damsgaard, V. Skerninge (1930—33).
Lærer Einar Steensig (1930—31), død.
Gymnastiklærerinde Johanne Tranberg, Hodde (1931 og 32).
Husholdningslærerinde frk. Moesgaard Nielsen (1932).
Fru Signe Jensen (f. Vejen), Understed Skole (1933—35).
Forstander P. Sejlund Sørensen (1933—37 og fra 1943).

Student Ejvind Fogt (1934—40).
Lærerinde frk. Ingeborg Jensen, Vindehelsinge (1934—35).
Lærer C. H. Daugbjerg og Asta Daugbjerg (fra 1935).
Forstander Arne Jørgensen og fru Laura Jørgensen, Hald (1935—37).
Forstander Søgaard Jørgensen, Duborgskolen, Flensborg (1937—38).
Landbrugslærer Sletting Christensen og hustru (fra 1937).
Husholdningslærerinde Karen Thorup (1938—40).
Fru Hilda Sejlund Sørensen (f. Fogt) (1938 og fra 1944).
Forstander A. Truelsen og hustru, Aaby Højskole (1938—40).
Gymnastiklærerinde frk. Gudrun Jensen, Hæstrup (1940).
Lærer Orla Andersen, Klim (1940—41).
Husholdningslærerinde frk. Signe Larsen, Nyvraa (1941).
Fru Agnes Slot Nielsen (f. Laursen), Uldum Højskole (1941 og 42).
Lærer Alfr. Bech, Ollerup Gymnastikhøjskole (1941—44).
Husholdningslærerinde Grethe Bjerre (1942 og 43).
Lærerinde frk. Thyra Jensen, Nordborg Slots Efterskole (1943).
Realskolelærer H. Liengaard Henrichsen, Fredericia (1943—44).
Gymnastiklærerinde Asta Dahl, Ø. Brønderslev (1944).
Realskolelærer Ejlif Salomonsen, Tranebjerg, Samsø (1944—47)
Lærerinde Elisabeth Pjedsted Salomonsen, Tranebjerg, Samsø (1944—47).
Lærerinde Ingrid Mygind Christensen, Hasle (1945—46).
Lærerinde Eli Ravn Kristensen, Tolk, Sydslesvig (1945 og 46).
Husholdningslærerinde Lis Lund Klougart, Esbjerg (1948).
Haandarbejdslærerinde Ellen Rask, Ellidshøj (1948).

Skolens lærerkræfter 1948-1973

Frode Fogt. Lærer 1896-1914. Forstander 1914-44. Lærer 1944-55.

Mete S. Fogt. Lærerinde ved højskolen og friskolen 1916-67.

Peter Sejlund Sørensen. Lærer 1933-37. Forstander 1944-68. Lærer 1968-69 og 1973.

Hilda Sejlund Sørensen Lærerinde 1938 samt 1944-67 samt 1969 og 1973.

C. H. Daugbjerg. Lærer ved højskolen og friskolen 1935-54.

Asta Daugbjerg. Lærerinde ved højskolen og friskolen 1935-54.

L. Sletting. Lærer ved højskolen og friskolen 1937-54 samt 1969-70.

Svend Jensen. Lærer 1948-49.
Inge Andersen. Lærerinde 1949.
Rigmor (Laursen) Jensen. Husholdningslærerinde 1949-5o.
Hugo Hansen, læge. Lærer 1949-55.
Asta Christensen, sygeplejerske. Lærerinde 1949-55.
Asta (Jensen) Hansen. Lærerinde 1949-52.
Ingeborg Jensen, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 1949-5o.
Eiler Claussen, sognepræst. Lærer ca. 1933-55.
Rigmor (Pedersen) Sørensen. Lærerinde 1949-5o.
Karoline Ågård (Christiansen) Pedersen. Husholdningslærerinde 195o-55.
Edith H. Holm, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 195o-55.
Ellen Rask. Lærerinde 1948 og 195o.
S.A. Sørensen, seminarielektor. Lærer 1951-1967.
Jørgen Diemer Petersen. Lærer 1951-52.
Vera (Nielsen) Larsen. Lærerinde 1951.
Anna Marie G. (Vadmand) Nielsen. Lærerinde 1951-52.
Jytte B. Schacht. Lærerinde 1952-53.
Kamma (Nielsen) Mølgård. Lærerinde 1953-54.
J. P. Sørensen. Lærer 1954-55.
Inger Cgristensen. Lærerinde 1954-55.
Karen Østervang Christensen. Lærerinde 1955.
Gunnar N. Jensen, konsulent, MF. Lærer 1954-55.
Margrethe Hansen. Forstanderinde 1955-72 samt 1973-74.
Inger (Larsen) Fejborg. Lærerinde 1955-6o samt 1962-66.
Erik Jensen. Lærer 1955.
Inge M. Jørgensen. Sygeplejelærerinde 1955-57.
J. Sigurd Pedersen. Lærer 1955-68. Ved friskolen 1955-7o.
Anna Pedersen. Lærerinde ved friskolen 1955-7o.
Karen M. Friis Nielsen. Sygeplejelærerinde 1957.
Ulla Sørensen, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 1958.
Malthe Jacobsen, amtslæge. Lærer 1958.
Karen Thrane Møller. Sygeplejelærerinde 1959-63.
K. Simonsen, kredslæge. Lærer 1957-61.
Halvar Heuch, læge. Lærer 1961-71.
Anna Ingerslev. Lærerinde 1964-65.
Henning Thrane, præst. Lærer 1960-65.

Student Ejvind Fogt (1934—40).
Lærerinde frk. Ingeborg Jensen, Vindehelsinge (1934—35).
Lærer C. H. Daugbjerg og Asta Daugbjerg (fra 1935).
Forstander Arne Jørgensen og fru Laura Jørgensen, Hald (1935—37).
Forstander Søgaard Jørgensen, Duborgskolen, Flensborg (1937—38).
Landbrugslærer Sletting Christensen og hustru (fra 1937).
Husholdningslærerinde Karen Thorup (1938—40).
Fru Hilda Sejlund Sørensen (f. Fogt) (1938 og fra 1944).
Forstander A. Truelsen og hustru, Aaby Højskole (1938—40).
Gymnastiklærerinde frk. Gudrun Jensen, Hæstrup (1940).
Lærer Orla Andersen, Klim (1940—41).
Husholdningslærerinde frk. Signe Larsen, Nyvraa (1941).
Fru Agnes Slot Nielsen (f. Laursen), Uldum Højskole (1941 og 42).
Lærer Alfr. Bech, Ollerup Gymnastikhøjskole (1941—44).
Husholdningslærerinde Grethe Bjerre (1942 og 43).
Lærerinde frk. Thyra Jensen, Nordborg Slots Efterskole (1943).
Realskolelærer H. Liengaard Henrichsen, Fredericia (1943—44).
Gymnastiklærerinde Asta Dahl, Ø. Brønderslev (1944).
Realskolelærer Ejlif Salomonsen, Tranebjerg, Samsø (1944—47)
Lærerinde Elisabeth Pjedsted Salomonsen, Tranebjerg, Samsø (1944—47).
Lærerinde Ingrid Mygind Christensen, Hasle (1945—46).
Lærerinde Eli Ravn Kristensen, Tolk, Sydslesvig (1945 og 46).
Husholdningslærerinde Lis Lund Klougart, Esbjerg (1948).
Haandarbejdslærerinde Ellen Rask, Ellidshøj (1948).

Skolens lærerkræfter 1948-1973

Frode Fogt. Lærer 1896-1914. Forstander 1914-44. Lærer 1944-55.

Mete S. Fogt. Lærerinde ved højskolen og friskolen 1916-67.

Peter Sejlund Sørensen. Lærer 1933-37. Forstander 1944-68. Lærer 1968-69 og 1973.

Hilda Sejlund Sørensen Lærerinde 1938 samt 1944-67 samt 1969 og 1973.

C. H. Daugbjerg. Lærer ved højskolen og friskolen 1935-54.

Asta Daugbjerg. Lærerinde ved højskolen og friskolen 1935-54.

L. Sletting. Lærer ved højskolen og friskolen 1937-54 samt 1969-70.

Svend Jensen. Lærer 1948-49.
Inge Andersen. Lærerinde 1949.
Rigmor (Laursen) Jensen. Husholdningslærerinde 1949-5o.
Hugo Hansen, læge. Lærer 1949-55.
Asta Christensen, sygeplejerske. Lærerinde 1949-55.
Asta (Jensen) Hansen. Lærerinde 1949-52.
Ingeborg Jensen, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 1949-5o.
Eiler Claussen, sognepræst. Lærer ca. 1933-55.
Rigmor (Pedersen) Sørensen. Lærerinde 1949-5o.
Karoline Ågård (Christiansen) Pedersen. Husholdningslærerinde 195o-55.
Edith H. Holm, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 195o-55.
Ellen Rask. Lærerinde 1948 og 195o.
S.A. Sørensen, seminarielektor. Lærer 1951-1967.
Jørgen Diemer Petersen. Lærer 1951-52.
Vera (Nielsen) Larsen. Lærerinde 1951.
Anna Marie G. (Vadmand) Nielsen. Lærerinde 1951-52.
Jytte B. Schacht. Lærerinde 1952-53.
Kamma (Nielsen) Mølgård. Lærerinde 1953-54.
J. P. Sørensen. Lærer 1954-55.
Inger Cgristensen. Lærerinde 1954-55.
Karen Østervang Christensen. Lærerinde 1955.
Gunnar N. Jensen, konsulent, MF. Lærer 1954-55.
Margrethe Hansen. Forstanderinde 1955-72 samt 1973-74.
Inger (Larsen) Fejborg. Lærerinde 1955-6o samt 1962-66.
Erik Jensen. Lærer 1955.
Inge M. Jørgensen. Sygeplejelærerinde 1955-57.
J. Sigurd Pedersen. Lærer 1955-68. Ved friskolen 1955-7o.
Anna Pedersen. Lærerinde ved friskolen 1955-7o.
Karen M. Friis Nielsen. Sygeplejelærerinde 1957.
Ulla Sørensen, forstanderinde. Sygeplejelærerinde 1958.
Malthe Jacobsen, amtslæge. Lærer 1958.
Karen Thrane Møller. Sygeplejelærerinde 1959-63.
K. Simonsen, kredslæge. Lærer 1957-61.
Halvar Heuch, læge. Lærer 1961-71.
Anna Ingerslev. Lærerinde 1964-65.
Henning Thrane, præst. Lærer 1960-65.

Martha M. Pedersen. Sygeplejelærerinde 1964-65.
Martha Johansen. Sygeplejelærerinde 1964 samt 1965-66.
B. Berg Nyborg, læge. Lærer 1960-73.
Birthe M. (Seindal) Dybro. Sygeplejelærerinde 1964-69.
Henrik Christiansen, sognepræst. Lærer 1966-73.
Lena I. Nielsen. Sygeplejelærerinde 1966-67.
Inger M. Poulsen. Lærerinde 1966-67.
Ingrid S. (Jørgensen) Sørensen. Sygeplejelærerinde 1967-68.
Karen Rand Jørgensen. Lærerinde 1967-69.
Axel Pedersen. Forstander 1967-73.
Sune Christensen. Lærer 1968-70.
Inge Christensen. Sygeplejelærerinde 1969-70.
Hans Peder Jensen. Sygeplejelærer 1968-69.
Ingeborg Dalgas. Lærerinde 1969-70 samt 1973.
Gunver Nielsen. Sygeplejelærerinde 1969-70.
Erik Black Hansen. Lærer 1971-73.
Minna Kiilerich. Sygeplejelærerinde 1971-73.
Elsebeth Koldby Jensen. Lærerinde 1971.
Birthe Højrup. Sygeplejelærerinde 1971.
Hanne Rasmussen. Sygeplejelærerinde 1971-72.
Lomholt, læge. Lærer 1972-1974.
Hanne Marie Jensen. Sygeplejelærerinde og konstitueret forstanderinde 1972-73.
Eric Henrichsen. Lærer 1971-73.
Kjeld Christensen. Lærer 1971-72.
Karen Lomholt. Sygeplejelærerinde 1972-74.
Hanne Laura Nielsen. Lærerinde 1972-74.
Carl Duus. Lærer 1972-74.
Eva Olsen. Lærerinde 1972-73.
Henrik Larsen. Lærer 1973.
Dieter P. Küssner. Lærer fra 1973.
Dorte Knudsen. Sygeplejelærerinde fra 1973.
Elna Sørensen. Lærerinde 1973-74.
Knud Fogt. Forstander fra 1973.

TRY HØJSKOLE - SIDEN SIDST: FORÅR 1973

En væsentlig side af højskolemiljøet er det sociale samvær - man bor sammen, arbejder sammen, er på ture sammen, fester sammen o.s.v. Den nære kontakt udvikles, og der opstår frugtbare debatter m.m.

Efter at vi lærere på behørig måde havde taget afsked med forstanderinde Margrethe Hansen (der forlod skolen juni -72, og som senere er vendt tilbage) ved et veldækket bord, hvor bestyrelse og skolekreds var indbudt, samledes lærere og elever til en ikke tilrettelagt vellykket afskedsaften med elevholdet efterår -72. En hyggelig, fordoms- og bramfri gangfest, som sent vil glemmes. Morgennatten derefter genlød luften af kvidrende stemmer udenfor lærerhjemmene: Michael med en traktor - en anhænger fuld af elever - så var det med at få fjerene rystet af sig. Efter morgenbordet delte eleverne, der havde overtaget lærerrollen for en dag, rundhåndet og sjovt ud af den erhvervede bastante viden om os alle.

-Good bye-

Inden årsskiftet faldt en af de sidste af de interimistisk opsatte skillevægge mellem gang og opholdsstue, således at skolen på nær den nye foredragssal stod klar til at modtage de mange nye endnu ukendte ansigter.

Imellem jul og nytår havde folkedanserne landsstævne her på skolen, og i begyndelsen af februar fyldte de igen gymnastiksalen med spil og dansglæde - også til fornøjelse for de nys ankomne elever.

Sidst i februar forlod Flemming Østergård, der nu er selverhvervende, skolen, hans tid som militærnægter var overstået. Held og lykke fremover!

Midt i april oplevede vi igen samværet med de ældre på plejehjemmet Søholm ved Århus, hvor vi som sædvanlig blev godt modtaget og godt informeret. Hjemturen gik om ad FDB-fabrikkerne i Viby. Arbejdsgang, diverse hygiejnekrav og produkterne fra margarine-, reb-, høstgarns- samt teknisk-kemisk fabrik blev beskrevet efter de i industrien kendte kommercielle kundeprogrammer.

Af aftenarrangementer skal nævnes fætterfesten, som eleverne indbød til først i april, en af de uforglemmelige aftener, hvor hvisken - snakken - gjalde-råb - det sønderrivende bedøvende afløstes af det mere velklingende svejende. Det er rart, ja uundværligt med nogle pusterum, når arbejdspresset er så stort, som det er her på skolen. Vi har også mange gode elevaftener at tænke tilbage på, - spøg som fastelavnstønden med katten og appelsinen og hvad der ellers var med til at lokke smilet frem.

Gymnastiksalen var den 25. april atter ramme om Dronninglund Musikforenings forårskoncert. Her var det igen i maj, at organist Åge Lund hyggede om os med sang og spil - han causerede i musikforståelse m.m. En og anden er nok gået hjem med et ændret syn på de ting.

Den 23/5 causerede nogle elever med lærere fra Den rejsende Højskole over en busrejse i Pakistan. Lysbilleder - taler - debatter - en alt ialt vellykket aften, som gav et godt indblik - ikke alene i landet Pakistan - men også i den specielle skoleform, der er opdelt i en planlægnings -, rejse -, bearbejdnings - og formidlingsdel.

På teatret i Ålborg så vi en af klassikerne, Elektra, med Lene Tiemroth i hovedrollen. Et godt stykke, der har duften af myte i sig.

En aften henimod slutningen af kursuset orienterede næstformanden i DSR, Gerda Donzig, om DSR's opbygning, mål og virke, en udmærket aften med små hib til de forskellige.

Traditionen tro var vi på storskovstur og skagenstur. På skagensturen deltog næsten hele personalet.

Elevernes afskedsaften tonede ikke ud i det store samvær, men mere i hyggelige små grupper på gangene og i opholdsstuen.

-Farewell-

Hen imod sommerferien var det sidste af byggerodet fjernet, der var guldfisk i det nye springvand, vejen ned forbi skolen var blevet asfalteret, og den 28. juni afdækkede pedel Lindstrøm skiltet foran skolen som optakt til den egentlige indvielse af de nye bygninger.

Som stedfortræder for skolens formand, Alfred Kristensen, der var syg, åbnede bestyrelsesmedlem, assurandør Jørgen Svanholm, højtideligheden, der fandt sted i den nye foredragssal.

Axel Pedersen takkede de i byggeriet implicerede parter. Derefter fremdrog han i sin indvielsestale noget af det centrale: At vedkende sig sin kulturarv, tillid - arbejde og glæde, og erklærede da skolen for indviet.

Inspektør Vilhelm Nielsen bragte en hilsen og lykønskning fra undervisningsministeriet og direktoratet for ungdomsundervisningen.

Efter Knud Fogt og andre taleres indlæg og lykønskninger afsluttedes begivenheden med et godt traktement af pindemadder fra kokken Leo's køkken.

Her til sommerferien måtte skolen tage afsked med forstander Axel Pedersen, konstitueret forstanderinde Hanne Marie Jensen, lærerne Erik og Minna Blach Hansen samt timelærerne Eva Olesen og Erik Henriksen, der alle efter lang tids virke ønskede at trække sig tilbage til andre opgaver.
Vi ønsker dem held og lykke til.

- So long -

Carl Duus.

TRY HØJSKOLE - SIDEN SIDST:

EFTERÅR 1973

"Thi end lever den gamle af dage"-

Efterårssemestret tegnede til at blive Try Højskoles sidste sygeplejeforskolekursus. En uddannelsesomlægning for de vordende sygeplejersker var de senere år rykket nærmere - og da først Ålborg - og i år Hjørring sygehus meddelte, at de selv ville oprette en forskole for sygeplejerskeuddannelsen, forsvandt grundlaget for den indsats Try Højskole havde viet sine kræfter siden 1955, da skolen blev statsanerkendt forskole for sygeplejerskeuddannelsen.

Disse dystre perspektiver tog dog hverken modet eller arbejdsglæden fra de nyansatte og "gamle" medarbejdere, Knud og Hilkka samlede til et forberedende planlægningsmøde inden efterårskursusets start. Her lagdes rammerne for det kursus, der begyndte med 50 elever den 1. august.

Højskolen præges af at være et midlertidigt fællesskab. Mennesker mødes, og man lærer, oplever og former et fællesskab, der måske kan give nye livsimpulser - åbne andre horisonter. For sygeplejens vedkommende ønsker Try Højskole desuden at formidle den faglige dygtighed, hospitalsuddannelsen senere kræver.

Og mennesker skilles efter en tid at have levet sammen på højskolens grundvilkår: Uden standsforskel at mødes i undervisning og fritid - uden standsforskel at opbygge et fællesskab mennesker imellem.

Ville vinteren lykkes for elever og medarbejdere i fællesskab? Mange var spørgsmålene, da efterårsholdet ankom.

En sygeplejefaghøjskole er to ting. Fagskole og højskole i ét, det stiller særlige krav til elevflokken. Ved skolens strenge betoning af den faglige dygtiggørelse og med en eksamen ventende forude lægges der snævre bånd på elevernes udfoldelsesmuligheder ud over den daglige undervisning. Timetal og forberedelse kræver sit, men på trods af fagaktiviteten evner de fleste at gå ind i højskolens oplevelsessituation. Jeg tør endda med rolig samvittighed give sygeplejeforskolens elever det ærlige skudsmål, at de også som højskoleelever kan regne sig blandt de bedste, der i disse år besøger landets højskoler. Det er som om valget af sygeplejen som senere livsgerning har givet dem et mere bevidst forhold til deres medmennesker, så de ofte i undervisningssituationen viser en forbavsende engageret og forstående holdning til vitale problemstillinger i den menneskelige hverdag. Efter en del år i højskolens tjeneste bekræftede netop sygeplejerskeforskolens elever mig i nytten og glæden ved at bevare højskolen som et mødested for voksne mennesker.

Try Højskoles dagsrytme er selvfølgelig præget af det pensum, der skal nås, men ud over det har der i efterårets løb været timer, hvor elever og lærere kunne mødes i oplevelsen af en verden uden for fagets snævre rammer.

Den "genopdagede" morgensang blev dette efterår et sådant mødested. Den vagthavende lærer fik ansvaret for tilrettelæggelsen af morgenkvarteret inden undervisningens påbegyndelse, der foruden sangen ofte gav en digters, filosofs eller historikers erfaringer fra menneskelivet som optakt til dagen. Også elever meldte sig som initiativtagere til denne enkle morgensamling og understregede derved, at højskolen netop er et mødested, hvor vi er fælles om udforskningen og oplevelsen af menneskelivets grundvilkår.

Også vores ugentlige mødeaften må nævnes i denne sammenhæng. En typisk egnsskole har svært ved at holde på eleverne i weekenderne. Det nære hjem, kæresten og andre personlige bindinger frister eleverne til at svigte højskolen i fritimerne, netop derfor holdt vi også dette efterår strengt på, at vi alle i fællesskab skulle mødes en enkelt hverdagsaften over en kop kaffe for at sludre, hygge og more os sammen i forskellige underholdnings-

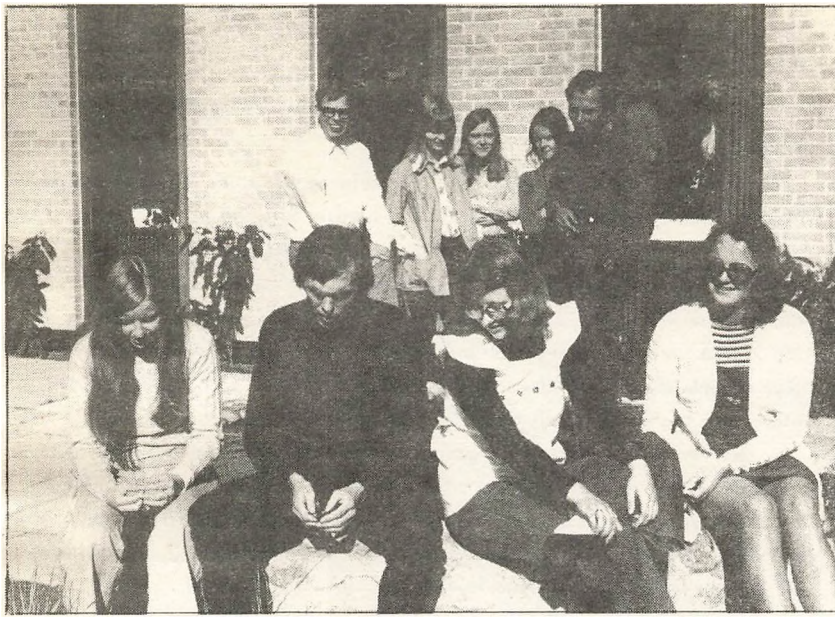

Frikvarter ved springvandet, efteråret 1973

og oplevelsessituationer. Også disse aftener var med til at understrege højskolens grundide: Ikke at fortabe sig i ensidig faglig dygtiggørelse, men at kunne mødes på trods af alle særinteresser i et fællesskab.

Af andre oaser, der brød dagens rytme, kan nævnes vores udflugt i den dronninglundske storskov, der også omfattede et besøg på Voergård Slot - denne pragtfulde renæssanceborg, der engang blev tilbudt Try Højskole som ramme for højskoleundervisningen. Eller den fagligt - kreative udflugt i det vendsysselske, der omfattede besøg på Dronninglund Mejeri, Hjallerup rensningsanlæg og Åsted vandværk (hygiejnelærernes fagområde), men som desuden gav oplevelsen af Skagen med dens fortidsminder og billeder af skagensmalernes følsomme indleven i denne landsdels særlige lys, mennesker og landskab på kunstmuseet. Efter en tung travetur gennem sandmilen og en velfortjent fællesmiddag sluttedes dagen i Strandby kirke.

Efteråret bød også på en velbesøgt naboaften. 125 af skolens venner samledes i festligt lag for at hilse det nye forstanderpar velkommen. Venner fra Egense havde ligeledes en dejlig aften og et grænselandskursus føjede sig til rækken af møder afholdt på skolen dette efterår.

100 års-jubilæet, der er dette skrifts særlige baggrund, blev for personale og elever den foreløbig festligste oplevelse i efterårssemestrets begivenheds-række. To dages jubilæumsfest, hvor gaver, taler og gæster var lige talrige - og hvor forstanderen fra Vrå Højskole, Fr. Christensen sagde de sande og rammende ord, der skal afslutte disse randbemærkninger om efterårskursuset 1973, hvor Try Højskole i modernisered og fuldt udbygget skikkelse for næstsidste gang vil tage afsked med et sygeplejerskeforskolehold: Det kan virke urimeligt, at staten med den ene hånd bruger millionbeløb til modernisering af Try Høj-skole og med den anden hånd roligt fratager skolen dens naturlige elevklien-tel ved at flytte forskoleuddannelsen til Hjørring. På den baggrund er det godt at mærke den optimisme og vilje til at påbegynde nye og uprøvede veje i højskolens tjeneste i de kommende år - gid det må lykkes.

Dieter Küssner

JUBILÆUMSFESTEN

Ved æresporten, den 3. november om morgenen

Da Try Højskole kom til verden den 4. november 1873 kunne dens fædre - med dyrlæge og højskoleforstander E.G.A.Mørck i spidsen - nok forudsige, at hvis "barnet" var levedygtigt, ville det en skønne dag kunne fejre sin 1oo-års fødselsdag.

"Barnet" var levedygtigt - trods børnesygdomme og mangelsygdomme, der i perioder kunne være truende nok. Jubilæumsfesten kom. Det 1oo-årige fødselsdagsbarn havde fået nyt, fint "tøj" i form af bygninger og ydre rammer, og de nuværende "fædre" - bestyrelse og forstander - besluttede, at der skulle holdes fest. De syntes, der var noget at feste for.

Et jubilæumsskrift var jo allerede forberedt i 1971. En festkomité blev nu nedsat og holdt sit første møde den 11. juli 1973 for at optrække hovedlinjerne for festen.

Et digt, som jeg havde skrevet som en hilsen til Try, der har været Try Højskoles forudsætning, blev nævnt som en mulighed for at blive til en jubilæumskantate. - Kantate har jo noget med sang at gøre, og hvem kunne og ville i givet fald komponere, arrangere og dirigere den slags.

Kun ét navn var fremme: S.A.Sørensen, fhv. seminarielektor og tidligere Try-elev og Try-lærer samt fhv dirigent for Try Ungdomforenings sangkor. Han sagde ja og skabte musikken på ganske få dage. Kantatens udøvere blev en række sangglade gamle elever og andre venner af skolen fra den nærmeste egn og helt til Hjørring. Vi mødtes nu hver onsdag aften i august, september og oktober. S.A.Sørensen var vital og inspirerende "som i gamle dage", og for hans indsats - helt pr. honnør - skal her bringes en hjertelig tak.

Vi sangere brugte hver sit næb efter bedste evne, og hver aften gav højskolen kaffe, hvorefter vi sang af karsken bælg - nu efter Højskolesangbogen. For os, der var med, var det en stor oplevelse. Sagt med Bjørnsons ord: "Sangen forener - -".

Det var kun en enkelt side af forberedelserne. De var mange og gjaldt f. eks. festens program med talere og underholdning, spiseplan og spiseplads, indbydelse til særlige gæster - især tidligere Try-lærere, bekendtgørelse i bladene m.m.m.

En så stor fest er som en ligning med mange ubekendte, hvor mange "tandhjul" skal gribe ind i hinanden. Alt skal helst forløbe, så det hele ser ud til at være legende let. Og det er jo sådan, at fantastisk meget kan klares, når alle er indstillet på, at hver tager sin tørn - enten det så som her var skolens bestyrelse, lærere og forstanderpar, elever og hjælpsomme naboer og ikke mindst skolens praktiske medhjælpere.

Selve jubilæet fejredes i to dage: Lørdag den 3. og søndag den 4. no-

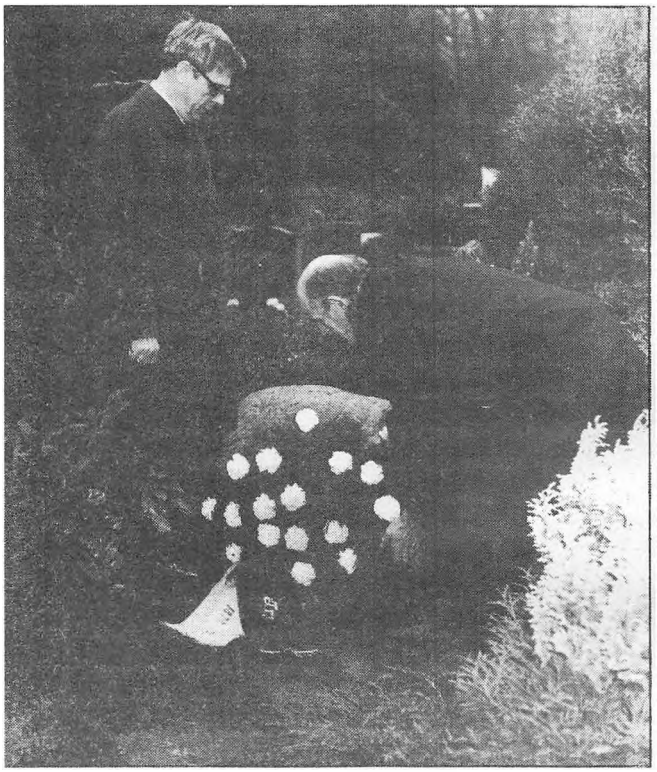

Skolens formand, Alfred Kristensen,
lægger en krans på Frode Fogts grav

vember. Lørdagen indledtes med besøg på Dronninglund kirkegård, hvor medlemmer af skolens bestyrelse ledsaget af medlemmer af Fogt-familien og enkelte fremmødte gæster nedlagde signerede kranse ved de tre første forstanderpars grave: Mørck, J. H. Fogt og Frode Fogt. I den forbindelse er der grund til at takke Dronninglund menighedsråd, fordi det havde ladet Mørcks mindesten rense og sørget for ny beplantning.

Senere på dagen mødte adskillige deputationer og gæster med gaver, blomster og lykønskninger. Det er ikke stedet her at nævne alle givere, men jeg går vist ingen for nær ved at nævne Dronninglund Sparekasse for en betydelig pengegave og to smukke vægtæpper, Try Friskole for en god pengegave og Try Brugsforening for en morsomt arrangeret pyramide af Cirkelkaffedåser med indhold (Hvad er åndsliv i Danmark uden kaffe?). Der ud over var der mange smukke blomster, værdifulde malerier og anden kunst,

Gårdejer Folmer Skaksen overbringer Sparekassens gave

bl. a. et fint stykke kunsthåndværk lavet og skænket af Robert D. Madsen, Mølbak Kunstsmedje ved Ø. Vrå. Robert Madsen er gammel Try-elev og havde i jubilæumsdagene udstillet en stor
opstillet i haven.

Ikke mindst velkommen var de mange pengegaver, som gamle elever, naboer og andre venner af Try Højskole havde skænket. Fra skolens bestyrelse og forstanderpar er jeg bedt om her at bringe en hjertelig tak for alle gaver og hilsener, der føltes som et håndslag til fremtids virke.

Lørdag eftermiddag samledes ca. 250 gæster og hjemmehørende i gymnastiksalen om følgende program: Velkomst ved højskolens formand, Alfred Kristensen, og festtale af fhv. forstander Bøgh Andersen, Jaruplund, Sydslesvig, hvorefter den omtalte kantate blev fremført. Derefter talte skolens tidligere landbrugslærer Kr. Damsgård (nu kirke- og trafikminister) og jeg, der gav et rids af skolens historie og søgte at finde en "rød tråd" af noget blivende og tidløst gennem alt det skiftende og tidsprægede i de 100 år.

Sidst talte nuværende forstanderinde, Margrethe Hansen, og forstander Knud Fogt om skolens nutid og fremtidsmål - alt sammen indrammet af en række gamle, men stadig aktuelle, sange fra Højskolesangbogen.

Næste akt var festmiddagen, hvor hovedaktørerne bag kulisserne var kokkene Flemming fra Try og Karsten fra Stidsholt Ungdomsskole og deres dygtige og udholdende medhjælpere ved pyntning, opstilling, tillavning, anretning og opvartning.

Snart begyndte afviklingen af en lang række taler - myndigt, men muntert ledet af den udnævnte toast-master, pastor Chr. V. Nielsen, Hellevad, - også gammel Try-elev. Det gennemgående tema i den lange, men inspirerende talerrække var minder og tak fra fortiden samt gode råd og ønsker for fremtiden.

Med risiko for at glemme enkelte skal jeg her nævne talerlisten: Forstanderne Brandt Pedersen og Fr. Christensen, Vrå, forstander Alfred Truelsen, Åbybro, lærer J. Sigurd Pedersen, Stidsholt, og lærerinde Lisbeth Salomonsen, Viby J. - tre tidligere Try-lærere. Desuden fru forstander Buhrkall og forstander H. M. Hansen fra naboungdomsskolerne Stidsholt og Dronninglund, forstanderinde frk. Maja Foged, Sundhedsstyrelsen, sparekassedirektør Thomsen, Dronninglund, pastor Henrik Christiansen, Dronninglund (nu domprovst i Helsingør) samt min gamle veninde og slægtning fru Julie Jensen og af to gamle elever, grd. Anton Bak og sygeplejerske Else Jensen. Endelig læste jeg, der ganske vist ikke er Try-elev, et til lejligheden forfattet digt på vendsysselsk om en gammel højskoleelevs drømmefantasier om et Try-ophold. To af linjerne lød sådan:

"A løtte nok så trowle, så det i mit hue ku bryej.
A tøt, at hiele werden dæj war sammelt hær i Tryej."

Under festen tror jeg faktisk, vi var mange, der næsten følte, at hele verden den var samlet her i Try.

Knud Fogt sluttede talerrækken med en hjertelig tak til alle, som havde bidraget til at gøre dagen rig og festlig. Talen mundede ud i udnævnelsen af 2 æresmedlemmer af Den Selvejende Institution Try Højskole, nemlig den 90-årige tante Emma (Emma Djernis, Grindsted) og den 91-årige Kirstine fra Nørgård i Try. De to elskelige damer - gamle af år, men unge af sind - blev hyldet efter fortjeneste, for hvad de hver på sin vis har øvet over for Try Højskole i ca. 70 og 50 år.

Efter festmiddagen blev der danset et par timer til inciterende musik af Dronninglund Musikforening, som så mange gange har skabt musikalsk glæde på højskolen. Glemmes må det heller ikke, at to af de samme musikere havde ydet musikalsk underholdning under middagen og spillet til sangene.

En særlig oplevelse var det, at et meget stort antal 4o-års jubilarer fra vinterskolen 1933-34 med ægtefæller havde sat hinanden stævne. Samme vinterskole var i øvrigt også undertegnedes debut som lærer her.

Søndagsfesten begyndte kl. 19.3o med ca. 16o deltagere. Her talte Knud Fogt, kantaten blev genfremført, hvorefter jeg viste lysbilleder fra Try Højskoles nyere historie. Til denne aften var indbudt sangerne til kantaten med ægtefæller samt musikerne fra Dronninglund Musikforening med ægtefæller. Ved et festligt kaffebord talte Margrethe Hansen, og S. A. Sørensen causerede oglæste enkelte af sine vendsysselske digte. Bagefter blev der danset og efter god højskoleskik sluttede også denne fest med en aftensang.

I min kalenderbog har jeg lakonisk skrevet: "Vellykkede og gode festdage. Glade, lettede og taknemmelige i seng."

Sådan følte vi, der var i begivenhedernes centrum det, og det er min tro og mit håb, at jubilæumsfesten må være en spiredygtig kærne for godt højskoleliv i Try.

25. maj 1974. P. Sejlund Sørensen

Try Højskole - siden sidst: Forår 1974

AF DAGBOGEN:

4.2.74 Forårskursets start.
13.2. Forstander Kiær Nielsen, Ålborg Teknikum: Island i film og foredrag.
23.2. Fastelavnsbal for efterårsholdet 73 og skolens nuværende elever.
2.3. Hals Pensionistforening er "En dag på Højskole". Dronninglund Folkedanserforening har Liegstow på højskolen.
9.3. Vendsyssel Amatørscene opfører Carl Gandrups skuespil "Falske nøgler".
13.3. 3 dages besøg af Esbjerg Højskole. Almenlinjen samtidig på genbesøg med afstikker til Slesvig.
3.4. Sang- og musikaften med organist Aage Lund og fru Gudny Lund, Randers.
17.4. "Østeuropa i dag og i morgen". Foredrag ved forf. Gunnar Nissen.
3o.4. Spadseretur til Storskoven. Besøg af Dybvad Husmoderkreds.
4.5. "Institutionernes tyranni". Foredrag ved adj. Bertil Haarder, Ålborg.
14.5. "Atomslagstykket" ved Jomfru Ane Teatret i Aså.
15.5. Atomkraftværker? - Debataften i Vorså.
2o.5. 3-dages tur for almenlinjen til Sverige. Station: Den nord. højskole, Kungälv.
29.5. "Spillemand på tagryg", Ålborg Teater.
12.6. Skagenstur. Nordjyske folkedansere øver til sommerstævnet i Skagen. Gentages 27.6.
18.6. Volstrup Husmandsforening på besøg.
21.6. Afslutningsfest.
22.6. Forældrefrokost og hjemrejse.
22.6. Aså Husmoderforening på besøg.

Forårsholdet 1974 vil indgå i Try Højskoles historie som holdet, hvor både

I foredragssalen

højskoleelever på almenlinjen og sygeplejeelever prøvede at gå 5 mdr. i spænd.

Forventningerne var store og forskellige, da vi begyndte - næppe alle blev indfriede undervejs. Men på trods af forskellige mål og mening med tilværelsen var mødet mellem elever og lærere ikke forgæves: Vi holdt højskole.

Med dette forårshold siger Try Højskole farvel til den eksamensforberedende sygeplejeundervisning. Sygeplejen vil stadig kunne findes som et undervisningstilbud, men de almene højskolefag, HF-forberedelsen og journalistlinjen har overtaget nu.

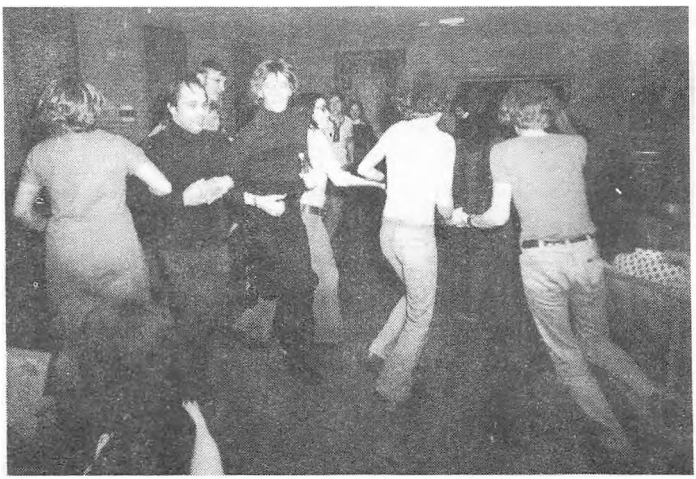

Onsdag-diskotek

Et farvel til sygeplejen er samtidig et farvel til fagenes lærerkræfter. Forstanderinde Margrethe Hansen genoptager sit afbrudte otium i Hals, Karen Lomholt helliger sig i øjeblikket "Doktorgården" i Dronninglund, mens Dorte Knudsen og Ole Hansen, der vel nærmest har været på gæsteoptræden, søger nye og andre græsgange. Et roligt og arbejdsomt kapitel i Try Højskoles 100-årige historie er slut.

Men ved et nyt hundredårs begyndelse vender skolen således tilbage til sit oprindelige ståsted: at være folkehøjskole for voksne elever.

Dieter Küssner

ELEVFORENINGEN OG JUBILÆUMSSKRIFTET

Planen var, at det her foreliggende jubilæumsskrift skulle udsendes omkring jubilæumssdagen i november 1973. Sejlund har med kærlighed og interesse redigeret bogen. Han og de mange medarbejdere fortjener en stor tak.

Forstanderskiftet, overgangen til almindelig højskole og forhold av teknisk natur har bevirket, at skriftets udgivelse er blevet stærkt forsinket. Vi undskylder og beklager dette, idet vi dog håber, at jubilæumsskriftet ikke er mindre velkomment av den grund.

I de senere år har vort årsskrift været en lille julehilsen. Når vi i år sender så stort et skrift ud, er det naturligvis på grund av jubilæet. Imidlertid håber vi fremover at kunne udgive et årsskrift hvert år. Er du interesseret i at holde kontakt med din skole, beder vi dig strax sende dit medlemsbidrag (15 kr.) til Try Højskoles elevforening, 9330 Dronninglund, giro 3 48 90. Så står du som medlem og er sikker på at modtage vort næste årsskrift. Vi beder dig sende beløbet med det samme, så glemmer du det ikke.

Vor jubilæumsfest viste, at Try Højskole har mange trofaste venner blandt sine gamle elever. Det er vi glade for. Det betyder uendelig meget for os, der står i arbejdet. Vi håber, at mange slutter op om skolen og elevforeningen, også til glæde for dem selv.

Gamle elever er altid kærkomne gæster på Try Højskole, enten de nu kommer til et møde eller lignende, eller de bare kigger indenfor.

Knud Fogt

INDHOLD

P. Sejlund Sørensen: Forord 3
P. Sejlund Sørensen: Hilsen til Try 5

Try Højskole i 100 år 12
P. Sejlund Sørensen: 1873-1876, Tilblivelse, E.G.A. Mørck 15
Knud Fogt: 1876-1914, Marie og J.H. Fogt 21
Knud Fogt: 1914-1944, Meta og Frode Fogt 30
P. Sejlund Sørensen: 1944-1968, Hilda og Peter Sejlund Sørensen 46
Margrethe Hansen: 1968-1973, Kirsten og Axel Pedersen 79
Knud Fogt: 1973- , Nutid og Fremtid 81

Axel Steensberg, prof.dr.phil.: Hjemstavnshistorikeren P. Christensen 88
Kresten Damsgaard, Kirke- og trafikminister: Den gamle højskole 91
Margrethe Hansen: Følgeskab 92
S.A. Sørensen: Sygeplejeelevens sang - Lærte du det? 95
Henrik Christiansen, sognepræst: Højskolen og sognet 97
Inger Fejborg (Larsen): Et tilbageblik 100
J. Sigurd Pedersen: "Strør vi frøkorn?" 102
Asta Daugbjerg: Et lys i en mørketid 105
Lars Sletting: En landbrugslærer ser tilbage 106
Alfred Truelsen: Ny i Try 108
E. Salomonsen: Har vi brug for højskolen i dag? 109
Jakob Risager: Stedsans og retningssans 110
Arne Brandt Pedersen: Et minde om Frode Fogt 112
Chr.V. Nielsen, sognepræst: Ploven - Højskolekatederet - Prædikestolen 114
Lærerfortegnelse 118
Carl Duus: Try Højskole - siden sidst: Forår 1973 124
Dieter Küssner: Try Højskole - siden sidst: Efterår 1973 126
P. Sejlund Sørensen: Jubilæumsfesten 129
Dieter Küssner: Try Højskole - siden sidst: Forår 1974 134
Knud Fogt: Elevforeningen og jubilæumsskriftet 136

PENSIONISTKURSUS 13. aug. - 26. aug. 1974.

Flere gamle elever - også nogle yngre - har allerede meldt sig.
Har du lyst, er du også velkommen. Skriv eller ring, tlf.08-84 13 02.

HØJSKOLEKURSUS 1. sept. - 21. dec. eller 11. maj 75.
15. jan. - 11. maj 1975.

Elevmøde

holder vi i år lørdag den 1o. august. Vi starter kl. 15.3o med foredrag av Sejlund og mig. Kl. 18.3o holder vi fællesspisning med taler og sang. Derefter er der festligt samvær med underholdning og en svingom til kl. 1. Der er ingen elever på skolen til den tid, så vi kan godt klare en del overnatninger.

For dem, der ikke har så travlt med at komme hjem blir der søndag formiddag lejlighed til at gå i kirke, spadsere en tur, se museet eller bare snakke sammen.

Jeg tror, det kan blive et dejligt samvær for gamle Try-elever, og beder jer møde talrigt op. Jeres kærester eller ægtefæller er også velkomne. Måske er den tid forbi, da der kommer 4-5oo til elevmøde. Verden har ændret sig. Så mange ting kalder på os, at vi ofte synes, vi ingenting når, selv om vi farer fra Herodes til Pilatus. Måske kunne mange have brug for en friweekend her i Try uden det helt store ræs, en weekend til at tale sammen, høre sammen, synge sammen, le sammen, være sammen.

